

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Roman Šír

TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST V OBLASTI SPORTU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lukáš Bohuslav Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. 6. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. 6. 2015

Roman Šír

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Lukáši Bohuslavovi Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné rady a připomínky.

Obsah

1	ÚVOD.....	6
2	SPORT A JEHO DEFINICE	8
2.1	Definice sportu.....	8
2.2	Kategorie sportu.....	8
3	HISTORICKÝ EXKURS.....	12
3.1	Řecké období	12
3.2	Římská říše	14
3.3	Středověk	15
4	AUTONOMIE SPORTU	17
4.1	Dva základní proudy	17
4.2	Koncepce Bruna Zaulího	18
4.3	Koncepce Edwarda Graysona	21
5	SPORTOVNÍ PRAVIDLA	23
5.1	Definice a pojem sportovních pravidel.....	23
5.2	Shodné a rozdílné znaky s právem	23
5.3	Konkurence právních norem a sportovních pravidel.....	27
5.4	Sankce.....	29
5.5	Disciplinární rozhodnutí	32
6	APLIKACE TRESTNÍHO PRÁVA NA PROBLEMATIKU SPORTOVNÍCH ÚRAZŮ	33
7	LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA.....	36
7.1	Protiprávnost, věk, rozumová a mravní vyspělost.....	36
7.2	Příčetnost	37
7.3	Skutková podstata trestného činu	40
7.4	Společenská škodlivost a společenská nebezpečnost	47
7.5	Okolnosti vylučující protiprávnost	52
8	HLEDISKO PRÁVNÍ A SPORTOVNĚ-PRÁVNÍ DOKTRÍNY.....	73
8.1	Koncepce vyloučení objektivního základu trestného činu	74
8.2	Teorie nedostatku zavinění	75
8.3	Teorie účelu.....	76
8.4	Teorie nešťastné náhody	77

8.5	Teorie souhlasu poškozeného	79
8.6	Teorie přípustného sportovního rizika	80
8.7	Teorie práva zvykového	81
8.8	Koncepce státního dovolení	82
8.9	Teorie dodržení sportovního pravidla	83
8.10	Teorie práva sportovního	84
8.11	Teorie sportovní imunity	85
9	JUDIKATURA	87
9.1	Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 5 Tdo 997/2002	87
9.2	Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006	89
10	POROVNÁNÍ SE ZAHRANIČÍM	94
11	ZÁVĚR	100
12	SEZNAM ZKRATEK	103
13	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	104
13.1	Monografie, publikace a komentáře	104
13.2	Odborné články	105
13.3	Internetové zdroje	105
13.4	Další zdroje	106
14	RESUMÉ	107
15	ABSTRACT	108
16	KLÍČOVÁ SLOVA - KEYWORDS	109

1 ÚVOD

Problematiku trestněprávní odpovědnosti v oblasti sportu jsem si vybral především z důvodu, že se jedná o problematiku, která není v současnosti stále dostatečně zmapována a existuje velké množství otázek, na které nelze jednoznačně odpovědět.

S problematikou jsem se poprvé setkal, když mi byla sportovcem hrající lední hokej položena v celku jednoduchá otázka, zda a jak bude odpovědný v případě, kdyby si chtěl srovnat účty se soupeřem způsobem, který trestní zákoník zakazuje. S podivem jsem musel dojít k závěru, že nedokážu na takto prostou otázku jednoznačně odpovědět, přestože jsem se snažil odpověď nalézt v odborné literatuře. Právě z tohoto důvodu jsem se rozhodl podrobit problematiku hlubšímu rozboru formou diplomové práce. Svou diplomovou práci jsem pojal jako práci z pozice hypotetického obhájce či obžalobce v trestním řízení a snažil jsem se podrobit přezkumu veškeré okolnosti, kterými by mohlo být argumentováno, a které by mohly být pro rozhodnutí soudu relevantní. V souvislosti s tímto pojetím se pokusím poukázat na podstatné nedostatky stávající úpravy, kterými by bylo možné argumentovat ať z pohledu obhajoby či obžaloby. Zpočátku jsem předpokládal, že ve své práci budu zkoumat nejenom problematiku trestní odpovědnosti za sportovní zranění, ale že rovněž podrobím přezkumu problematiku dopingu, případně i nastíním problematiku korupce ve sportu. Záhy jsem ovšem zjistil, že rozsah materie trestního práva v oblasti sportu je nesmírně široký a pokud bych zkoumal problematiku trestní odpovědnosti v oblasti sportu ve shora nastíněném rozsahu, rozsah takovéto práce by mnohonásobně překročil doporučený rozsah pro diplomovou práci. S ohledem na rozsah práce jsem se rozhodl zkoumat problematiku čistě z pohledu trestní odpovědnosti sportovců za způsobená zranění. V souvislosti se způsobeným zraněním budu zkoumat i jednání sportovce, které ke zranění soupeře bezprostředně směřuje a je možné jej nazvat sportovním útokem.

Domnívám se, že by ode mě bylo značně troufalé, stanovit si za cíl mé práce nalezení rozhodujícího univerzálního důvodu pro absenci trestněprávní odpovědnosti. Přesto budu svou práci vést způsobem, kdy tuto univerzální okolnost způsobující absenci trestněprávní odpovědnosti za způsobené zranění budu hledat. Nepředpokládám ovšem, že v tomto svém hledání budu úspěšný, neboť se o to už pokoušelo mnoho právních teoretiků a je nutno dodat, že alespoň v právním řádu ČR stále není univerzální

důvod známý. Ve své práci budu hledat tento důvod především v oblasti trestního práva, kde se nejprve zaměřím na otázku, zda je způsobené zranění či sportovní útok vůbec trestným činem, a zda existují okolnosti, které by uplatnění norem trestního práva znemožnily. Značnou pozornost plánuji věnovat i hledisku právní a sportovně-právní doktríně, která nabízí velké množství teorií snažících se vysvětlit trestněprávní odpovědnost za sportovní zranění či útoky. Tyto teorie se budu následně pokoušet aplikovat v prostředí českého právního řádu a porovnáám, zda je tato aplikace možná. V souvislosti s trestním právem rovněž neopomenou hledisko trestněprávní soudní praxe.

2 SPORT A JEHO DEFINICE

Tato kapitola je věnovaná vymezení a definování základního pojmu pro mou práci, kterým je sport. Nejedná se o nijak snadnou činnost, neboť sport stejně jako právo, nemá jednotnou definici.

2.1 Definice sportu

Na definici sportu by bylo možné nahlížet z mnoha úhlů a jistě by bylo možné nalézt bezpočet definic. Má práce má ovšem za cíl vymežit sport v souvislosti s trestněprávní odpovědností za zranění při něm vzniklých. Považuji tedy za vhodné, abych k definování sportu použil jeho zákonnou definici obsaženou v ustanovení § 2 odst. 1, 2 zák. č. 115/2001 Sb., zákona o podpoře sportu. Ten jej definuje následovně:

(1) Pro účely tohoto zákona pojem sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.

(2) Sportem pro všechny se rozumí organizovaný a neorganizovaný sport a pohybová rekreace určená širokým vrstvám obyvatelstva.

Na základě definice lze vymežit základní znaky sportu. Sport musí být aktivita provozovaná formou tělesné činnosti a musí se jednat o činnost sledující rozvoj psychického a fyzického zdraví. Zároveň je zde stanoven požadavek na dosahování sportovních výkonů, čímž může být myšleno jak sportovní vítězství či pouhé posouvání svých fyzických možností.

2.2 Kategorie sportu

Pro účely mé práce není zásadní pokusit se vymežit veškeré možné kategorie sportu, neboť tato práce se věnuje právní odpovědnosti. Z toho důvodu je nutné, abych sport rozřadil do kategorií, které budou pro vznik trestněprávní odpovědnosti relevantní. Pouze na některé kategorie je možné vztáhnout konkrétní okolnosti vylučující protiprávnost, případně jiné podstatné okolnosti pro vznik trestněprávní odpovědnosti. Pro účely mé práce tedy budou postačující dvě různé kategorizace, podle míry dosažení zisku a podle míry kontaktů ve sportu.

2.2.1 Podle míry dosažení zisku

Z tohoto pohledu je možné sport, či spíše konkrétní sportovce, označovat za profesionály a amatéry.

Pro profesionály je výkon sportovní činnosti výlučným zdrojem příjmů. Tito sportovci jsou v pracovním vztahu ke svému klubu a jejich vztah upravují normy pracovního práva. Skutečnost, zda je sportovec profesionálem, je důležitá z hlediska posouzení existence možné okolnosti vylučující protiprávnost, v případě vzniku zranění. Profesionálního sportovce je možné označit za odborníka, což může být podstatnou okolností pro naplnění podmínky pro existenci přípustného rizika. Trestní právo přímo stanovuje požadavek, aby rizikové jednání podstupoval profesionál.¹ Rovněž pouze u profesionálů si lze představit dostatečné naplnění požadavků na ochranné vybavení, lékařské služby i technické vybavení hřiště pro konající se sportovní utkání. Skutečnost, zda je sportovec profesionál, může mít dále značný vliv na svolení poškozeného. Sportovec je vázán smluvními povinnostmi, což značně omezuje možnosti udělení svolení v průběhu sezony. Rovněž pouze u profesionála lze přemýšlet o možnosti uplatnění výkonu povolání.

Naproti tomu amatérský sport je vykonáván bezplatně zúčastnit se jej může prakticky kdokoli. Jeho výkon se mnohdy vyznačuje značnou mírou nezaviněného jednání, především z důvodu, že amatéři nejsou tak technicky ani fyzicky zdatní, jako profesionálové. V souvislosti s amatérským sportem je nemožné naplnění všech podmínek požadovaných u okolností vylučující protiprávnost. Především pak dostatečnou prevenci vzniku zranění. Při amatérském sportu se mnohdy nedodržují ani všechna sportovní pravidla a hra bývá přizpůsobována možnostem sportovců.

2.2.2 Podle míry kontaktů ve sportu

Toto kritérium je klíčové pro určení míru rizika při jednotlivých sportech a také pro reakci orgánů činných v trestním řízení. Při různých kategoriích daného kritéria se značně proměňuje frekvence výskytu zranění od výjimečných až po zcela běžné, které jsou považovány za součást hry. Tuto míru kontaktů rozlišují na bezkontaktní, kontaktní a úpolové sporty.

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 356 s. ISBN 978-80-7400-109-3

Bezkontaktní sporty jsou takové, kde soupeři mezi sebou vůbec nepřijdou do kontaktu. Jako příklad by bylo možné uvést lyžování, tenis, či cyklistiku. Při těchto druhích sportu sice může dojít k výskytu zranění, ovšem v žádném případě by nemělo být následkem zásahu do tělesné integrity soupeřem. Z tohoto hlediska by se mělo jednat o zcela bezpečné sporty, kdy jakýkoli zásah do tělesné integrity je nutné považovat za exces.

Za kontaktní sporty považují takové, které přímo předpokládají vzájemný zásah do tělesné integrity mezi soupeři. Sportovní pravidla vzájemný kontakt předpokládají a regulují, např. kontakt bez použití rukou. Z důvodu množství kontaktů v těchto sportech dochází k množství zranění, která jsou následkem zásahu do tělesné integrity soupeřem. Mnohdy dochází při výkonu kontaktního sportu k naplnění skutkové podstaty trestného činu proti životu a zdraví, není to ovšem předpokladem pro uskutečnění utkání. Zásadně v těchto sportech bývají zakázány prvky, které jsou typické pro úpolové sporty, tedy údery pěstí či kopy do soupeře. Takové jednání je v této kategorii považováno za exces. Jako příklad kontaktních sportů uvádím lední hokej, fotbal či ragby.

Poslední kategorii tvoří úpolové nebo také bojové sporty. V této kategorii je kontakt a zásah do tělesné integrity sportovců nejen předpokládán, ale přímo vyžadován. Výkon sportovní činnosti je tvořen vzájemným soubojem, kdy cílem je za použití násilí vyřadit soupeře z boje. Některé z těchto sportů se vyznačují značnou brutalitou, kdy se přetrhávají zvyky z minulosti, jako např. že ležící soupeř je chráněn před dalším útokem. Tento sport se s ohledem na svou podstatu zásahu do tělesné integrity vyznačuje značnou měrou výskytu zranění a mnohdy bývá upraveno sportovními pravidly, jako předpoklad technického vítězství. Zpravidla při těchto sportech dochází k naplnění skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví. Typickými příklady úpolových sportů je box, kick-box či karate.

Závěrem této kapitoly bych rád vymezil druh sportovní činnosti, kterým se ve své práci zabývat nebudu. Jedná se o rekreační sport, kdy absentuje podstata sportovního utkání. Tento druh sportu není provozován za účelem dosažení vítězství. Jedná se tedy o pouhou kratochvíli, kdy je již těžké rozlišit, zda se jedná o sport. Například rozdíl mezi příležitostným rekreačním běháním a příležitostných procházek

krom vyššího tempa pohybu prakticky neexistuje. Přesto by bylo nesmyslné procházky za sport považovat. Rovněž rekreační sport nespĺňuje zákonnou definici sportu, neboť nedisponuje dosahováním sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.

3 HISTORICKÝ EXKURS

3.1 Řecké období

Pokud se chceme zabývat vlivem práva na sport v antickém Řecku, je předně důležité vymezit, co v antickém Řecku bylo pod pojmem „sport“ myšleno. Základem veškeré sportovní činnosti té doby byla vojenská výchova. Sportovní činnost byla důležitá pro rozvoj tělesné zdatnosti, která měla sportovce připravit na případnou válku. Sport samotný se mezi jednotlivými městskými státy lišil. Zatímco ve Spartě byla tělesná výchova státem řízená a měla ryze vojenský charakter, v Athénách sportovní činnost byla obohacena o prvek her, závodů a sportovního soutěžení ve volném čase, který byl nejvýznamněji zastoupen realizací olympijských her. Tento obohacující prvek sledující naplnění a dosažení souladu fyzické a psychické stránky jednotlivce, označené pojmem kalokagathie.²

Řecké právo se zabývalo úrazy ve dvou rovinách. První z nich byla zranění způsobená při bojových činnostech a druhá zranění byla při sportovních aktivitách reprezentovaných olympijskými hrami.

O první právní úpravu odpovědnosti za sportovní zranění se zasadili především Drakón a Solón. Dnes již není jasné, kdo měl jakou míru zásluh za právní úpravu, ale předpokládá se, že Solón přejal do svého zákonodárství Drakóntova opatření týkající se usmrcení při sportovní činnosti. Tato právní úprava se vyznačovala důležitým prvkem, rozlišením mezi úmyslným a neúmyslným usmrcením. Pokud někdo při výkonu sportovní činnosti usmrtil úmyslně svého soupeře, byla odpovědnost ponechána v rovině svépomoci mezi rodinou usmrceného a sportovcem. Když ovšem došlo k neúmyslnému usmrcení, sportovec byl chráněn Drakóntovým zákonodárstvím a sportovec byl chráněn před odplatou rodiny usmrceného.³

Na něj navázal Solón, který nesvých zákonech rovněž upravoval problematiku usmrcení sportovce při výkonu sportovní činnosti. Solón stanovil: *„Jestliže někdo zabije neúmyslně na závodech, nebo zastihnuv v domě, nebo nepoznav ve válce, nebo*

² KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 79 s. ISBN 80-7179-532-1

³ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 70 s. ISBN 80-7179-532-1

*u manželky, nebo u sestry, nebo u dcery, nebo u souložnice, s níž má svobodné děti, za to nechť není stíhán pro zabití.*⁴

Další významnou osobností zasazující se o rozvoj právní úpravy odpovědnosti za sportovní zranění byl Démosthénés. Ten nebyl zákonodárcem, ale narážel na problematiku z pozice logografa (podobné dnešnímu advokátovi). Jeho názory ovšem měly velký respekt, blíží se až síle zákona. Démosthénés k problematice uvedl: *„Kdo při hře způsobí smrt jinému, bude zproštěn jakékoliv viny. Proč? Protože zákonodárce nebude posuzovat čin, ale úmysl. A jaký zde byl úmysl? Zvítězit nad živým, ne způsobit mu smrt. A jestliže se zabitý projevil jako slabší než ten druhý během únavné snahy o vítězství, bylo to příčinou všeho zlého; a za to se ani netrestá.*⁵ Z Démosthénésovy řeči lze vyzorovat, že jako první stanovil pojem sportovního cíle, ze kterého vycházelo jeho pojetí odpovědnosti. Jestliže by sportovec jednal s úmyslem soupeře usmrtit, byl by vinen vraždou. Nicméně pokud došlo k úmrtí v důsledku sportovního úmyslu dosažení vítězství, pak by se sportovec vraždy nedopustil.⁶

Následující významnou osobou, která se zasadila o rozvoj problematiky odpovědnosti za sportovní úrazy, byl Platón, který na sport pohlížel především jako na přípravu k válce. Platón v duchu vojenské přípravy sám vyžadoval nebezpečnost sportovní činnosti. Platón také rozlišoval mezi úmyslným a neúmyslným usmrcením. Z povahy platónových úvah pak vyplývá, že připouštěl nejenom exempci v případě nedbalostního jednání, ale i v případě úmyslu nepřímého, což je potvrzeno dochovanými zprávami o skutečných případech. Platón uvedl: *„Jestliže někdo při zápasech a veřejných závodech neúmyslně usmrtí některého druha, buď na místě, nebo tak, že později podlehne zranění, nebo stejným způsobem ve válce nebo při válečném cvičení, při němž se konají cviky holými těly, nebo se s užíváním některých zbraní napodobuje válečná činnost, ať se očistí podle zákona o těch případech přineseného z Delf a budiž čist.*⁷

⁴ KRÁLÍK, Michal. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 539 a násl.

⁵ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008, 29-30 s. ISBN 978-80-904024-1-6

⁶ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 71 s. ISBN 80-7179-532-1

⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 72-73 s. ISBN 80-7179-532-1

3.2 Římská říše

Ve srovnání s řeckou právní vědou, byla římská, co se týče odpovědnosti za sportovní úrazy, chudší. Záměrně se vyhýbám právnímu posouzení gladiátorských her, neboť nemají s dnešním sportem žádné vazby a vůbec je nepovažuji za sport. Gladiátorské hry existovaly paralelně s činností Římanů, kterou by bylo možné označit za sportovní, a proto se bude věnovat pouze té.

Ve starém Římě byly sportovní zranění a úmrtí řešena především v kontextu Aquiliova zákona, řešícího náhradu škody. Přestože se jednalo o soukromoprávní zákon, měla náhrada škody penální charakter, tedy sankční ráz. Do dnešní doby se nám zachovaly tři případy týkající se sportovního úrazu. Příklad „nebezpečného holení“ ani případ „hození oštěpu“ ovšem nesleduje způsobené zranění z důsledku výkonu sportovní činnosti, ale zranění třetí osoby z důsledku zanedbání prevenční povinnosti. Z toho důvodu uvedu pouze případ „těžké atletiky“.⁸

K němu Ulpánus uvedl: *„Jestliže někdo při odvážné hře, při zápolení spojeném s pěstním bojem, zatímco mezi sebou zápasí, jeden druhého zabije, a to ve veřejném zápase, nepoužije se Aquilia, protože v rámci slávy a statečnosti, není to možno považovat za škodu způsobenou bezprávím.“* V případě těžké atletiky, tj. zápasu či boxu ustupuje zájem na zachování zdraví a života dosažení sportovního cíle, tedy vítězství. Sportovec ovšem zůstal zodpovědným, pokud zranil soupeře, který se vzdával. V takovém případě již sportovec zvítězil a zranění tedy nebylo vedeno s touhou zvítězit.⁹

Dále je možné nalézt i řešení sportovních úrazů ve vztahu k trestnímu právu, kde Aquilův zákon není aplikován. V Digestech 47, 10, 3 je uvedeno, že *„jestliže někdo při hře nebo zatímco zápasí, způsobí probodnutí, není to považováno za bezprávi“*. Z Digest je možné dovodit, že samotná beztrestnost sportovce byla podmíněna řádným vedením boje v souladu se sportovními pravidly. Pokud nebyla porušena sportovní pravidla, nevznikl poškozenému nárok na vznesení žaloby na porušení práva, která v římském právu suplovala dnešní obžalobu.¹⁰

⁸ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Auditorium Praha 2012. 66 s. ISBN 978-80-87284-28-5

⁹ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 31 s. ISBN 978-80-904024-1-6

¹⁰ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 89 s. ISBN 80-7179-532-1

3.3 Středověk

Ve srovnání s antikou došlo v období středověku k ústupu sportovní činnosti. Sport ve středověku neměl mnoho společného s dnešním chápáním sportu a vyznačoval se značnou brutalitou. Rovněž nelze hovořit o přílišné rozmanitosti sportovních odvětví. Za všeobecně známé hry lze označit rytířský turnaj či fotbal. Nejednalo se ovšem o fotbal v pojetí, v jakém jej dodnes chápeme. Tehdejší fotbal neměl předem určený počet hráčů, hřiště ani tvar míče. Jednalo se o velmi brutální hru, jejíž jediným účelem bylo dostat míč do soupeřovy branky, což mohla být např. vrata. Přesto lze i v tomto období pozorovat s právní doktrínou upravující odpovědnost sportovců. Období středověku bylo zvláštní rozdělením na dvě samostatné linie, a to práva církevního a práva světského.¹¹

Kanonické právo na problematiku pohlíželo na problematiku v souvislosti s povolenými a zakázanými aktivitami pro duchovní. Tento dualismus označovali jako rozdíl mezi *res licita*, tj. věc dovolená a *res illicita*, tj. věc nedovolená. V případě, kdy se stala nehoda na věci nedovolené, např. rytířském turnaji, bylo zranění zkoumáno pouze se zřetelem na zákaz výkonu sportovní činnosti. Kanonické právo zdůrazňovalo, že se duchovní neměl turnaje zúčastnit a z toho důvodu musí být potrestán. Otázka nedbalosti byla v souvislosti s věcí nedovolenou považována za zcela bezvýznamnou, jakož i celé zavinění. Pokud se sportovní klání dalo zařadit do věcí dovolených, nebyla automaticky dovozována beztrestnost duchovního za způsobené zranění. V takovém případě se zkoumalo zavinění duchovního, který způsobil zranění.¹²

Světské právo se muselo vypořádávat se značnou brutalitou sportovních disciplín, kde mnohdy bylo i zranění podmínkou vítězství. Nejtypičtějším názorem byl pohled na problematiku navazující na Platónovo učení. Za zvlášť významného autora lze považovat Menochia, který napsal: „*Když někdo ve hře nebo povoleném zápasu způsobí poranění druhu, se kterým zápasí, a to nechtěnou nehodou, nepodléhá, podle božského zákona Platonova, trestu.*“ Zásadní skutečnost, podmiňující neodpovědnost sportovce, byla nazývána *causa ludi*, tedy během hry. Středověká světská právní teorie

¹¹ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 33 s. ISBN 978-80-904024-1-6

¹² Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 33-34 s. ISBN 978-80-904024-1-6

tedy předpokládala existenci sportovní imunity, díky které nebyli sportovci nijak odpovědní, pokud přímo nesledovali usmrcení soupeře. Na podporu teorie sportovní imunity uvádím ještě názor Azzo Bolonczyka, který uvedl: *„Jestliže někdo po úderu vápencového kamene, a to při hře, jak to činí Hispánci, zůstal zabítý, pachatel neodpovídá za úmyslnou vraždu, nebyla-li předpokládána.“* Lze se setkat i s názory, kdy jsou beztrestností vybaveny jen lehčí zranění. Tento názor zastával především Viterbo, který uvedl: *„Cokoliv se stalo mezi některými při hře, a je jisté, že soud za to neudělí trest, leč kdyby následovalo zabití, nebo amputace údu nebo poraněné nebo zničené oko, což by muselo být prohlášeno v procesu žalobcem nebo oznamovatelem. Avšak kdyby žalobce řekl, že se mu to nestalo při hře, tehdy žalovaný podléhá soudu a je nutno uvést svědky za účelem jistoty pro soud.“*¹³

¹³ KRÁLÍK, Michal. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15, s. 539 a násl.

4 AUTONOMIE SPORTU

Současná právní teorie na problematiku autonomie sportu pohlíží především jako na míru provázanosti sportu a práva. Autonomie sportu na právu může mít dvě podoby. První z nich je formální autonomie, kdy je přímo právními předpisy vymezen jejich vztah. Druhou podobou je faktická autonomie, kdy se jedná o spontánní výkon vymezení vztahů sportu a práva, nehledě na platné právní předpisy či na právní principy. Formální autonomie sportu je deklarované oddělení práva a sportu. Tato autonomie je posuzována především v souvislosti s možnostmi sportovních organizací řešit vzniklé poruchy práva bez pomoci státu. S ohledem na vliv sportu v dnešní společnosti, již není otázka autonomie sportu stanovena, zda má být, či nemá být sportovní oblast autonomní, ale do jaké míry se má stát zdržet zásahů, aby nedošlo k přílišné regulaci, která by sportu nebyla prospěšná. Argumenty hovořícími pro co nejširší míru autonomie sportu je jednoduchost a rychlost vyřizování sportovních sporů. Rovněž autonomní sportovní oblast dokáže pružněji reagovat na časté změny v této oblasti.¹⁴

Faktickou autonomií sportu je myšlena situace, kdy se sice navenek doktrína nekloní k vynětí sportu z aplikovatelnosti práva, ale reálný stav je s tímto doktrinálním požadavkem v rozporu. Nejedná se tedy o autonomii sportu podloženou právními předpisy, ale autonomii spontánně vykonávanou. Faktická autonomie sportu se vyskytuje zpravidla v situacích, kdy existuje jak úprava právními předpisy tak sportovními pravidly. Typicky lze problematiku vztáhnout na situace vzniku sportovních úrazů.¹⁵

4.1 Dva základní proudy

Teorie podporující, nebo naopak vylučující možnosti uplatnění autonomie sportu, lze demonstrovat na dvou protichůdných a krajních názorových proudech. Představitelem starší z obou koncepcí je italský autor Bruno Zaulí. Jím prosazovaná koncepce tvrdí, že sport by si měl ve vztahu ke sportu zachovat autonomii v co nejširší možné míře. Za představitele druhé koncepce lze označit Edwarda Graysona.

¹⁴ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 108 - 109 s. ISBN 80-7179-532-1

¹⁵ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 109 s. ISBN 80-7179-532-1

Graysonova koncepcie je založena na myšlence, že neexistuje relevantní důvod, aby nedocházelo k regulaci sportovních vztahů právem a příslušná právní oblast by měla být aplikována i v případě, kdy je situace postihována sportovními pravidly. Pro účely této práce nám koncepcie obou autorů poslouží, jako ukazatele mezního názoru na právní odpovědnost v oblasti sportu. Problematiku právní odpovědnosti ve sportovní oblasti si lze představit jako úsečku ohraničenou dvěma krajními koncepcemi, na jedné straně Zaulího koncepcí a na druhé Graysonovu koncepcí. Samotná úsečka by poté představovala míru tolerance zásahu protilehlé koncepce. Prusák tento názor vyjádřil obdobnou analogií, kdy uvedl: *„Všechny koncepcie je možné soustředit do tří obrazů: ti, kteří vylučují právní zodpovědnost sportovců, mají před platným právem zavřené obě oči; ti, kteří ji v určitých případech připouštějí, mají jedno oko zavřené a druhým hledí na platné právo; třetí neuznávají žádnou „sportovní imunitu“ nebo „exteritorialitu sportovišť“ mají obě oči otevřené a upírají pohled na ty, kteří jsou trestně či občanskoprávně zodpovědní bez ohledu na to, zda jsou sportovci nebo nesportovci, a zda k deliktu došlo při sportovním utkání nebo daleko od jakéhokoli sportoviště.“* Z výše uvedených obrazů Prusáka je patrné, že koncepcí „se zavřenými očmi“ představuje koncepcie Zaulího a „vidoucí koncepcí“ představuje pojetí Graysona.¹⁶

4.2 Koncepcie Bruna Zaulího

Jak je patrné již z výše uvedeného, Zaulí byl zastáncem a představitelem požadavku autonomie sportu. Zaulího myšlenky by bylo možné stručně vystihnout jeho následujícím citátem: *„Vstoupí-li právo do bran stadionů, přestane sport býti sportem.“*¹⁷ Zaulí požadoval, aby prostředí sportu bylo celkově oproštěno od vlivu práva. Sportovní vztahy měly být podle Zaulího regulovány sportovními pravidly a základními principy respektující poskytování rovných podmínek a ohleduplnosti mezi účastníky sportovních utkání navzájem. O samotném dodržování pravidel a principů měla rozhodovat sportovní arbitráž. Na základě těchto požadavků Zaulí dospěl k závěru, že sportovní teritorium je *„magickým kruhem“*, na který právní předpisy nedopadají.¹⁸

¹⁶ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo*. Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 11 s. ISBN 77-033-85-11-4

¹⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 105 s. ISBN 80-7179-532-1

¹⁸ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 111-112 s. ISBN 80-7179-532-1

Celkově lze hodnotit Zaulího koncepci hodnotit jako do jisté míry romantickou představu o sportu, kde by se sportovci chovali lépe než samotná společnost, přičemž by docházelo k autoregulaci případných sporů dotyčným sportovním odvětvím. Aplikaci všeobecného práva Zaulí zcela neodmítal, ale připouštěl ji pouze v případě, že by se sportovní odvětví zcela vymklo kontrole, zásadním způsobem ohrožovala zdraví občanů, či hrubým způsobem odporovala morálním zásadám. Případný zásah by poté považoval jako ochranu sportu. Z toho je možné pozorovat, že Bruno Zaulí měl na zřeteli především morální stránku sportu a jeho ochranu jako celkově prospěšné činnosti a nestavěl se k problematice jako k čistě právní otázce.¹⁹

V souladu se Zaulího koncepcí autonomie sportu se vytvořila teorie tzv. sportovního práva, které se odlišuje od práva platného. Teorie sportovního práva předpokládá, že za určitých okolností dochází ke zrovnoprávnění sportovního pravidla s právním. Sportovní pravidlo poté v době konání sportovního utkání na území stadionu či jiného sportovního zařízení, substituuje platnou právní normu, protože ta již nemůže být uplatněna. Na základě této teorie tedy všeobecné platné právo platí na celém území státu, vyjma vztahů mezi účastníky sportovního utkání na území stadionů a sportovních zařízení v době konání sportovních utkání.²⁰

Přestože Zaulího koncepce je bezpochyby velice podnětná a současná praxe ji do jisté míry potvrzuje, nemohu se ztotožnit se závěry této koncepce. Nejsem přesvědčen, že tato koncepce je schopna problematiku pojmout a ozřejmit způsobem, který by bylo možné přijmout bez značných rozporů.

Velmi mě zaujalo pojetí sportu, jako činnosti, na kterou lze pohlížet z jejího přirozenoprávního pohledu. Nesouhlasím ovšem se Zaulího přirozenoprávním pohledem na sport, který charakterizuje sport jako „*nespornou a oprávněnou tělesnou činnost lidského života, ze kterého neplyne žádný užitek pro základní lidské potřeby*“. Jinými slovy, sport je podle Zaulího pouhopouhá kratochvíle bez jakéhokoli užitku, který s ohledem na svůj vývoj je oddělen od vnějšího světa.²¹

¹⁹ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 115 s. ISBN 80-7179-532-1

²⁰ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo.* Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 10 s. ISBN 77-033-85-11-4

²¹ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 111 s. ISBN 80-7179-532-1

Osobně nesouhlasím s tvrzením, že ze sportu neplyne žádný užitek pro základní lidské potřeby. Na rozdíl od Zaulího pokládám sport za formu soupeření, kterou člověk odedávna vyhledával, a kterou potřebuje již ze své podstaty. Odedávna v lidských společnostech, docházelo k porovnávání síly a umu jedinců, od něhož se následně odvíjelo jejich postavení ve společnosti. Nejedná se tedy o pouhou kratochvíli, ale o touhu být ve společnosti respektován v co nejširší míře. Touto teorií lze na rozdíl od Zaulího koncepce pokrýt celou sportovní oblast od amatérských sportovců až po ty vrcholové. Samotní vrcholoví sportovci jsou hnáni touhou být nejlepšími ze všech. Často slyšíme z rozhovorů s nejúspěšnějšími sportovci tvrzení, že svému cíli podřídily veškerý svůj volný čas. Jedná se o soutěž, ve které může být pouze jeden nejlepším a ten získá respekt a obdiv celé společnosti. Takový sportovec na pomyslném společenském žebříčku bude nejvyšší. Čím je ovšem sportovec vzdálenější svými možnostmi vrcholu, tím jsou jeho cíle skromnější a i úsilí nižší. Přesto nechce padnout na pomyslném společenském žebříčku na nižší pozici, a proto stále sportuje a tím si udržuje, případně zvyšuje svůj společenský kredit. I rekreační sportovci se tak účastní tohoto společenského souboje o respekt a postavení. Stále jde o touhu být rychlejší, silnější či šikovnější než druzí. I když se nejedná o sport, kde přímo sportovec soupeří s jiným, je si vědom skutečnosti, že pro případné poměrování sil bude ve výhodě. Pod toto případné poměrování sil lze podřadit i provozování sportovní činnosti za účelem zlepšení svého fyzického vzhledu. Stále je to uváděný souboj o zvýšení svého kreditu na společenském žebříčku. V souvislosti s odlišným pohledem na sport a jeho cíle se různí i můj a Zaulího názor na rozvoj sportu. Zaulí věří, či spíše doufá, ve všeobecné respektování zásad fair-play všemi sportovci. Rovněž doufá, že sport se stane tolerantní sociální oblastí, kdy nebude důležitý výsledek ale duchovní a morální stránka činnosti.

S ohledem na svá stanoviska bych sport definoval následujícím způsobem. *Soupeření a poměrování sil formou souboje je přirozenou potřebou člověka. Sport je pak zcivilizovaný způsob jak souboj vykonat. Je způsobilý předcházet výskytu zbytečných zranění a úmrtí svými pravidly a organizací. Chrání nejenom soupeře, ale i neúčastněné osoby před možnou újmou. Rovněž je způsobilý dát jednoznačný výsledek souboje.*

Jsem tedy přesvědčen, že sport, jako organizované soutěžení, je součástí lidské přirozenosti. K podobným soubojům, by dle mého názoru docházelo, i kdyby byly

právem přímo zakázány. Vždy bude ve společnosti osoba, které bude chtít být považována za nejsilnější a jediný způsob, jak takovou osobu určit je za pomoci souboje. Z toho důvodu jsou ve společnosti tolerovány i sporty, kde dochází k ublížení na zdraví, či kde je přímo cílem soupeře omráčit či jinak vyřadit soupeře z boje za použití násilí. Sport tedy považují v současné době za nejlepší možnou formu uskutečňování potřeby souboje a poskytnutí pocitu převahy nad soupeřem. Hlavní klady spatřují především v jeho regulačních funkcích. Z důvodu, že se jedná o lidskou potřebu, měl by stát svým občanům umožnit její realizaci. V tom spatřují hlavní důvod uplatňované autonomie sportu.

4.3 Koncepce Edwarda Graysona

Na rozdíl od Zaulího se Grayson zasazoval o regulaci sportu specializovaným právem, upravující přímo sportovní oblast. Graysona lze tedy považovat za zásadního odpůrce autonomie sportu. Argumentace Graysona byla opřena o rozvoj brutality a násilnosti současného sportu, než tomu bylo v minulosti a samoregulace úrazů sportovními organizacemi v současnosti již není možná. Grayson uváděl, že sportovní organizace již dostaly příležitost regulovat vznik úrazů při sportovních utkání a v této činnosti selhaly. Tento autor je tedy zastáncem myšlenky, že sportovní organizace si nemohou přivlastňovat pravomoci civilních ani trestních soudů. V případě, kdy by spornou situaci upravovaly normy trestního práva i sportovního pravidla, měly by být aplikovány normy trestního práva. Grayson prosazoval názor, že sportovní pravidla nemohou být považovány za právo. Sportovní pravidla jsou postaveny na principech zvykového práva, založeného na principech fair-play. Z těchto principů podle něj nevzniká žádné speciální právo, které by bylo speciální úpravou ke konkrétním právním oborům. Grayson přímo uvedl, že možnost aplikace jakékoli právní oblasti na oblast sportu nelze nijak odlišit od možnosti aplikace práva na jiné sociální oblasti.²²

V případě Graysonovy koncepce lze spatřovat podobné nedostatky jako u Zaulího. Jedná se až o extrémně nekritické prosazování svého myšlenkového proudu, bez ohledu na reálný stav. Edward Grayson věřil, že je to právě zákon a právo jako celek, jenž je nejschopnějším mechanismem nápravy tohoto stavu, kdy je sport a jeho duchovní hodnoty v úpadku. Grayson se stejně jako Zaulí nevěnoval vymezení

²² KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 112 s. ISBN 80-7179-532-1

konkrétních hranic sportu a práva, spíše spatřoval v zákonech a právu obecně, prostředek pro úplné odstranění brutalit ze sportu a návrat k duchovním hodnotám sportu.²³

I přes zjevné rozdíly v koncepcích obou autorů je možné nalézt podstatnou shodu. Oba autoři se snažili skrze své teorie objevit cestu pro dnes již nepředstavitelnou ideu sportovce, který se řídí pravidlem, není důležité zvítězit, ale zúčastnit se. Oba autoři byli velkými zastánci a milovníky sportu, ovšem oba se snažili dosáhnout idey ctnostného sportu odlišnou cestou. Dalo by se říci, že tato touha oba autory do jisté míry svazovala a jejich teorie nemohly dostatečně popsat stávající stav věci, kdy zmíněné heslo nedokáže komplexně pokrýt všechny směry a druhy současného sportu.

²³ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 114 s. ISBN 80-7179-532-1

5 SPORTOVNÍ PRAVIDLA

5.1 Definice a pojem sportovních pravidel

Začátkem této kapitoly je potřebné osvětlit samotný pojem sportovního pravidla, nebo sportovní normy jak bývá někdy rovněž označováno. Oba pojmy jsou synonyma, které většina autorů nijak od sebe neodlišuje. V této kapitole budu používat obou pojmů, přičemž pojem sportovní norma používám k odlišení od právní normy a pojem sportovní pravidlo v případě, kdy hovořím o konkrétních sportovních normách upravující samotnou hru. K definování pojmu sportovních pravidel jsem se rozhodl použít definici T. Doležala, která uvádí: „*Sportovní pravidla jsou mimoprávní normativní pravidla, která mají určovat chování sportovců v průběhu sportovních soutěží. Jejich hlavním účelem je regulovat činnost soutěžících sportovců.*“²⁴ Přestože existuje větší množství definic sportovních pravidel od různých autorů, všechny mají shodnou základní myšlenku, sportovní pravidla slouží jako základní regulátor chování sportovce během sportovního utkání. Sportovní pravidla plní dva základní úkoly, upravují vnitřní organizaci a upravují samotná pravidla provozování sportovní aktivity. Vnitřní organizací je myšlen vnitřní finanční hospodaření, personální otázky sportovců a dalších osob a organizační řády. Pravidla provozování sportovní aktivity stanovují pravidla samotné hry, jakož i další pravidla nepřímo upravující hru, čímž mohou být disciplinární řády či přestupní pravidla.²⁵

5.2 Shodné a rozdílné znaky s právem

Sportovní pravidla se vyznačují specifickými znaky norem a sportovní pravidla jako celek je možné označit za normativní systém, neboť postihují celou jednu sociální oblast lidského života. Sportovní normy se stejně jako právní normy vyznačují potřebnou obecností a svou regulativní funkcí, jako všechny druhy norem. Dalšími znaky, kterými se vyznačují jak sportovní tak právní normy, jsou materiální znaky

²⁴ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 63 s. ISBN 978-80-904024-1-6

²⁵ KUBÍČEK, Jiří. *Sport a právo*. Masarykova univerzita, fakulta sportovních studií 2012, 15 s.

norem, tj. závaznost, vynutitelnost (k nimž se řadí i již zmíněná obecnost a regulativnost), a formální znaky norem, tj. formální určitost.²⁶

Uvedená obecnost v případě sportovních pravidel ovšem neznamená jejich vztažení na všechny sportovce. Postihují pouze účastníky daného sportovního utkání. Přesto je naplněn požadavek, aby tento normativní systém postihoval blíže početně neurčenou skupinu případů stejného druhu.²⁷ Regulativnost či normativnost sportovních pravidel spatřujeme v jejich preskriptivním charakteru, tj. že regulují určité chování. Lze tedy tvrdit, že co do znaků obecnosti a normativnosti se sportovní a právní normy příliš neliší. Sportovní normy postihují osoby až když se rozhodnou zúčastnit sportovního utkání. V tom se nijak neliší od právních norem, které rovněž na osoby dopadají, až když se osoba dostane do situace, která je příslušnou normou regulována. Sportovní normy stejně jako ty právní mají totožnou strukturu, skládající se z hypotézy, dispozice a sankce.²⁸

Právní i sportovní normy jsou jak závazné, tj. oba druhy norem stanovují oprávnění a povinnosti plynoucí z příslušné normy, tak mohou být i vynutitelné, tj. stanovují hrozbu sankce při porušení povinnosti a její případné vynucení.²⁹ Rozdíly těchto dvou znaků mezi oběma normativními systémy jsou dány především formálními znaky norem, tj. formální určitostí. V ní lze spatřovat zásadní rozdíl. Právní normy mají na rozdíl od těch sportovních konkrétní formu práva, kterou stanovuje a uznává výlučně stát. Právní norma rovněž prošla státem stanoveným postupem přijetí a je publikována ve sbírce zákonů ČR. Sportovní pravidla naproti tomu nemusí splňovat požadavky kladené na právní normy a o jejich tvorbě rozhodují sportovní organizace a jejich orgány. Pokud tedy sportovní normu neuznal krom sportovní organizace zároveň stát, neobsahuje všeobecně závazné státemocenské příkazy, zákazy či dovození, takže s jejich porušením, jestliže se tím souběžně neporušuje právní norma, nemůže vzniknout právní odpovědnost. Závaznost, jakož i vynutitelnost sportovních norem tak působí pouze vůči členům sportovních organizací a účastníků sportovních utkání. Rozdíl tedy není ve

²⁶ SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Právní aspekty násilí ve sportu*. Praha: Nakladatelství Karolinum 2010, 49 s. ISBN 978-80-246-1836-4

²⁷ BOGUSZAK, Jiří – ČAPEK, J. – GERLOCH, A. *Teorie práva. 2. přepracované vydání*. Praha: ASPI Publishing 2004. 27 s. ISBN 80-7357-030-0

²⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 5. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk 2009. 31-36 s. ISBN 978-80-7380-233-2

²⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 5. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk 2009. 34-35 s. ISBN 978-80-7380-233-2

smyslu, zda sportovní normy disponují stejnými znaky jako normy sportovní, ale v možnostech vynutitelnosti. Právní normy vynucuje v případě poruchy stát a nelze se jejich vynucení vyhnout, aniž by porušení práva trvalo. Pokud je vynucována sportovní norma sportovní organizací, může se jí účastník v určitých případech vyhnout například tím, že z organizace vystoupí.³⁰

Většina sportovních norem disponuje dostatečnou vynutitelností, možnost vystoupení za účelem nepodstoupení donucení sportovní organizací se může vztahovat na situaci, kdy je sportovci dodatečně doměřen trest disciplinární komisí. Samotné normy regulující hru v jejím průběhu těmito nedokonalostmi zpravidla netrpí. Jako příklad bych uvedl pravidlo ledního hokeje týkající se rozměrů hráčské výstroje. Pokud by taková norma neexistovala, brankáři by mohli výstroj zvětšit až do míry, kdy by bylo prakticky nemožné vstřelit branku. Každá část výstroje je regulována, např. brankářská rukavice, tzv. „vyražečka“ smí mít maximální rozměry pouze 38,1 cm na délku a 20,32 cm na šířku. Toto pravidlo je závazné pro všechny brankáře účastníci se sportovního utkání. Pokud ovšem brankář pravidlo nedodrží, je mu znemožněno ve hře pokračovat do doby, než poruchu neodstraní. K tomu je příslušný rozhodčí, který disponuje pravomocí viníka vykázat z hřiště. Uvedené pravidlo obsahuje pouze restituční funkci, neboť brankáři není znemožněno se do hry vrátit po zhojení poruchy pravidla. Mnoho sportovních pravidel disponuje krom restituční funkce rovněž satisfakční funkcí, kdy je zvýhodněn účastník utkání, který pravidla neporušil. Pokud zůstaneme u ledního hokeje, jedná se klasicky o vyloučení hráče na určitý časový úsek, který způsobil poruchu a snížení počtu hráčů na hrací ploše a z toho plynoucí znevýhodnění pro celé mužstvo.^{31 32}

Část sportovních norem, stejně jako právních norem, existuje jako normy imperfektní. Tyto normy neobsahují žádnou sankci. Na rozdíl od norem právních, nejsou tyto normy považovány za nežádoucí. Z hlediska sportu by bylo zcela nadbytečné k určitým pravidlům stanovit i příslušnou sankci. To může být dáno tím, že

³⁰ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo*. Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 90-91 s. ISBN 77-033-85-11-4

³¹ Pravidla ledního hokeje 2010-2014. Část 2 Týmy, hráči a jejich výstroj, Pravidlo 224. Dostupné z: <<http://www.cslh.cz/text/119-pravidla-ledniho-hokeje.html>>

³² Pravidla ledního hokeje 2010-2014. Část 5 Tresty, Pravidlo 555. Dostupné z: <<http://www.cslh.cz/text/119-pravidla-ledniho-hokeje.html>>

by bylo nemožné konkrétní sportovní pravidlo porušit a stále se účastnit sportovního utkání.³³ Naprosto dokonalý příklad nám nabízí pravidla kopané, která stanoví: „Míč odpovídající pravidlu musí být kulatý.“ Nelze si vůbec představit, že by se utkání v kopané nehrálo s kulatým míčem a stále by se jednalo o kopanou.³⁴

Ještě se vrátím k formální určitosti sportovních norem. Je sice pravda, že vydávání sportovních norem není svázáno podobným postupem a požadavky jako právní normy při procesu přijetí zákona. Nelze ovšem tvrdit, že by sportovní organizace mohly zcela svévolně měnit sportovní normy. Sportovní normy jsou přijímány a vyhlašovány určitou řídicí sportovní organizací v tzv. pyramidové struktuře. Krom konkrétních pravidel upravující hru, tato řídicí organizace ovlivňuje organizační strukturu daného sportovního odvětví. K popsání pyramidové struktury uvedu konkrétní příklad v odvětví kopané. Zde je řídicím orgánem světová organizace FIFA. Veškeré normy, které vydá tato organizace, musí respektovat všechny jí podřízené organizace, jakou může být organizace UEFA, což je Unie evropských fotbalových asociací. Ta může vydávat normy, které musí být v souladu s normami organizace FIFA. Takto se postupuje v pyramidě dolů až na národní a místně regionální úroveň. Pravidla přijatá v rámci soustavy sportovních organizací je závazná pro všechny účastníky sportovních akcí, ovšem pouze za předpokladu, že jsou sami součástí spolku, který je součástí této pyramidy. Fotbalovým sportovním pravidlům tedy podléhají pouze hráči, kteří jsou registrováni u Fotbalové asociace České republiky.³⁵ V tom ovšem může nastat problém. Pro účastníky sportovní akce, kteří nejsou registrováni u příslušného sportovního svazu, nejsou pravidla závazná a nemusí se jimi řídit. V tom případě by utkání mělo být výlučně řízeno právními normami. Tato okolnost jistě nebude natolik závažná, pokud se sejde několik neregistrovaných hráčů, aby odehráli utkání v kopané. Představme si ovšem, že se neregistrovaní hráči sejdou k utkání v ledním hokeji, kde je nebezpečí zranění, způsobené jednáním naplňující podstatné znaky trestného činu, podstatně vyšší. K téměř jistému dokonatému trestnému činu rvačky podle § 158 zák.

³³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 5. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk 2009. 36 s. ISBN 978-80-7380-233-2

³⁴ Pravidla fotbalu 2011. Pravidlo 2. Dostupné z:

<http://nv.fotbal.cz/assets/pravidla_fotbalu_vnitrek_CB_1.pdf>

³⁵ KUBÍČEK, Jiří. *Sport a právo*. Masarykova univerzita, fakulta sportovních studií 2012, 16 s.

č. 40/2009 Sb. pak dojde v případě, kdy neregistrovaní sportovci podstoupí klání v úpolovém sportu.³⁶

5.3 Konkurence právních norem a sportovních pravidel

Sportovní pravidla mají v regulaci chování sportovců stěžejní úlohu. Sportovní pravidla mají za úkol regulovat skutečnosti, které patří do její působnosti zcela výlučně, jako například pravidla organizace průběhu utkání, povrch a rozměr hřiště apod. Rovněž existují situace, které jsou řešeny výlučně právními normami. Jedná se především o oblast daňových zvýhodnění sportovních organizací, právní základ sponzorství, dotační financování jednotlivých sportovních subjektů ze státního rozpočtu apod. Samozřejmě nastává i situace, která je regulována, jak právní tak sportovní normou, což je logicky nejvíce problematické.³⁷

Pro větší přehlednost je nutné odlišit sportovní činnost v užším smyslu a v širším smyslu. Obě tyto kategorie jsou odlišné poměrem situací, kdy nastává regulace výlučně sportovními nebo právními normami.

„Sportovní činnost v užším smyslu zahrnuje nejužší okruh spjatý s fundamentální existencí jisté činnosti chápané jako sport a je vystavěna především základními prvky jednotlivých sportovních disciplín, tj. pravidly průběhu her a soutěží, jejich hodnocením, přestupovými pravidly, disciplinárními normami apod.“ Je zde tedy v široké míře poskytována regulace sportovními pravidly skrze sportovní organizace. Tato praxe je dle mého názoru pro sportovní činnost v užším smyslu nejefektivnější a s ohledem na dynamiku vývoje a vznik nových sportů je toto řešení i nejhospodárnější. V této kategorii je naopak problematická výlučná právní regulace. Králík uvádí jako typické příklady výlučné působnosti právních norem trestněprávní a občanskoprávní odpovědnost za sportovní úrazy, přičemž přímo zmínil trestný čin rvačky upravený v ustanovení § 225 zák. č. 40/2009 Sb. V případě, že se zaměříme na trestněprávní rovinu problematiky, bych tohoto příkladu nepoužil jako pomůcky k demonstraci výlučného působení právní normy, ale spíše jako důkaz nepřehlednosti stávajících poměrů. V bezkontaktních sportech je jistě možné aplikovat ustanovení

³⁶ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo*. Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 120 s. ISBN 77-033-85-11-4

³⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 13 s. ISBN 80-7179-532-1

týkající se trestného činu rvačky, ale v kontaktních sportech již bude ustanovení konkurovat sportovním pravidlům (viz např. pravidla ledního hokeje) a při úpolových sportech by naplnil znaky skutkové podstaty každý účastník sportovního klání. Z toho je patrné, že výlučné působení právních norem je při sportovní činnosti v užším smyslu zvlášť problematické z pohledu trestního práva.³⁸

„Sportovní činnost v širším smyslu je reprezentována širšími souvislostmi zajišťujícími nikoliv faktickou vlastní sportovní činnost, ale její komplexní ohraničení. Můžeme k ní zařadit otázky spojené se sponzoringem, dopingem, daňovými úlevami sportovním organizacím, oblast diváckého násilí při sportovních utkáních, právní postavení sportovců apod.; lze ji souhrnně vymezit jako materiální, personální, institucionální, finanční, organizační zajištění sportovní činnosti v užším smyslu včetně reakce na některé z jejích negativních důsledků.“ V širším smyslu je situace odlišná od regulace sportovní činnosti v užším smyslu. Pro činnost v širším smyslu nabývá na významu složka výlučné právní regulace. I zde je možnost výlučné úpravy sportovními pravidly, jakož i průniku sportovních a právních norem, což může být například problematika diváckého násilí.³⁹

Jak je uvedeno výše, může nastat i situace, která je upravena jak sportovními pravidly, tak právní normou. V takovém případě hovoříme o průniku sportovního pravidla a právní normy.

Představme si sport a právo jako dva vzájemně oddělené systémy, které jsou upraveny výhradně sportovními pravidly a právními normami. Mezi těmito systémy vede hraniční čára, která je vzájemně odděluje. Samotným průnikem je myšlena situace, kdy sportovní pravidlo nebo právní norma překročí hraniční čáru a působí v systému, kde doposud nepůsobila. Následně tedy v systému existuje dvojí úprava konkrétní situace.⁴⁰

Ideální by byla situace, kdyby bylo možné přesně stanovit hraniční čáru práva a sportu v rozsahu, ve kterém by k průnikům nedocházelo. Je to ovšem nadmíru obtížné, neboť

³⁸ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 10-12 s. ISBN 80-7179-532-1

³⁹ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 10-13 s. ISBN 80-7179-532-1

⁴⁰ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo.* Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 83 s. ISBN 77-033-85-11-4

jak systém sportovních pravidel, tak systém právních norem jsou dynamické systémy, které jsou význačné častými změnami a rozvojem. Regulace chování sportovců při sportovních akcích se navíc vyznačuje hyperlegalitou. V současnosti existují názory, že pro oblast sportu existuje více pravidel, než pro jakoukoli jinou sociální oblast, což tvrdí např. A.Leroy, nebo J.Prusák, který jeho názor přebírá. Z toho důvodu je logické, že je velmi složité usměrňovat rozsah sportovních pravidel, neboť se jedná o velmi širokou masu předpisů.⁴¹

Stanovení přesné nepřekročitelné hranice je možné dvěma způsoby. První z nich je stanovení konkrétních bodů společné hranice mezi sportem a právem, kdy by byl porovnán každý konkrétní právní předpis s konkrétními sportovními pravidly. Tento způsob je ale natolik zdlouhavý a neefektivní, že je možné jeho aplikaci označit za nemožnou, s poukazem na výše uvedenou hyperlegalitu, jakož i stálý rozvoj obou systémů. Lze si ji představit, pokud by byla užitá výjimečně v určitých zvlášť problematických úsecích průniku, ale nelze tuto metodu paušalizovat na oba systémy v celém rozsahu. Druhou metodou je vymezení přesného kritéria, které by dokázalo určit, zda má být situace regulována právní, či sportovní normou.⁴²

5.4 Sankce

Z pohledu trestněprávní odpovědnosti je otázka průniku práva a sportu podstatnou okolností, kterou bylo třeba, byť alespoň obecně popsat. Pro trestněprávní odpovědnost je ovšem klíčová až problematika následných sportovních a právních sankcí.

Jak již bylo zmíněno v části zabývající se užším a širším pojetím sportovní činnosti, může dojít ke třem situacím, kdy existuje regulace výlučně právními normami, výlučně sportovními pravidly, nebo vzájemnému průniku obou regulací. V případě kdy dojde k porušení sportovního pravidla, případně právní normy (za předpokladu že se nejedná o imperfektní normy), musí následovat příslušná sankce.⁴³

⁴¹ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 15 s. ISBN 80-7179-532-1

⁴² PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo.* Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 87 s. ISBN 77-033-85-11-4

⁴³ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 17s. ISBN 80-7179-532-1

První možnost, kdy dojde k porušení sportovního pravidla, aniž by byla porušena právní norma, je vcelku jednoduchá z hlediska přiřazení konkrétní sankce. Porušení sportovního pravidla má za následek ryze sportovní sankci. Jako příklad by bylo možné uvést pravidlo ledního hokeje, týkající se zdržování hry. Hráči nebo brankáři, který úmyslně posune branku z jejího řádného postavení, se uloží menší trest ve hře v podobě dvouminutového vyloučení hráče, který pravidlo poruší.⁴⁴

O poznání problematičtější je situace, kdy je postupováno v souladu se sportovními pravidly, případně není porušeno sportovní pravidlo, ale dojde pouze k porušení právní normy. Může se jednat o jednání, které je způsobilé sportovní utkání ovlivnit, přestože porušení práva není následkem sportovní činnosti. Jedná se např. o úplatkářské trestné činy upravené v ustanovení § 331 a násl. zák. č. 40/2009 Sb. V případě úplatkářských trestných činů nehrozí nijak závažné nebezpečí ohrožení právní jistoty. Pokud bude dokonán úplatkářský trestný čin, nebude panovat nejistota, zda jsou orgány činné v trestním řízení oprávněné projednat trestný čin před soudem.⁴⁵

Výlučný vliv právní normy je ovšem možný i v případě, kdy reguluje výlučně jednání sportovce, které vzniklo při sportovní činnosti. Jedná se o jednání, kdy je jeho chování postihováno trestním zákoníkem, přesto je podle sportovních pravidel v pořádku. V tomto případě se může jednat o trestné činy proti zdraví, které jsou upraveny v ustanovení § 145 a násl. Zák. č. 40/2009 Sb. V případě, že dojde k dokonání trestného činu při sportovní činnosti, nebezpečí ohrožení právní jistoty rapidně vzroste. V otázce, zda je účelné stíhat pachatele trestného činu způsobené během sportovní činnosti, panuje pluralita názorů. V současnosti existují rozhodnutí soudů, kterými bylo rozhodnuto o trestní odpovědnosti pachatele, ale rozhodně nelze tvrdit, že by byly tyto trestné činy koncepčně stíhány. Prakticky každý měsíc proběhne médií zpráva o úmyslných likvidačních zákrocích, kdy došlo ke zranění protihráče, přesto nedochází k trestnímu stíhání těchto pachatelů, přestože jejich jednání naplňuje podstatné znaky skutkové podstaty trestného činu. Kdyby existovala jednota názorů orgánů činných v trestním řízení na stíhání pachatelů těchto zákroků, byly by s ohledem na zásadu legality uvedenou v ustanovení § 2 odst. 3 a zásadu oficiality uvedenou v ustanovení § 2

⁴⁴ Pravidla ledního hokeje 2010-2014. Část 5 Tresty, Pravidlo 554b). Dostupné z:

<<http://www.cslh.cz/text/119-pravidla-ledniho-hokeje.html>>

⁴⁵ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 17s. ISBN 80-7179-532-1

odst. 4 zák. č. 141/1961 Sb. povinný jednání útočníků stíhat, neboť nelze pochybovat o faktu, že se o zákrocích dozví. Česká rozhodovací praxe je ovšem značně chudá na rozhodnutí, která by dokázala určit podmínky trestního stíhání, což budu dále rozvíjet v kapitole 9, věnující se soudním rozhodnutím upravující danou problematiku. V případě existence právní sankce, jako výlučného možného postihu opět narážíme na Zaulího teorii magického kruhu sportovišť a i z toho důvodu je patrná existence názorové plurality. Z hlediska právní literatury, lze zmínit J. Sawického, který se danou problematikou zabýval a uváděl příklady z praxe. Sawicki uváděl příklady z oblasti ragby, kdy došlo k těžkému ublížení na zdraví a v jednom případě dokonce ke smrti, přestože útočníci jednali v souladu se sportovními pravidly. V obou případech soudy došly k názoru, že samotné dodržení sportovních pravidel beztrestnost nezaručuje, s poukazem na nutnost patřičné obezřetnosti z důvodu nebezpečné stránky sportu. Rozhodnutí těchto soudů jsou pro českou právní teorii minimálně pozoruhodné, neboť judikují situace, které v rozhodovací historii českých soudů doposud judikovány nebyly. Konkrétně tím myslím situaci, kdy byla způsobena smrt účastníka jednáním útočníka, který jednal v souladu a v rozsahu sportovních pravidel. Pozoruhodné jsou příklady Sawického rovněž z toho důvodu, že česká rozhodovací praxe se ubírá jiným směrem a v duchu stávající judikatury by mělo být rozhodnuto odlišně od těchto dvou příkladů.⁴⁶

Konečně poslední možností je situace, kdy jednání útočníka reguluje jak právní norma, tak sportovní pravidlo a sportovec může být postižen jak sportovní tak právní sankcí. K demonstraci nám opět poslouží zákrok, ke kterému může dojít během hokejového utkání. Ideálním příkladem by mohlo být naražení zezadu na hrazení, kdy hráč zezadu najede či naskočí do soupeře nebo ho napadne či zasáhne jakýmkoli způsobem. Jedná se o velmi nebezpečný zákrok, neboť hráč může hlavou narazit na hrazení, aniž by útočníka viděl. Může tedy dojít k ublížení na zdraví, těžkému ublížení na zdraví, případně i smrti. Z toho důvodu může být útočník na základě sportovních pravidel potrestán vyloučením na dvě minuty doprovázené osobním trestem, či pětiminutovým trestem vyloučení hráče, přičemž hráči již není povoleno do utkání zasáhnout. Není ovšem vyloučeno, aby byl útočník potrestán krom zmíněné sportovní sankce rovněž právní sankcí. V případě aplikace právní sankce se jedná o sankci

⁴⁶ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 17 – 18 s. ISBN 80-7179-532-1

kvalitativně vyšší, neboť právo představuje nejvýznamnější společenský normativní systém, jenž může být v případě zranění způsobeném vražením na hrazení reprezentován trestním stíháním pro trestný čin proti zdraví, jakož i případnými soukromoprávními nástroji. Sportovní pravidla nejsou součástí právního řádu České republiky a neexistuje tedy žádný právní ani jiný důvod, který by nedovolil existenci uplatnění sportovní i právní sankce vedle sebe.⁴⁷

5.5 Disciplinární rozhodnutí

Disciplinárním rozhodnutím je výsledek rozhodování příslušného sportovního orgánu, který je příslušný projednávat provinění sportovců vůči sportovním pravidlům a řádům sportovních soutěží. Každý sportovní svaz si formu disciplinárního orgánu rozhodujícího o těchto proviněních stanovuje samostatně v konkrétním disciplinárním řádu. Na základě disciplinárního rozhodnutí je možné uplatnit vůči sportovci odlišné tresty, než které je možné uplatnit během sportovního utkání. Jedná se o zpřísněné sankce, které již výrazněji postihují samotnou osobu sportovce, než trest uložený ve hře. Typická sankce disciplinárního orgánu může být peněžitá pokuta či pozastavení výkonu sportovní činnosti. Disciplinární rozhodnutí je pro případné posouzení trestní odpovědnosti za způsobené zranění přínosné především jako důkazní prostředek, neboť sportovní organizace rozhodne, zda bylo rozhodnutí rozhodčího o případném porušení či neporušení sportovních pravidel správné a zda se nejedná o exces, který je třeba postihnout vyšším trestem, než který má rozhodčí během hry k dispozici. V případě posuzování předmětného jednání, které způsobilo zranění, lze disciplinární orgán označit za odborný. S ohledem na tuto odbornost může mít disciplinární rozhodnutí váhu dosahující až znaleckého posudku, neboť disciplinární orgán stanoví, zda se jednalo o exces, který bylo nutné potrestat přísnějším trestem, než jiné jednání sportovců. Samotná skutečnost, zda bylo sportovní pravidlo porušeno či nikoli, nebo zda dokonce došlo k excesu, může být pro rozhodnutí o trestní odpovědnosti klíčové. Například teorie dodržení sportovního pravidla tuto skutečnost přímo spojuje s nemožností vzniku trestní odpovědnosti a i v mnoha jiných teoriích hraje dodržení sportovního pravidla podstatnou roli.⁴⁸

⁴⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 17 – 21 s. ISBN 80-7179-532-1

⁴⁸ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. I. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 18-19 s. ISBN 80-7179-532-1

6 APLIKACE TRESTNÍHO PRÁVA NA PROBLEMATIKU SPORTOVNÍCH ÚRAZŮ

Nechci v souvislosti s trestněprávní odpovědností za sportovní úrazy tvrdit, že se jedná o aktuální a palčivé téma. Tato problematika se vyznačuje mnohými nejasnostmi, ale lze tvrdit, že stávající situace je unesitelná a veřejnost nemá s akceptací stávajícího stavu žádné výrazné problémy, i v případě že dojde k těžkému ublížení na zdraví. Jsem ovšem přesvědčen, že se toto téma může stát aktuální prakticky ze dne na den. Stačí, aby došlo ke smrtelnému úrazu v některém z populárních sportů sledovaných českou veřejností, a může vyvstat diskuze, jak a podle jakého právního či jiného předpisu, by měl být pachatel potrestán. To, že může dojít k takto závažnému úrazu, způsobeném tvrdou hrou, je patrné na základě stále se zvyšujících fyzických možností sportovců, což je umožněno vědeckým pokrokem. Svou roli rovněž hraje i stále se zvyšující technická vybavenost výstroje sportovců. Ta má dvojsečnou roli. Jednak lépe chrání sportovce před vznikem zranění, ale zároveň jim umožňuje snazší pohyb a agresivnější hru.

Sport, i ten kontaktní a úpolový, je potřeba zachovat v podobě jak jej známe doposud. Domnívám se, že by se neměl sport přizpůsobit aktuálním možnostem právního řádu, ale právní řád by měl poskytnout jasnou odpověď, na jakém základě dochází k absenci trestní odpovědnosti sportovců za způsobená zranění, jak je tomu v současnosti. Nedošlo by tím k přizpůsobení právního řádu, pouze k odstranění právní nejistoty. Tvrzení o potřebě zachování sportu, neuvádím pouze z důvodu, že sport má vysokou mravní, zdravotní a výchovnou funkci, ale v současnosti se jedná i o velmi atraktivní finanční odvětví, které by bylo neúčelné poškodit neproporčním vynucením dodržování trestněprávních norem v širší míře, než jak tomu je v současnosti.

Úkolem trestního práva je nelehké řešení problematiky, kdy je úraz způsobený sportovním zákrokem přípustný, a kdy se již jedná o porušení práva. Výchozí problém dopadu trestního práva je vcelku zdařile definován v publikaci Sportovní právo: *„funkcí trestního práva ve sportu je stanovení hranic mezi chováním, které je tolerováno v souvislosti se sporty, které v sobě zahrnují tělesný kontakt – a nebylo by nutně tolerováno mimo tuto souvislost – a chováním extrémním natolik, že porušuje trestní právo bez ohledu na svou souvislost se sportem a někdy bez ohledu na souhlas oběti.“*⁴⁹

⁴⁹ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Auditorium Praha 2012. 78 s. ISBN 978-80-87284-28-5

V tomto vymezení úkolů a cílů trestního práva je možné spatřovat především požadavek nalezení hranic přípustnosti jednání. Tento požadavek má velmi blízko k požadavku nastolení právní jistoty v dané problematice. Považuji za velmi nebezpečný stav, kdy sportovci sami nejsou srozuměni se stavem, že by mohli být za své jednání během sportovního utkání právně odpovědní a s ohledem na zavedenou praxi si ani tuto možnost nepřipouští. Je potřebné, aby každý sportovec v době svého jednání již dokázal alespoň přibližně posoudit, zda právě páchá trestný čin. Většina sportovců v současnosti během sportovních utkání považuje za stěžejní a jediný regulátor vztahů vznikajících během utkání sportovní pravidla a připouští si pouze možnou disciplinární odpovědnost. Dokud ovšem nebude stanoven hraniční ukazatel, kdy ještě platí jistá „autonomie sportu“ vůči právnímu řádu, nebude možné po sportovcích žádat, aby smýšleli jiným způsobem.

Nalezení hraničního ukazatele právní odpovědnosti sportovců za způsobená zranění je velmi žádoucí i v případě, že se na problematiku podíváme pohledem ekonomické analýzy. Pokud bude hráč dopředu srozuměn s možnou právní odpovědností, ovlivní to jeho rozhodování, zda dobrovolně ohrozí soupeřovo zdraví. Sportovec porovnává výnosy a ztráty ze svého sportovního jednání, jak to dělá jakákoli osoba v jiné sociální oblasti. V případě kdy si sportovec počíná agresivně při kontaktní hře, dochází k navýšení výnosů. Mužstvo soupeře bude negativně ovlivněno zvýšenou agresivitou, což se projeví na jejím zápalu pro hru. Zároveň může dojít ke zranění soupeře či hráče soupeřova mužstva, což rovněž zvyšuje výnos sportovce v podobě vyšší pravděpodobnosti dosažení vítězství. Na straně ztrát je potom zodpovědnost za zranění soupeře. Jedná se o odpovědnost podle sportovních pravidel, která je způsobilá negativně ovlivnit sportovce např. ztrátou bodů, či jeho tým znevýhodněním v podobě počtu hráčů na hřišti jako např. při fotbale či ledním hokeji. Na straně ztrát by měla být i možná právní odpovědnost, ale jak jsem již uvedl výše, v současnosti sportovci za své jednání při sportovní činnosti tuto možnost nepředpokládají. Pokud tedy sportovec předem nebude zohledňovat svou právní odpovědnost, odpadne významná položka na straně ztrát. Sportovec tak zranění soupeře bude zohledňovat pouze v souvislosti s dosažením vítězství a sportovcem zvolená nebezpečnost počínání bude vyšší, než je společensky optimální. Samotná absence právní odpovědnosti za způsobená zranění v důsledku výkonu sportovní činnosti z pohledu ekonomické analýzy motivuje

sportovce k nebezpečnější hře, neboť významným způsobem narušuje rovnováhu při porovnání výnosů a ztrát za způsobené zranění. Řešením není ani uplatnění plné právní odpovědnosti za způsobená zranění, neboť by naopak výrazně stoupily případné ztráty v případě způsobení zranění soupeře. V takovém případě by se sportovci obávali možných následků a výrazně by se limitovali v kontaktní hře, což by negativně ovlivnilo jak samotný sport, tak divácký zájem o něj.⁵⁰ Je tedy vhodné odstranit současný stav právní nejistoty, aby sportovci dokázali předvídat možný dopad svého jednání.

Problematiku odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy lze podle Michala Králíka zkoumat ze tří různých hledisek, s čímž se plně ztotožňuji a na základě této systematiky budu i nadále svou práci dělit. Jedná se o hlediska:⁵¹

- 1) legislativní úpravy
- 2) právní a sportovně-právní doktríny
- 3) soudní praxe

⁵⁰ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 72 s. ISBN 978-80-904024-1-6

⁵¹ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 64

7 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA

Skutečnost, zda se v případě způsobeného zranění během výkonu sportovní činnosti jedná o trestný čin, je v právním řádu ČR podmíněno naplněním obligatorních podmínek stanovených trestním zákoníkem. Ten v ustanovení § 13 odst. 1 TrZ stanovuje: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Z tohoto ustanovení je patrné, že jednání musí splňovat pojmové znaky trestného činu, kterými jsou protiprávnost, znaky skutkové podstaty trestného činu a obecné znaky uvedené v zákoně.⁵²

7.1 Protiprávnost, věk, rozumová a mravní vyspělost

Protiprávností je myšlen rozpor s právní normou v rámci právního řádu. Trestnými činy mohou být pouze činy protiprávní, které jsou zároveň nedovolené či zakázané.⁵³ Z toho důvodu musí být protiprávnost dána u každé skutkové podstaty. Rozpor s právní normou se zkoumá v rámci celého právního řádu a protiprávnost tak může být dána i rozporem s normou jiného právního odvětví než je trestní právo. Právě z důvodu, že se protiprávnost vyvozuje z celého právního řádu, bývá někdy zpochybňováno její začlenění do skutkové podstaty trestného činu. Znak protiprávnosti bývá vytýkáno, že má spíše charakter obecného znaku trestného činu a nedokáže dostatečně odlišit skutkové podstaty jednotlivých trestných činů od sebe navzájem. *Z toho důvodu se jedná o znak stojící mimo skutkovou podstatu trestného činu, v případě že není součástí formulace skutkové podstaty, kde by byla dostatečně typizována.*⁵⁴ Nechci ovšem zabíhat do problematiky pojmu protiprávnosti. Pro účely mé práce je podstatný především fakt, že v případě, kdy určitému jednání chybí znak protiprávnosti, nejedná se o trestný čin a nepřipadá v úvahu vznik trestní odpovědnosti. Znak protiprávnosti je pro posouzení odpovědnosti za úrazy způsobené sportovní činností, zvláště podstatný, neboť mnoho vypovídá o váze sportovních pravidel. Z dikce

⁵² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 119 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁵³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 115 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 112-113s. ISBN 978-80-7400-109-3

samotné protiprávnosti je patrné, že trestní zákoník nepředpokládá uplatňování mimoprávních předpisů, jakými jsou sportovní pravidla a lze tedy sportovní pravidla označit z pohledu naplnění či vyloučení znaku protiprávnosti za irelevantní. Rozhodnutí některých soudů, která se odvolávají na sportovní pravidla lze z tohoto pohledu označit za nešťastná a i sám Králík považuje práci trestních soudů se sportovními pravidly, jakož i odkazy na závěry sportovních orgánů, za nevhodné.⁵⁵

Dalším ze znaků trestného činu jsou obecné znaky uvedené v zákoně, kterými jsou stanovený věk, přičetnost a v případě mladistvých rozumová a mravní vyspělost. Obecné znaky věku a rozumové a mravní vyspělosti neobsahují žádný podstatný rozdíl mezi způsobenými úrazy při výkonu sportovní činnosti a jinou trestnou činností. Sportovní zranění může způsobit sportovec jakéhokoli věku. Stejně tak se problematiky nijak speciálně nedotýká rozumová a mravní vyspělost mladistvého. Ani jeden z těchto znaků nebude nijak ovlivněn prostředím, kde se skutek odehraje, tedy na hřišti během sportovního utkání, a bude na ně pohlíženo stejně jako na jakékoli jiné sociální oblasti.

7.2 Příčetnost

Ustanovení § 26 TrZ vyžaduje, aby byly současně splněny podmínky, kdy pachatel trpí duševní poruchou, je zbaven schopnosti rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání, trpí ztrátou rozpoznávací nebo ovládací schopnosti v důsledku duševní poruchy a duševní porucha a ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u postižené osoby byly dány v době činu.⁵⁶ Oproti předchozím znakům uvedeným v kapitole 2.1 má znak příčetnosti v souvislosti s úrazy spáchanými při výkonu sportovní činnosti jistou váhu, minimálně z pohledu sportovně-právní doktríny. V historii se objevila teorie, která se snažila odůvodnit absenci odpovědnosti sportovců za sportovní zranění, psychickým stavem, kdy v některých fázích sportovní činnosti je vyloučena ovládací a volní složka, která je nezbytná pro jeho trestní odpovědnost.⁵⁷

⁵⁵ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, 109 s. ISBN 80-7179-532-1

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 187 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁵⁷ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo.* Auditorium Praha 2012. 63 s. ISBN 978-80-87284-28-5

Hlavní překážkou uplatnění institutu nepřičetnosti na odpovědnost za sportovní úrazy v českém právním řádu, je výskyt duševní poruchy u sportovce způsobujícího úraz soupeři. Duševní porucha je definována v § 123 TrZ, kde je uveden výčet stavů, které podmiňují duševní poruchu. Vzhledem k tomu, že se teorie snažila nalézt obecnou okolnost, která by zapříčinila neodpovědnost sportovců za způsobené úrazy, je třeba se soustředit primárně na duševně zdravé sportovce, kterých je celkově ve sportu drtivá většina, přestože se jistě sportovního utkání může zúčastnit i osoba postižená biologickou duševní poruchou. Jediná okolnost, která může naplnit znaky duševní poruchy i u zdravého jedince, je podle forenzní psychiatrie hluboká porucha vědomí, neboť ta jediná není organického původu. Aby však mohly být tyto duševní stavy diagnostikovány jako hluboké poruchy vědomí, musí vést k podstatnému omezení duševních schopností jedince. Postižený tak nesmí být schopen racionálně ani emocionálně objektivně hodnotit sebe a své okolí, neboť jeho schopnost vnímání je podstatně redukována a eliminována. Šámal tuto situaci popsal jako dezorientaci, která právě představuje duševní poruchu ve smyslu § 123 TrZ. V praxi se bude nejčastěji jednat o posuzování činů spáchaných v extrémních zátěžových situacích, kde osoba je ovládána strachem či hněvem. Taková jednání mají-li být zahrnuta pod duševní poruchu, musí vykazovat značnou intenzitu, která odpovídá pojmu hluboká. Bude se jednat o výjimečné situace, kdy sportovec pod vlivem emočně vypjaté chvíle výrazně překročí normální projevy chování v obdobných zátěžových situacích a podstatně omezí schopnost sportovce smysluplně jednat.⁵⁸ Z hlediska přičetnosti nebude porovnáván výkon sportovní činnosti jako jakési extrémní sociální událost. Bude porovnáváno pouze sportovcovo konkrétní jednání s jednáním jiných sportovců při obdobných situacích. Institut nepřičetnosti tedy nelze vztáhnout na sportovní činnost jako celek, přesto v určitých jednotlivých případech může být relevantní.

Samotná právní teorie se staví k uplatnění institutu nepřičetnosti na způsobené sportovní úrazy negativně. Králík tuto teorii uvádí pouze za účelem demonstrace bezradnosti právních teoretiků ve snaze nalézt komplexní důvod absence odpovědnosti sportovců za sportovní útoky.⁵⁹

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 1184 s. ISBN 978-80-7400-109-3

⁵⁹ KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Auditorium Praha 2012. 63 s. ISBN 978-80-87284-28-5

7.2.1 Zmenšená přičetnost

Podstatně vyšší míru uplatnění na sportovní úrazy je možné spatřovat v institutu zmenšené přičetnosti ve smyslu ustanovení § 27 TrZ. To uvádí, že zmenšeně přičetný je ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání trestného činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání. Naproti institutu nepřičetnosti, je zde pouze výrazně oslabena rozpoznávací a ovládací schopnost. Podstatně sníženou schopnost rozpoznat protiprávnost svého jednání je jistě možné u sportovců spatřovat. Nejedná se ovšem ani tak o následek duševní poruchy, jako spíše o důsledek jejich zkušeností s trestáním sportovních zranění, kdy v drtivé většině případů absentuje právní odpovědnost. Tato snížená schopnost rozeznat protiprávnost jednání je následkem právní nejistoty. Ani ohledně snížené schopnosti ovládat své jednání není třeba pochybovat. Nejedná se ovšem o skutečnost, kterou by bylo možné presumovat na všechny případy. Pokud ovšem ke vzniku zranění dojde v emočně vypjatém utkání, kdy hráč podlehnou touze vyhrát, či napravit určitou nespravedlnost, např. v podobě oplácení nepovoleného zákroku soupeře, může hráč přestat kontrolovat své jednání. Ani v případě zmenšené přičetnosti nelze touto okolností postihnout celou problematiku sportovních úrazů, neboť v některých případech hráč nenaplnuje zákonné podmínky. Otázka zmenšené přičetnosti je stejně jako otázka nepřičetnosti otázkou právní a její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení a je nutno ji zkoumat vždy konkrétně jen ve vztahu k určitému trestnému činu pachatele.⁶⁰

Zmenšená přičetnost ovšem není sama o sobě polehčující okolností a nemusí nutně snižovat závažnost činu. Odůvodňuje ovšem zvláštní postup vůči pachateli z hlediska rozhodování o sankci.⁶¹ Z ustanovení § 40 odst. 1 TrZ vyplývá, že jestliže pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, přihlédne soud k této okolnosti při stanovení druhu trestu a jeho výměry.

I Prusák zcela neopomíjel možnosti uplatnění institutu zmenšené přičetnosti. V souvislosti s naplněním subjektivní stránky trestného činu uvedl, že emoce a afekty,

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 312 s. ISBN 978-80-7400-109-3

⁶¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 190 s. ISBN 978-80-87212-49-3

zvlášť ve formě hněvu a nenávisti, mohou blokovat normální proces hodnocení, poznávání a uplatnění vůle sportovce v průběhu hry a částečně zapříčinit nerozpoznání nebezpečnosti jeho jednání nebo vyloučení možnosti své jednání ovládnout.⁶²

7.3 Skutková podstata trestného činu

Skutkovou podstatu trestného činu je možné charakterizovat tak, že se jedná o souhrn objektivních a subjektivních znaků, které určují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují je od sebe navzájem. Tyto znaky jsou uvedeny v trestním zákoníku, jak v obecné části, tak v části zvláštní. Skutková podstata trestného činu se vyznačuje obligatorními znaky, což je objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Všechny tyto znaky musí být naplněny zároveň, aby došlo k dokonání trestného činu. Zároveň existují i fakultativní znaky trestného činu, které ovšem pro účely mé práce nejsou nijak podstatné. Jedná se o speciální znaky, které jsou uvedeny jen u určitých trestných činů. Trestné činy proti životu a zdraví, kterých se je možné dopustit v souvislosti s výkonem sportovní činnosti, ovšem těmito fakultativními znaky nedisponují.⁶³

7.3.1 Objekt

Objektem je myšlen konkrétní právní statek, zájem chráněný trestním zákonem, proti němuž konkrétní trestný čin směřuje.⁶⁴ Právním statkem jsou společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné trestním zákonem. Objektem je tedy soubor těchto vztahů, zájmů a hodnot.⁶⁵ Objektem, který je pro zkoumanou problematiku relevantní je jednoznačně ochrana a zachování života a zdraví sportovců. Některé teorie přímo spojují své závěry o absenci odpovědnosti sportovců s nedostatečným zásahem do

⁶² PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo*. Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 194 s. ISBN 77-033-85-11-4

⁶³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, 143-146 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 110 s. ISBN 978-80-7400-109-3

⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, 151 s. ISBN 978-80-87212-49-3

objektu trestného činu, nebo že zájem na ochraně života a zdraví v případě sportu je vedlejší.

Když se na problematiku podíváme z nejobecnějšího hlediska, je možné uvést Zaulího pohled na problematiku a jeho „magický kruh sportoviště“, který pracoval s objektem trestného činu vsutku originálně. Zaulí tvrdil, že má dojít k uplatnění právních předpisů pouze v případě, kdy je ohrožena agresivní hrou sama podstata sportu. Podle jeho teorie by tedy objektem trestného činu mělo být zachování sportu, nikoli zdraví. Zdraví je v této teorii pouhým prostředkem, aby mohl být stíhán sportovec ničící sport. Trestní zákoník však nezná chráněný zájem „zachování sportu“ a nelze tedy tento přístup v České republice uplatnit.⁶⁶

Jak ale uvádím, existuje přímo teorie, která o neporušení objektu trestného činu opírá celou svou teorii. Jedná se o koncepci vyloučení objektivního základu trestného činu, která je podrobněji rozebrána v kapitole 8.1. Tato teorie vychází z předpokladu, že porušení tělesné integrity sportovců, není chráněným zájmem trestných činů poskytující ochranu života a zdraví. V případě zranění způsobeném sportovcem během utkání tedy nedochází k porušení objektu trestného činu.⁶⁷

7.3.2 Objektivní stránka

Objektivní stránkou je charakterizován způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Obligatorními znaky naplňující objektivní stránku trestného činu jsou jednání, následek trestného činu a kauzální nexus mezi jednáním a následkem. Musí být současně naplněny všechny obligatorní znaky, jinak není objektivní stránka trestného činu naplněna, pročež nedojde ani k naplnění skutkové podstaty trestného činu a nenastane trestní odpovědnost.⁶⁸

Jednáním je projev vůle ve vnějším světě. Může se jednat jak o opomenutí, tak o konání. Aby se skutečně jednalo o jednání ve smyslu trestního práva, musí být naplněna jak složka vnitřní, což je vůle, tak složka vnější, tedy projev této vůle. Chybí-li

⁶⁶ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2001, 143 s. ISBN 80-7179-532-1

⁶⁷ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 65.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, 160 s. ISBN 978-80-87212-49-3

jedna z těchto složek, nebude naplněna objektivní stránka trestného činu.⁶⁹ Konkrétně v souvislosti s výkonem sportovní činnosti nebude trestné jednání, kdy sportovec způsobí zranění nezamýšleným pohybem. Pro posouzení sportovního zranění tedy bude relevantní především vnitřní složka. Je ovšem třeba odlišit jednání, kdy pohyb hráče není následkem jeho vůle a jednáním, kdy pohyb hráče je projevem jeho vůle, ale není vedeno s úmyslem způsobit soupeři zranění, i když je tento následek možné očekávat. V takovém případě již je naplněna vnitřní složka jednání, neboť sportovec jednal zaviněně. Vnější složka v případě sportovních zranění nebude absentovat nikdy. Je nemyslitelné, aby sportovec způsobil soupeři zranění, aniž by k tomu vyvinul potřebný vnější projev vůle v podobě pohybu směřujícímu proti soupeři.

Následkem je porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu.⁷⁰ V souvislosti s výkonem sportovní činnosti bude porušován či ohrožován zájem na ochraně života a zdraví jiných sportovců.

Zároveň mezi jednáním a následkem trestného činu musí být dán kauzální nexus neboli příčinná souvislost.⁷¹ Jsem přesvědčen, že pro účely práce není potřebné detailněji vysvětlovat způsoby nalezení příčinné souvislosti a postačí, když uvedu, že následek v podobě poškození zdraví sportovce musel být způsoben zaviněným jednáním soupeře. V případě, kdy zranění vzniklo za jiných okolností, byť během zápasu, nebude možné uvažovat o trestní odpovědnosti sportovce.

7.3.3 Subjekt

Pachatelem trestného činu je podle ustanovení § 22 TrZ osoba, která svým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu, jeho pokusu nebo přípravy je-li trestná. Zároveň může být pachatelem pouze fyzická osoba, která je v době spáchání činu příčetná a dovršila patnáctý rok.⁷² V tomto případě není pochyb, kdo bude

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 161 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 169 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁷¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 174 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁷² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 182 s. ISBN 978-80-87212-49-3

možným pachatelem za jednání, kterým způsobil zranění v důsledku výkonu sportovní činnosti. Pro účely mé práce bude zkoumáno jednání sportovců, kterým působí zranění soupeři v důsledku výkonu sportovní činnosti. Přesto ale může být tento výčet rozšířen.

Subjektem je i nepřímý pachatel podle ustanovení § 22 TrZ. Jedná se o osobu, která k provedení trestného činu užila jiné osoby, která není trestně odpovědná, např. i proto, že jednala v krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost. Jedná se o nepravděpodobnou situaci, přesto již k takovým případům v souvislosti s výkonem sportovní činnosti došlo a situace měla především v České republice velkou mediální odezvu. Jedná se o případ jednání hráčů hokejového mužstva Vit'az Čechov, které zcela nesmyslně v rozporu se zásadami fair-play napadla hráče mužstva Avantgard Omsk, za které tehdy hrál i Jaromír Jágr. Podle rozhovoru s bývalými hráči celku Vit'az Čechov, Janem Platilem a Andrejem Podkonickým, útočící hráči nepochybně jednali v krajní nouzi. Oba dva shodně uvedli své značně negativní zkušenosti s majitelem klubu, který nejednou hráčům vyhrožoval smrtí, v případě, že nevyvolají rvačku se soupeřícím celkem. Majitele klubu poté označovali za „mafiana“, který byl schopen své hrozby realizovat.⁷³ V takovém případě by nebyli samotní hráči účastníci se rvačky trestně odpovědní, ale nepřímým pachatelem trestného činu by byl majitel klubu. Jedná se ovšem o zcela unikátní příklad a žádný obdobný případ mi není znám.

Zajímavé může být i právní postavení trenéra v souvislosti se vznikem trestní odpovědnosti za způsobené zranění. Pokud trenér hráči přikáže, aby konkrétního soupeře zranil, a ten se následně skutečně dopustí trestného činu, bude trenér v postavení návodce podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. b) TrZ, upravující účastenství. Na trenéra by se ustanovení o nepřímém pachateli nevztahovalo, neboť hráč, který způsobí trestný čin, nejedná pod vlivem okolnosti vylučující protiprávnost, kterou by trenér zneužíval. Samotná trenérova instrukce ovšem nemůže mít povahu závazného rozkazu. Tato instrukce by ale byla relevantní z hlediska právního posouzení dané situace, neboť by pro sportovce znamenala vznik polehčující okolnosti podle ustanovení § 41 písm. c) TrZ, která by byla ještě umocněna v případě, kdyby se jednalo o profesionální výkon sportovní činnosti.

⁷³ HLAVÁČ, Jakub. Na Jágra pošval Kanadany ruský mafian. *iSport.cz* [online]. c2010, poslední revize 12.1.2010 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z: <<http://isport.blesk.cz/clanek/hokej-khl/86025/na-jagra-postval-kanadany-rusky-mafian.html>>

7.3.4 Subjektivní stránka

Subjektivní stránka trestného činu obsahuje soubor znaků, které charakterizují psychiku pachatele ve vztahu k trestnému činu. Jediným obligatorním znakem je pak zavinění, které může být realizováno ve formě úmyslu či nedbalosti. V případě, že nebude jednajícím osoba jednat zaviněně, nevznikne ani její trestní odpovědnost.⁷⁴

Úmyslné jednání může být dáno v podobě úmyslu přímého a nepřímého, které jsou upraveny v ustanovení § 15 odst. 1 TrZ, které je charakterizuje následovně: „*Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn*“.

Sportovně-doktrinální teorie, které odůvodňují beztrestnost sportovců za způsobená zranění nedostatkem zavinění, jsou převážně k trestným činům spáchané úmyslným jednáním přísné a převážně uvádí, že by sportovci měli být za úmyslné trestné činy odpovědní (např. teorie nedostatku zavinění nebo teorie nešťastné náhody). Přesto nelze tvrdit, že by se v českém právním řádu svědomitě stíhaly očividně úmyslné zákroky způsobující zranění. Znovu poukážu na lední hokej, kde dochází k velkému množství rvaček, která jsou v převážné většině případů vedeny úmyslným jednáním a dochází při nich k porušení zdraví sportovců. S ohledem na skutečnost, že český právní řád jasně nestanovuje, jakou váhu má konkrétní úmysl v konkrétním druhu sportu, můžeme se o této skutečnosti pouze dohadovat. Jisté ovšem je, že bude mít jinou váhu v různých sportovních odvětvích.

V bezkontaktním sportu jistě bude relevantní i úmysl nepřímý, neboť jakékoli jednání směřující k porušení chráněného zájmu na ochranu zdraví bude možné považovat za exces, který již bude svou povahou překračovat hranice výkonu sportovní činnosti. Naproti tomu v kontaktních a úpolových sportech již bude otázkou, zda je úmysl nepřímý relevantní z hlediska vzniku právní odpovědnosti. Sportovci úmyslně vyhledávají fyzický kontakt, který může být pro soupeře i nebezpečný, s čímž jsou obeznámeni. Nelze si představit například utkání v boxu, kde by soupeři nejednali s alespoň nepřímým úmyslem naplnit skutkovou podstatu trestného činu ublížení na

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, 207 s. ISBN 978-80-87212-49-3

zdraví. Pokud tedy sportovec v kontaktním nebo úpolovém sportu bude jednat způsobem, který je schopný způsobit vznik zranění, neměl by být za své jednání trestně odpovědný. Právě z hlediska prokazování úmyslu sportovce, budou mnohdy relevantní sportovní pravidla a skutečnost, zda sportovec jednal v jejich rozporu. Přestože nejsem příznivcem praxe, aby byla právní odpovědnost sportovce stanovena na základě sportovních pravidel, nelze jim upřít, že mohou mít výraznou důkazní hodnotu. Sportovní pravidla existují především z důvodu, aby chránila zdraví sportovců. Pokud sportovec jednal v souladu se sportovními pravidly, bude se jednat o důležitý argument hovořící ve prospěch absence úmyslu dokonat trestný čin. Jedná se ovšem pouze o důkazní prostředek, který nebude možné aplikovat ve všech případech. Jak jsem již uvedl v kapitole 5.4, i v případě jednání v souladu s pravidly, může sportovcům vzniknout trestní odpovědnost.

K rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002 se nejvyšší státní zástupce vyjádřil ve smyslu, že posouzení zavinění obviněného se opírá o nedostatečný důkazní základ a z toho hlediska jej nepovažují pro posouzení subjektivní stránky trestného činu za přínosný.

Sportovec může rovněž způsobit zranění jednáním ve formě nedbalosti vědomé či nevědomé. Tyto formy jsou upraveny v ustanovení § 14 odst. 1 TrZ, které je charakterizuje následovně: „*Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*“

Ke zranění způsobeným v nedbalosti během výkonu sportovní činnosti se právní teorie i praxe staví značně shovívavě. Jak jsem uvedl výše, praxe stíhá především evidentní excesy sportovců a ty nejsou spáchány nedbalostním jednáním. Sportovně právní doktrína s nedbalostním jednáním spojuje především teorii nešťastné náhody a teorii nedostatku zavinění. Hovořím o nedbalostním jednání především z důvodu, že obě teorie se nesnaží upravit odpovědnost úmyslně způsobených zranění a uvádí, že v tom případě by měl být sportovec plně právně odpovědný. Obě teorie ovšem

s pojmem nedbalosti příliš nepracují, neboť v souvislosti s výkonem sportovní činnosti nedbalostní jednání nepřipouští. Jednání, které by v jiných sociálních oblastech bylo označeno jako nedbalostní, považují teorie v případě výkonu sportovní činnosti za nezaviněné.⁷⁵

K zavinění ve formě nedbalosti uvádím, že Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 rozhodl, že nelze omezovat trestní odpovědnost jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti. Lze tedy tvrdit, že v českém právním řádu bude hrát zavinění podstatnou roli v případě rozhodování o vzniku trestní odpovědnosti sportovce za způsobené zranění. S ohledem na soudní praxi je evidentní, že nelze vyloučit ani možný vznik trestní odpovědnosti sportovce jednajícího v nedbalosti. V otázce zavinění tedy nelze hledat univerzální důvod pro vznik či absenci trestní odpovědnosti za vznik sportovního zranění.

Ustanovení § 14 odst. 2 TrZ zároveň upravuje jednání v hrubé nedbalosti, které se vyznačuje dávkou bezohlednosti. Toto ustanovení se ovšem v případě výkonu sportovní činnosti příliš neuplatní. Bude se dotýkat spíše pořadatelů a jiných osob starajících se o nerušený průběh utkání či závodu.

7.3.4.1 Právní omyl

Prusák praxi nestíhání sportovců způsobujících sportovní zranění s ohledem na subjektivní stránku trestných činů popsal následovně: „*V tělovýchovné praxi se častěji (než putativní delikt) vyskytuje putativní delikt obrácený naopak. Je jím porušování platného práva, odůvodňované skutečnou nebo předstíranou neznalostí situace i práva: sportovec nevěděl, že porušením sportovního pravidla porušuje zároveň právem chráněný zájem.*“⁷⁶

Situaci, kdy sportovec neví, že porušením sportovního pravidla porušuje zároveň právem chráněný zájem lze označit jako jednání v právním omylu negativním podle ustanovení § 19 TrZ. Šámal ve svém Komentáři k trestnímu zákoníku shrnuje smysl

⁷⁵ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 40-41 s. ISBN 978-80-904024-1-6

⁷⁶ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo*. Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 155-156 s. ISBN 77-033-85-11-4

ustanovení tezí, že by neměl být trestně odpovědný ten, kdo jednal v omluvitelném omylu, za podmínky že bude přezkoumáno, zda se mohl omylu vyvarovat.⁷⁷ Ve stávajícím trestním zákoníku se rozlišuje právní omyl omluvitelný a neomluvitelný. Stanovení druhu právního omylu má rozhodující vliv na možnosti zavinění pachatele a tedy i na možnost vzniku jeho trestní odpovědnosti. Pachatel jednající v omluvitelném právním omylu nejedná zaviněně, za předpokladu, že neexistovala zvláštní povinnost, aby byl s příslušnou právní úpravou seznámen. V takovém případě by se jednalo o právní omyl neomluvitelný, kde je trestní odpovědnost připuštěna s možností zmírnění případného trestu.⁷⁸

S ohledem na značnou právní nejistotu ohledně trestní odpovědnosti sportovců za způsobená zranění, v drtivé většině případů nebude možné po sportovcích požadovat, aby dokázaly rozpoznat trestnost svého jednání. Jinak tomu bude v případě již výše zmíněného excesu ze sportovní činnosti, který svou hrubostí bude značně překračovat běžně páchaná jednání porušující sportovní pravidla. Tento exces musí být značné intenzity, aby bylo možné tvrdit, že pachateli mohl protiprávnost rozpoznat bez zřejmých obtíží podle ustanovení § 19 odst. 2 TrZ.

7.4 Společenská škodlivost a společenská nebezpečnost

Výše uvedené pojetí trestného činu v ustanovení § 13 TrZ je označováno jako formální pojetí. Jedná se o podstatnou změnu, kterou inkorporoval zákoník č. 40/2009 Sb. a změnil jím pojetí trestného činu oproti předchozímu trestnímu zákoníku 140/1961 Sb., který prosazoval pojetí materiálně formální. Materiálně formální pojetí oproti stávajícímu pojetí vyžadovala kromě formální podmínky vykazování znaků uvedených v zákoně navíc společenskou nebezpečnost, tedy materiální podmínku trestného činu. Pokud by jeden z těchto znaků nebyl splněn, nejednalo by se o trestný čin. Posuzování nebezpečnosti tedy sloužilo jako prostředek k odstraňování přílišných tvrdostí aplikace

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 211 s. ISBN 978-80-7400-109-3

⁷⁸ HERCZEG, Jiří. Zavinění a omyl v novém trestním kodexu. *Bulletin advokacie*, listopad 2009, č. 10, s. 52-53

ustanovení trestního zákoníku.⁷⁹ V současném trestním zákoníku tuto funkci do jisté míry supluje hmotněprávní korektiv zásady subsidiarity trestní represe vyjádřený v § 12 odst. 2 TrZ, který stanovuje, že „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“

Srovnání stávajícího a již neplatného trestního zákoníku uvádím záměrně, neboť jsem přesvědčen, že aplikaci zásady subsidiarity trestněprávní represe a její nedostatky bude možné lépe nastítnit ve světle změny materiální stránky pojetí trestného činu. Ačkoli jsem si vědom všech pozitiv spojených s aplikací formálního pojetí, jsem přesvědčen, že z teoretického hlediska tato změna problematice sportovních útoků, naplňující formální znaky trestného činu, spíše uškodila. V přístupu orgánů činných v trestním řízení, ani z hlediska výsledných odsuzujících rozhodnutí nelze pozorovat podstatné změny. Stále nedochází ke koncepčnímu stíhání sportovních útoků, které mají za následek zranění a odsuzující rozsudek je v našem právním řádu spíše vzácnou výjimkou. Za současných podmínek je již ovšem těžší faktické výsledky absence trestní odpovědnosti sportovců za způsobená zranění podřadit pod konkrétní ustanovení trestního zákoníku.

V minulosti bylo možné v souvislosti se sportovním zraněním poukázat na skutečnost, že jednání sportovce není společensky nebezpečné, čímž se nemohlo jednat o trestný čin, neboť nebyla dostatečně naplněna materiální podmínka. Společenská škodlivost naproti tomu není podmínkou trestnosti, ale spíše korelativem při uplatňování trestní odpovědnosti.⁸⁰ Ve světle této změny by tedy měl být útočník trestně stíhán a následně v případě, že nebude jeho jednání shledáno jako dostatečně společensky škodlivé, zastaveno. Tento závěr vychází z důvodové zprávy k trestnímu zákoníku, konkrétně k části týkající se ustanovení § 13, kde tvůrci zákona uvádí: „*Formální pojetí trestného činu odpovídá více logice trestního práva spočívající v tom, že se řízení např. pro méně závažné výtržnictví zastaví, než aby se taková méně závažné*

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 121 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁸⁰ VAŠÍČEK, Libor. Nová éra trestního práva hmotného: starý zákon vs. nový zákon. *epravo.cz* [online]. c2009, poslední revize 31.12.2009 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-era-trestniho-prava-hmotneho-stary-zakon-vs-novy-zakon-59450.html>>

*výtržnictví již předem nepovažovalo za trestný čin, což by mohlo mít především u mladistvých pachatelů za následek destrukci právního vědomí sociálně etického významu výtržnictví.*⁸¹ V případě starého trestního zákoníku by tedy jednání útočnicka vůbec nebylo trestným činem, ale ve světle stávající zásady subsidiarity trestní represe by měl být uplatněn procesní korektiv, kdy státní zástupce může na základě zásady oportunity trestní stíhání zastavit podle § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ anebo věc odložit před zahájením trestního stíhání podle § 159a odst. 4 TrŘ. Problém v tomto přístupu je, že není jasné, jak se v konkrétním případě příslušný státní zástupce rozhodne. Již ze samotné oportunity je totiž zřejmé, že je státnímu zástupci ponechána volba, kterou nebude možné předvídat v podobných případech. Tím je ovšem oproti předchozí úpravě snížena právní jistota adresátů trestněprávních norem, v případě odpovědnosti za sportovní zranění. Každým jednáním, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu, by se měly zabývat orgány činné v trestním řízení, tedy i jednáním učiněným během výkonu sportovní činnosti. K tomu ovšem nedochází, nelze ovšem tvrdit, že by k takovému jednání nebyly orgány činné v trestním řízení oprávněny či dokonce povinovány. Ve výsledku si žádný sportovec nemůže být jist, že právě jeho poruchové jednání nebude stíháno, i když to bude s ohledem na stávající praxi vysoce nepravděpodobné, což způsobuje zvýšení právní nejistoty. Paradoxně Jelínek uvádí jako pozitivum formálního pojetí zvýšení právní jistoty adresátů norem, k čemuž jistě v drtivé většině případů dochází. Bohužel v případě sportovních útoků je efekt opačný.⁸²

Podobných závěrů se dobírám i v případě, kdy se pokouším odlišit od sebe škodlivost a nebezpečnost, jako dva samostatné pojmy. Společenská nebezpečnost je značně neurčitý a nejasný pojem, který zřejmě není možné i s ohledem na vývoj vnímání společnosti, přesně vymežit, což potvrzuje i Jelínek ve své učebnici. Pokud ovšem subsumujeme vznik sportovních zranění pod pojem společenské nebezpečnosti, dojdeme k závěru, že bude ohrožení společnosti minimální. Pokud se na daný sportovní útok díváme pouze v souvislosti s ohrožením společnosti, ohrožení nastane pouze mezi konkrétními sportovci konkrétního druhu sportu, který dobrovolně podstupují. Je tedy

⁸¹ Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k § 13*

⁸² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, 123 s. ISBN 978-80-87212-49-3

otázkou, do jaké míry je společnost jako celek ohrožena. Samozřejmě i v době, kdy trestní zákoník spoléhal na materiální znak trestného činu, nebylo jednání naplňující formální znaky trestných činů ohrožující zdraví a život žádoucí, ale faktický stav více odpovídal právnímu základu. Změna v podobě inkorporace subsidiarity trestní represe podle mého názoru opět ve srovnání vychází hůře z hlediska faktického stavu. Znovu se odvolám na publikaci Jelínka, který ve své učebnici uvádí: „*Praktickou předností formálního pojetí je, že při něm musí být znaky trestného činu propracovány tak, aby případy, kdy trestný čin má všechny formální znaky, ale není větší měrou nebezpečný, škodlivý pro společnost, byly opravdu výjimečné.*“⁸³ Bohužel nejsem přesvědčen, že tomu tak v souvislosti se sportovními útoky opravdu je. Prakticky každý měsíc je možné ve sportovním zpravodajství registrovat zprávy o sportovních zranění způsobených likvidačními fauly, nebezpečných rvačkách či o zdravotních komplikacích vzniklých výkonem sportovní činnosti. Nelze tedy hovořit o sportovních zranění jako o výjimečných událostech.

Se změnou přišlo i konkrétnější stanovení pojmu a přešlo se od abstraktního pojmu společenská nebezpečnost ke zcela konkrétnímu společenská škodlivost, které je třeba vykládat v souvislosti s konkrétním chráněným zájmem, jak stanovuje důvodová zpráva zák. č. 40/2009 Sb.: „*Vhodnějším pojmem je společenská škodlivost činu, která se vztahuje k spáchanému činu, který zasáhl zájmy chráněné trestním zákonem, a v tomto smyslu je tedy „poškodil“, a navazuje i na další pojmy použité v trestním zákoníku [(např. na pojem „škodlivého následku“ v § 33 písm. a)]. Společenská škodlivost je určována povahou a závažností trestného činu, jak to vyplývá z § 39 odst. 2.*“⁸⁴ Opět se ovšem setkáváme s požadavkem, který neodpovídá realitě. Škodlivost by tedy měla být posuzována podle chráněného zájmu, jak je uvedeno v ustanovení § 39 odst. 2 TrZ, „*Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen.*“ To jen potvrzuje citovaná důvodová zpráva, která stanovuje společenskou škodlivost podle povahy trestného činu. V případě sportovního útoku je poškozen chráněný zájem ochrany života a zdraví, který je upraven v první hlavě zvláštní části trestního zákoníku a jedná se tedy o nejdůležitější

⁸³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 123 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁸⁴ Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k § 13*

chráněný zájem. Přesto ovšem nedochází k postihu účastníků, kteří způsobili ohrožení tohoto zájmu. Je ovšem ještě třeba, abych samotné ustanovení § 39 odst. 2 TrZ dokončil, neboť jsem jej v souvislosti se stanovením společenské škodlivosti nerozebral celé. Krom výše uvedeného, ustanovení stanovuje, že povaha a závažnost trestného činu jsou určovány také jeho způsobem provedení, jeho následky, okolnostmi za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem. Na první pohled se může zdát, že tyto vymezené okolnosti jsou způsobilé zmírnit možná až příliš tvrdou klasifikaci sportovních útoků, kterou jsem vytyčil na základě chráněného zájmu. Zejména by se jednalo o okolnosti, za kterých byl čin spáchán, což by bylo společností schvalované sportovní utkání a pohnutkou pachatele, neboť by sledoval záměr vítězství svého mužstva. Z dikce důvodové zprávy k ustanovení § 39 odst. 2 TrZ je ovšem patrné, že se tyto zbylé okolnosti týkají především výměry konkrétního trestu a nejsou způsobilé samy zapříčinit zastavení trestního stíhání.

V neposlední řadě je zde další podstatná okolnost, kterou jsem doposud v souvislosti se zásadou subsidiarity trestní represe opomíjel. Jedná se o část ustanovení § 12 odst. 2, která určuje, že trestněprávní předpisy je nutné používat až jako ultima ratio, tedy pouze v případě, kdy nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Ve většině případů bude již během utkání uplatňována sportovní odpovědnost na základě sportovních pravidel či následná disciplinární odpovědnost. Sportovní pravidla ovšem nelze považovat za právní předpis a jejich vliv je pro trestní právo zcela irelevantní. Občanský zákoník označuje sportovní pravidla pouze za jakýsi ukazatel typického výkonu sportovní činnosti, pro posouzení případného excesu. Občanský zákoník ovšem nespojuje s porušením sportovních pravidel vznik porušení prevenční povinnosti podle § 2900 a nelze tedy v žádném případě považovat sportovní pravidla za jiný právní předpis ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2 TrZ. Ani samotný občanský zákoník a jeho ustanovení o povinnosti prevence § 2900 NOZ nebude možné považovat za jiný právní předpis ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2 TrZ ve všech případech. Toto ustanovení neslouží ke stíhání vzniku zranění, tedy poškození života a zdraví při výkonu sportovní činnosti. Prevenční povinnost počítá s agresivní a nebezpečnou hrou sportovců, což uvádí na příkladu úderu do hlavy při boxu, bodyčeku při hokeji či skluzu při fotbale. Ke sportovní oblasti jako takové se občanský zákoník staví jako k určité atypické oblasti, kde je prevence stanovena odlišně od jiných

sociálních oblastí. Občanské právo tedy nemá ambice suplovat ustanovení trestního zákoníku, které upravují trestné činy proti životu a zdraví. Toto ustanovení soukromého práva bude možné uplatňovat v případech, kdy poškozený bude jednáním soupeře poškozen snížením svých pracovních schopností a bude sledovat náhradu škody. Bude se tedy jednat o případy, kdy poškozeným objektem není v první řadě život či zdraví, ale majetková práva poškozeného. V takovém případě bude vhodné, aby se spor řešil v rámci soukromého práva. V komentáři k občanskému zákoníku k ustanovení týkající se prevenční povinnosti je přímo uvedeno, že porušení života a zdraví má v deliktním právu daleko menší roli než v právu trestním. Z toho je patrné, že občanské právo nemůže nahradit funkci trestního práva, jako nástroje ochrany života a zdraví v oblasti sportovní činnosti.⁸⁵

7.5 Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou takové skutečnosti, které způsobují, že čin není trestným činem, přestože zdánlivě naplňuje všechny znaky trestného činu. Jedná se tedy o určité výjimky z jinak nedovoleného jednání. Jak je již patrné ze samotného názvu, tento institut vylučuje, aby předmětné jednání bylo protiprávní. *Podle převažujícího názoru je protiprávnost považována za typový znak trestného činu, nebo dokonce znak skutkové podstaty. Pokud tedy panují okolnosti vylučující protiprávnost, nedojde k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu.*⁸⁶ Z toho je patrné, že se od počátku jednání nejedná o trestný čin a pachatel činu jinak trestného je zbaven trestní odpovědnosti.⁸⁷

Koncepce okolností vylučující protiprávnost svou povahou odpovídá absenci odpovědnosti sportovců za způsobená zranění. Přestože jednání sportovce způsobujícího zranění naplňuje formální znaky jednotlivých trestných činů proti životu a zdraví, není jednání sportovce považováno za trestný čin.

⁸⁵ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1512-1515 s.

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 314-315 s. ISBN 978-80-7400-109-3

⁸⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 241 s. ISBN 978-80-87212-49-3

Trestní zákoník uvádí seznam okolností vylučující protiprávnost v ustanoveních § 28 až § 32 TrZ. Přesto se nejedná o taxativní výčet. Krom těchto případů jsou dány teorií, praxí a i samým trestním zákoníkem další okolnosti vylučující protiprávnost.⁸⁸ Není nijak v rozporu se zásadou nullum crimen sine lege stricta, když jsou okolnosti vylučující protiprávnost analogicky rozšiřovány. Jedná se o povolenou analogii in bonam partem.⁸⁹

Přestože trestní právo zná mnoho okolností vylučující protiprávnost, všechny se přímo nedotýkají odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Například nutná obrana jistě může být relevantní z hlediska vzniklé odpovědnosti sportovce, který se bránil útoku soupeře a způsobil mu při tom zranění. Tato okolnost ovšem není schopna postihnout odpovědnost případného útočícího sportovce. Nedokáže tedy postihnout odpovědnost sportovců za způsobená zranění z jejich celkového hlediska, ale pouze v určitých speciálních situacích. Úkolem této práce, jakož i části věnující se okolnostem vylučující protiprávnost, je nalezení komplexního důvodu absence vzniku trestní odpovědnosti za způsobené sportovní zranění. Z toho důvodu budou zpracovány pouze okolnosti, které mají potenciál být komplexní okolností vylučující protiprávnost pro oblast sportu, či pokud již v minulosti byly s touto možností spojovány.

V současnosti se v souvislosti s trestněprávní odpovědností sportovců za sportovní zranění uvažuje o dvou okolnostech vylučující protiprávnost uvedených v trestním zákoníku. Jedná se o svolení poškozeného a přípustné riziko. Dále se uvažuje o okolnostech vylučujících protiprávnost v zákoně neuvedených, především o tzv. dovolené činnosti, ale lze se i setkat s názory o uplatnění výkonu práv nebo výkonu povolání.⁹⁰ Otázka uplatnění konkrétní okolnosti vylučující protiprávnost je však do dneška nevyřešena a zůstává sporná.

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 242 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 314-315 s. ISBN 978-80-7400-109-3

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 317-318 s. ISBN 978-80-7400-109-3

7.5.1 Svolení poškozeného

Institut svolení poškozeného charakterizuje Jelínek následovně: „*Svolením se stává čin, jenž by jinak byl nedovoleným zásahem do práv poškozeného, činem dovoleným, oprávněným. Svolení poškozeného je zároveň důvodem, který vylučuje v určitých případech škodlivost činu.*“⁹¹

Trestní zákoník tuto okolnost vylučující protiprávnost upravuje v ustanovení § 30 TrZ, které uvádí:

(1) *Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.*

(2) *Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.*

(3) *S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.*

Tato okolnost vylučující protiprávnost vychází z Ulpianovy římské právní zásady *volenti non fit iniuria*, tedy kdo souhlasí, neděje se mu křivda. Nelze ovšem tuto zásadu v této uvedené gramatické formulaci uplatňovat neomezeně. Jak je ze zákonné definice svolení poškozeného patrné, existují rovněž podstatné limity uplatnění svolení se zásahem do zájmu chráněného trestním zákoníkem.

Klapal ve svém článku uvedl šest základních podmínek, na základě jejichž splnění může být uplatněn svolení poškozeného. Tyto podmínky porovnám s faktickými možnostmi uplatnění a aplikace na sportovní úrazy.⁹²

⁹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, 257 s. ISBN 978-80-87212-49-3

⁹² KLAPAL, Vít. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. *Trestněprávní revue*, listopad 2005, č. 10, s. 261-267

1) Svolení se musí týkat zájmů osoby, o nichž tato osoba může oprávněně rozhodnout. Tato podmínka je v otázce uplatnění okolnosti vylučující protiprávnost na sportovní úrazy nejpodstatnější a její souvislostí se sportovní činností se zabývá i sám Klapal. Z dikce ustanovení § 30 TrZ spíše vyplývá, že není možné dát svolení k jakémukoli ublížení na zdraví, tedy ani k ublížení na zdraví v důsledku výkonu sportovních utkání, krom výjimky v podobě lékařských zákroků. Přestože samotný institut okolností vylučujících protiprávnost je postaven na myšlence, že výčet okolností uvedený v zákoně není konečný a je možné jej rozšiřovat, jsem k možnostem rozšíření aplikace souhlasu s ublížením na zdraví na další oblasti přesahující lékařskou vědu, značně skeptický. Svůj pohled opírám, krom samotné dikce ustanovení § 30 TrZ, o důvodovou zprávu k trestnímu zákoníku, kde není nijak zmíněna možnost udělení souhlasu s ublížením na zdraví krom případů souvisejících s lékařskou vědou.⁹³ Rovněž komentář k trestnímu zákoníku tuto možnost nepřipouští.

S ohledem na zákonné možnosti institutu svolení poškozeného v českém právním řádu, k aplikaci této okolnosti vylučující protiprávnost na problematiku sportovních zranění spíše nedochází. V tomto případě se jedná pouze o můj osobní názor, který nemohu vydávat za jakkoli směrodatný, s ohledem na množství právních teoretiků, kteří tvrdí opak. Existuje významný názorový proud, který tvrdí, že právě tato okolnost vylučující protiprávnost je soustavně během sportovních utkání uplatňována. Tímto názorovým proudem se detailněji zabývám v kapitole 8.5, týkající se teorie souhlasu poškozeného.

V případě, že bych se nemýlil a poškozený ani v souvislosti s výkonem sportovní činnosti není oprávněn udělit souhlas se zásahem do svého zdraví, nebude takto neoprávněně udělený souhlas zcela irelevantní. I neoprávněný souhlas může mít povahu polehčující okolnosti, byť tento případ není v trestním zákoníku přímo uveden.⁹⁴

Možnost uplatnění souhlasu poškozeného na problematiku odpovědnosti za zranění způsobená při výkonu sportovní činnosti připouští i Klapal. Klapal možnost

⁹³ Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k hlavě III – Okolnosti vylučující protiprávnost činu - § 28 až § 32*

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 313 s. ISBN 978-80-7400-109-3

uplatnění svolení poškozeného popisuje následovně: „*Jde vlastně o svolení poškozeného s takovým jednáním soupeřů, které vytváří nebezpečí pro zdraví či život poškozeného. Což není v rozporu s ustanovením návrhu trestního zákoníku, které za svolení poškozeného nepovažuje souhlas s ublížením na zdraví nebo s usmrcením, tedy souhlas s porušením zájmu na ochraně života či zdraví. Souhlas s ohrožením zájmu na ochraně života či zdraví naproti tomu za platné svolení poškozeného považovat lze, pokud by ovšem takové ohrožení bezprostředně nesměřovalo k poruše uvedených zájmů, tedy pokud by nebylo pokusem příslušných poruchových trestných činů proti životu a zdraví, nebo pokud by nedosahovalo intenzity obecného nebezpečí.*“ Klapal v koncepci předpokládá rozdělení sportů na dvě kategorie. Do první kategorie Klapal zařadil bezkontaktní sporty, kontaktní sporty, kde často dochází k nedbalostním zraněním a část úpolových sportů, kde rovněž převládají nedbalostní zranění, např. olympijský box. Tuto množinu lze označit za drtivou většinu klasických sportů, kde absentují pouze zvlášť brutální sporty. Do druhé kategorie Klapal zařadil ultimátní souboje, které povolují i zvlášť nebezpečné výpady vůči sportovci a zranění vznikají formou úmyslného jednání. Tuto druhou kategorii Klapal navrhuje stíhat jako trestnou činnost, pro jejich minimální přínos pro společnost a soustavné páchání skutků, naplňující znaky skutkových podstat trestných činů. U první kategorie Klapal navrhuje postihovat pouze jednání, která překračují rámec přípustného sportovního rizika, za což považuje ovšem i vcelku frekventovaný jev hokejové rvačky.⁹⁵

Tuto koncepci považuji za vcelku originální, neboť nevychází ze sportovně-doktrinální teorie souhlasu poškozeného, kterou lze označit za stěžejní teorii v souvislosti s uplatněním svolení poškozeného. Klapalova kombinace okolností vylučujících protiprávnost uvedených v ustanoveních § 30 a § 31 TrZ, je vcelku zdařilá, neboť je v souladu s informacemi uvedenými v komentáři k trestnímu zákoníku, jakož i v důvodové zprávě aktuálního trestního zákoníku, které se upírají spíše k přípustnému riziku. Přesto se domnívám, že volba svolení poškozeného, jakožto dominantní okolnosti není optimální, neboť zbytečně odsouvá přípustné riziko do pozadí. Navíc se Klapalova koncepce jeví nepřiměřeně přísnou vůči jednáním, která jsou v současnosti běžně společností i právní praxí přijímána a považována za součást daného sportu (např.

⁹⁵ KLAPAL, Vít. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. *Trestněprávní revue*, listopad 2005, č. 10, s. 262

hokejové rvačky). Navíc rozřazení sportů na ultimátní a zbývající množinu považují za nešťastnou, neboť přistupuje k jednotlivým sportovním odvětvím zbytečně obecně. Jsem přesvědčen, že nelze stejně posuzovat úmyslně způsobené zranění při úpolovém boxu, při kontaktním fotbale či hokeji, nebo dokonce při nekontaktním sportu, jakým je tenis, kde by se jednalo o zvláště nebezpečný exces.

2) Svolení musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby, která se dopouští činu jinak trestného, nebo po spáchání činu, mohl-li pachatel předpokládat, že poškozený by tento souhlas jinak udělil vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům. Už samotný předpoklad, že by svolení poškozeného mělo působit jako okolnost vylučující trestní odpovědnost sportovců za způsobená zranění, nutně předpokládá, že musí k souhlasu dojít zákonitě ještě před začátkem hry. Teorie souhlasu poškozeného, považuje za udělený souhlas samotnou účast v zápase, aniž by jej sportovec explicitně vyjádřil. Okamžik udělení souhlasu lze tedy spojit s počátkem každého utkání.⁹⁶

3) Svolení musí být dáno dobrovolně. V tomto případě nelze vždy předpokládat, že každé utkání, ke kterému sportovec nastoupí, podstupuje dobrovolně. Zvláště problematická jsou sportovní utkání pořádaná v rámci povinné školní docházky, kdy nemá sportovec možnost odmítnout. Nepředpokládám, že by bylo možné argumentovat skutečností, že profesionální sportovci jsou povinni účastnit se utkání na základě pracovních povinností. Profesionální sportovci uzavírají pracovní smlouvy dobrovolně, což dovozují z ustanovení čl. 9 zák. č. 2/1993 Sb., LZPS, o zákazu nucených prací.

4) Svolení musí být dáno určitě. Tato podmínka bude mít v souvislosti s její aplikací na sportovní úrazy opět velkou váhu. Podle komentáře trestního zákoníku, je neurčitý takový projev, který je sice srozumitelný, ale není jednoznačný, nelze-li přesně zjistit jeho obsah, nebo není zřejmé, kterou věc měla osoba činící souhlas na mysli.⁹⁷ V tomto

⁹⁶ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 67

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Výdání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 25 s. ISBN 978-80-7400-109-3

ohledu panuje v české právní teorii nejasnost, zda poškozený dává souhlas se zvýšeným rizikem vzniku úrazu, nebo se zásahem do své tělesné integrity. Komentář trestního zákoníku uvádí, že sportovec nedává souhlas s možností vzniku úrazu, ale spíše akceptuje sportovní pravidla, která by měla naopak chránit zdraví sportovců. Rovněž komentář uvádí, že sportovec v žádném případě nedává souhlas se zásahem do své tělesné integrity, což možnosti uplatnění okolnosti vylučující protiprávnost podstatně narušuje.⁹⁸

5) Svolení musí být dáno vážně. Klapal demonstruje okolnosti, které by vylučovaly naplnění této podmínky na jevištním představení, kdy je vůle pouze předstírána.⁹⁹ Analogicky tedy předpokládejme, že tato podmínka bude naplněna, pokud samotné sportovní utkání bude myšleno vážně. Tato podmínka tedy nebude naplněna, pokud se nebude jednat o exhibici, kdy jeden z účastníků předpokládá, že sportovní činnost bude pouze simulována. Může se jednat například o v Americe populární simulované wrestlingové zápasy, kdy zápasníci souboj pouze předstírají na základě předem nacvičeného představení.

6) Svolení musí být dáno srozumitelně. V tomto případě je otázka, zda samotná účast v zápase je dostačující vyjádření souhlasu. Komentář trestního zákoníku výslovně připouští možnost konkludentního způsobu vyjádření souhlasu a zdůrazňuje, že samotná forma není zásadní.¹⁰⁰ Pokud tedy budou splněny předchozí podmínky, jakož i podmínka 4), neměla by být tato podmínka překážkou uplatnění aplikace svolení poškozeného.

Výše uvedené podmínky se týkají výhradně poškozeného. Solnař ovšem uvádí i podmínku na straně sportovce způsobujícího sportovní zranění. Podle něj musí jednajícím sportovec o svolení poškozeného vědět nebo je alespoň předpokládat, má-li to mít vliv na jeho trestní odpovědnost. V případě, že útočící sportovec o svolení

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 318 s. ISBN 978-80-7400-109-3

⁹⁹ KLAPAL, Vít. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. *Trestněprávní revue*, listopad 2005, č. 10, s. 265

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 353 s. ISBN 978-80-7400-109-3

poškozeného neví, lze čin postihnout podle zásad o nezpůsobilém pokusu. V případě, že sportovec způsobující zranění předpokládá souhlas poškozeného, který ovšem udělen nebyl, bude se jednání pachatele posuzovat podle skutkového omylu.¹⁰¹

7.5.2 Přípustné riziko

*Dovolené riziko jako okolnost vylučující protiprávnost záleží v tom, že v určitých případech, je třeba někdy zájmy, jinak chráněné, vystavit určitému nebezpečí.*¹⁰² Ačkoli přípustné riziko má především za úkol podporovat výzkum a vědecko-technický pokrok, existují názory, že tuto okolnost vylučující protiprávnost lze vztáhnout rovněž na jiné společensky prospěšné oblasti, kam bývá řazen i sport. Důvodová zpráva k ustanovení § 31 TrZ výslovně uvádí, že pod přípustné riziko se řadí i rizika spojená se sportovními aktivitami.¹⁰³

Trestní zákoník tuto okolnost vylučující protiprávnost upravuje v ustanovení § 31 TrZ, které uvádí:

(1) *Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.*

(2) *Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.*

¹⁰¹SOLNAŘ, Vladimír – FENYK, Jaroslav – CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti podstatně přepracované a doplněné vydání*. Nakladatelství Orac, 2003, 163 s. ISBN 80-86199-74-6

¹⁰²JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, 260 s. ISBN 978-80-87212-49-3

¹⁰³Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k § 31*

Důvodová zpráva upozorňuje na význam vylučovací podmínky formulované způsobem, že se o přípustné riziko nejedná, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu se zvláštními právními předpisy souhlas, nebo výsledek, k němuž jednání směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům právních předpisů, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům. Tato okolnost vylučující protiprávnost nesleduje pouze rozsah rozdílu mezi co nejvyššími výhodami a co nejnižšími ztrátami, ale také jejich souvislost s veřejným zájmem, zásadami lidskosti a morálními pravidly.¹⁰⁴

Rovněž je nutné definovat samotný pojem rizika. Rizikem je v souvislosti s touto okolností vylučující protiprávnost myšlen určitý stav nejistoty, v jaké míře se dostaví předpokládaný žádoucí účinek, či zdali se vůbec dostaví. Zároveň panuje vědomí, že může naopak dojít k negativnímu následku, což je porušení zájmů chráněných trestním zákoníkem či jiným trestním zákonem.¹⁰⁵ Definice přípustného rizika v zásadě pokrývá všechny případy tohoto rizika, ale je nutné naplnit podmínky přípustnosti rizika a zůstat v jeho hranicích. Tyto podmínky se ve svém článku pokusil vymezit Kuchta, který předpokládá splnění celkem osmi podmínek. Aplikací těchto obecných podmínek na problematiku sportovních zranění zjistím případné nedostatky a klady uplatnění této konkrétní okolnosti vylučující protiprávnost na problematiku trestní odpovědnosti za sportovní úrazy.¹⁰⁶

1) Rizikové jednání musí sledovat společensky prospěšný cíl. Komentář k trestnímu zákoníku definuje společensky prospěšnou činnost jako činnost, jejíž očekávaný výsledek je rentabilní ze společenského hlediska. Podstoupení rizika by mělo mít za následek zvýšení společenské efektivnosti a produktivity práce. Mělo by docházet k osobním, časovým a materiálovým úsporám, aniž by se jednalo o neoprávněné

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k § 31*

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 355 s. ISBN 978-80-7400-109-3

¹⁰⁶ KUČHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, červen 2004, č. 6, s. 166-169

výhody. Z hlediska společensky prospěšné činnosti se nebude jednat o individuální zájmy, ale bude přihlíženo k ochraně základních lidských práv a svobod.¹⁰⁷

Prospěšnost sportovní činnosti zdůrazňuje rovněž sportovně právní teorie účelu, která uvádí, že by nemělo docházet k odpovědnosti sportovců za způsobená zranění především z důvodu, že sport jako celek disponuje vysokým mravním, výchovným a zdravotním významem a rozvíjí tyto hodnoty ve společnosti.¹⁰⁸

Na základě ustanovení § 1 zák. č. 115/2001 Sb., zákona o podpoře sportu, lze s jistotou tvrdit, že sport v České republice je společensky prospěšnou činností. Toto ustanovení přímo uvádí: „*Tento zákon vymezuje postavení sportu ve společnosti jako veřejně prospěšné činnosti.*“ Tato společenská prospěšnost je ještě zdůrazněna formulací ustanovení § 2 odst. 1 zák. č. 115/2001 Sb. které sportu vytyčuje cíle představující harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.

2) V daném případě existuje subsidiarita rizika. Riziko je možné připustit pouze jako jedinou krajní možnost, tedy pouze pokud nelze sledovaného cíle dosáhnout cestou, kde by žádné riziko nehrozilo. Pokud existuje způsob dosažení cíle, který je rizika prostý či alespoň bezpečnější, měla by být zvolena nejbezpečnější možná varianta. Ovšem i toto upřednostnění bezpečnějšího způsobu je možné za určitých podmínek nezvolit. Jedná se o situace, kdy by tato varianta vyžadovala nepřiměřeně vysokou míru nákladů, ať již časových, finančních či jiných nepřiměřeně zatěžující společnost. Jedná se opět o poměrování užitku a ztrát, kdy dojde ke zvolení nejracionálnější možnosti.¹⁰⁹

Komentář k trestnímu zákoníku ovšem navíc zdůrazňuje, že je přípustné jenom nevyhnutelné riziko, které již nelze dále redukovat, a zbytečná rizika musí být bezpodmínečně eliminována.¹¹⁰ Tato podmínka je na první pohled během výkonu

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 357 s. ISBN 978-80-7400-109-3

¹⁰⁸ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva.* Praha: Ústav státu a práva, 2008. 41 s. ISBN 978-80-904024-1-6

¹⁰⁹ KUČHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, červen 2004, č. 6, s. 166-167

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 357 s. ISBN 978-80-7400-109-3

sportovní činnosti naplněna. Sportovní činnost je v současnosti vedena způsobem, který se zdá být nejvhodnějším možným. Zranění jako taková ke sportu zdá se patřit, zvláště v případě kontaktních a úpolových sportů. Zřejmě nelze zcela vymýtit vzniklá zranění, neboť by sport ztratil svou kontaktní povahu.

Přesto lze prevenci zranění v mnoha případech výrazně zlepšit. V mnoha případech sportovci dobrovolně podstupují vyšší riziko, než je v dané situaci nutné, bez jakéhokoli benefitu. Jako příklad uvádím ochranu hlavy v ledním hokeji, což je v současnosti aktuální téma v souvislosti s narůstajícím problémem otřesů mozku, jakož i zranění v obličejové části hlavy, zvláště v oblasti zubů. Hráči jsou povinni nosit chrániče očí, tzv. plexiskla a v některých výjimečných případech odůvodněných věkem si hráči dobrovolně nechrání plexisklem ani tuto část hlavy. Část obličeje hokejistů je tedy zcela nechráněná a často v souvislosti s touto okolností dochází ke zranění. Existuje přitom jednoduché řešení, v podobě celo obličejových chráničů, tzv. košíků, které povinně užívají hráči mladší osmnácti let a hráčky všech věkových kategorií.¹¹¹ Pokud tedy vznikne v ledním hokeji zranění hlavy umocněné absencí košíku, mělo by to mít podstatný vliv na aplikaci přípustného rizika, neboť bylo možné porušení chráněného zájmu jednoduše zamezit. V kanadsko-americké lize NHL vznikl zvyk, že plexisklo nosí všichni hráči, krom hráčů, kteří se nevyhýbají účasti ve rvačkách.¹¹² Při případné rvačce může docházet k úderům do chrániče, které by účastníkům mohly způsobit zranění rukou. Lze tedy tvrdit, že část hráčů ledního hokeje chrániče obličeje dobrovolně nenosí, aby mohli efektivněji porušovat sportovní pravidla a tím zvyšovat riziko zranění, neboť rvačkou samotnou porušují sportovní pravidla chránící zdraví sportovců.

3) Existuje optimální vztah mezi ziskem a ztrátou, nebo také proporcionalita rizika a výsledku. Ke každé rizikové činnosti existuje určitá míra pravděpodobnosti vzniku ať již zisku nebo ztráty. Je tedy třeba nalézt určitý poměr mezi těmito dvěma veličinami

¹¹¹ Pravidla ledního hokeje 2010-2014. Část 2 Týmy, hráči a jejich výstroj, Pravidlo 224. Dostupné z: <<http://www.cslh.cz/text/119-pravidla-ledniho-hokeje.html>>

¹¹² ADLER, Peter. Bitkaři dokazují, že pravidla jsou od toho aby se porušovala. *nhl.cz* [online]. c2013, poslední revize 21.9.2013 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z: <http://www.nhl.cz/CZ/32667/bitkari_dokazuji__ze_pravidla_jsou_od_toho__aby_se_obchazela.html>

a možnostmi vzniku společenského užitku či ztráty. Není tedy možné k problematice přistupovat způsobem, kdy pouze sledujeme a maximalizujeme potenciální zisk a zcela ignorujeme případné ztráty. Rozdíl mezi ziskem a ztrátou tedy bude poměřován rozdílem mezi těmito dvěma veličinami, ovšem s důrazem na veřejný zájem, zásady lidskosti a morální pravidla.¹¹³

Tato podmínka a její váha se bude měnit s ohledem na jednotlivá sportovní odvětví. V případě bezkontaktních sportů je míra rizika vzniku poruchy chráněného zájmu velmi nízká, ale zisk ze sportovní činnosti zůstává nesnížen. V bezkontaktních sportech prakticky nedochází k činnosti, která by naplňovala formální znaky trestné činnosti. Dále jsem přesvědčen, že i v kontaktních sportech budou převažovat zisky nad ztrátami. U kontaktních sportů jakým je lední hokej či fotbal nedochází k jednání naplňující formální znaky trestného činu v takové míře, aby bylo možné tvrdit, že podstatou těchto sportů je trestná činnost. Vznik zranění je následkem rychlejšího a agresivnějšího jednání, než ke kterému dochází během jiných sociálních událostí. Tato rychlost a agresivnost samotné hry ovšem umožňuje jedincům povahu hry zneužít a způsobit úmyslné zranění. Tato skutečnost položku ztrát zvyšuje, nikoli však zásadním způsobem. Problém poměrování zisků a ztrát lze ovšem vypožorovat v případě úpolových sportů. V dnešní době se stále posouvá hranice přípustné brutality a některé úpolové aktivity se již sportovní činnosti jako takové vzdalují a připomínají spíše pouliční boj. V takovém případě již lze tvrdit, že předmětem takového sportu je páčání trestné činnosti. Přesto lze nejspíš tvrdit, že by se přípustné riziko vztahovalo i na tyto případy. Vycházím z faktu, že důvodová zpráva k trestnímu zákoníku přímo spojuje uplatnění této okolnosti vylučující protiprávnost s nejznámějším a nejrozšířenějším úpolovým sportem, a to boxem.¹¹⁴ Přesto nelze pouze s odkazem na důvodovou zprávu schválit jakýkoli sebebrutálnější sport. Nelze připustit vysoké riziko smrti či nevratných škod na zdraví v případě, že je škodlivý následek nevyhnutelný. V takovém případě totiž není naplněna definice rizika a jedná se o jistotu porušení chráněného zájmu. Není tedy možné připustit souboj, kdy by nastal konec utkání pouze v případě, kdy jeden

¹¹³ KUČHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, červen 2004, č. 6, s. 167

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k § 31*

z účastníků nebude schopen v souvislosti se zhoršeným zdravotním stavem pokračovat.¹¹⁵

4) Je splněn požadavek minimalizace možných ztrát. Tato podmínka již byla částečně rozebrána v souvislosti s požadavkem subsidiarity rizika a úzce s ní souvisí. Touto podmínkou jsou myšlena zajišťovací opatření, která by byla způsobilá změnit charakter rizikové volby a učinila by rizikové rozhodování zbytečným. K minimalizaci rizik Kuchta nabízí např. pracovní návody a postupy, školení, ochranné pomůcky, dostatečné technické zabezpečení, zajištění lékařské služby, pojištění apod.¹¹⁶

V oblasti sportovních úrazů bude nepochybně zvlášť relevantní technické vybavení, lékařská pomoc a dostatečné ochranné pomůcky. Ochrannými pomůckami jsem se zabýval již výše. Jediné co bych k problematice nedostatečné ochrany hlavy, jakož i jiných částí těla dodal, je, že je možné tento přístup rozšířit z ledního hokeje i na další sporty, kdy by lepší ochranou nedošlo k narušení účelu sportu. Jako příklad by bylo možné uvést porovnání ragby a amerického fotbalu, sportu, který se z ragby samotného vyvinul. Tyto dva sporty jsou si svou podstatou v lecčem podobné. Tuto podobnost je možné pozorovat i v případě tvrdosti soubojů o míč, kde často dochází ke zraněním. Zatímco v případě amerického fotbalu jsou hráči povinni chránit veškeré rizikové partie těla (hlava a ramena), v ragby nejsou povinné žádné ochranné pomůcky a nošení helmy a chrániče ramen je čistě dobrovolné. Je tedy patrné, že u amerického fotbalu by bylo možné požadavek minimalizace ztrát považovat na rozdíl od ragby za splněný.^{117 118}

Požadavky ochranného vybavení, lékařské služby a konečně i technického vybavení je možné považovat za přínosný, přesto jej lze požadovat především v případě profesionálního sportu. V případě amatérského utkání, je nepředstavitelné, že by vždy

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 358 s. ISBN 978-80-7400-109-3

¹¹⁶ KUČHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, červen 2004, č. 6, s. 167

¹¹⁷ IFAF Football rules – Pravidla fotbalu 2015. Dostupné z: <http://caaf.cz/?path=kontakty/normyCAAF/>

¹¹⁸ Pravidla hry ragby 2012. Pravidlo č. 4, výstroj hráčů. Dostupné z: http://www.ragby.cz/common/download/pravidla_ragby_2012.pdf

sportovci měli kompletní výstroj, či byli v případě úrazu ošetřeni profesionálním lékařem. Na tuto podmínku bude muset být pohlíženo ve smyslu poměrování zisků a ztrát, kdy by v jednotlivých případech důsledné požadování potřebného vybavení znemožnilo výkon sportovní činnosti.

5) O přípustném riziku rozhoduje kvalifikovaný subjekt rizikového jednání. Je evidentní, že tento požadavek se uplatní především v případě, kdy přípustné riziko podstupuje osoba, která je zvlášť kvalifikovaná s ohledem na své zaměstnání, povolání, postavení či funkci. V souladu s touto podmínkou, by měli být dostatečně způsobilí k posouzení rizik všichni sportovci, kteří se sportovního utkání zúčastní. Tento požadavek je pro aplikaci na výkon sportovní činnosti zvlášť problematický, neboť nejčastěji je sportovní činnost realizována amatérskými sportovci, kde nelze predikovat dostatečnou kvalifikovanost jedince.

Komentář k trestnímu zákoníku přímo uvádí požadavek, aby riziko podstupoval profesionál. Podle něj pouze profesionál je dostatečně způsobilý posoudit míru rizika ve vztahu k požadovanému výsledku. Míru rizika je nutné zkoumat před podstoupením rizikové činnosti a hrozí nebezpečí, že člověk, který není profesionálem v dané problematice, nedokáže dostatečně kvalifikovaně riziko posoudit.¹¹⁹

V tomto zvlášť problematickém případě, se domnívám, že jediné možné řešení problematiky, je v rozšíření výkladu postavení jedince uvedeného v ustanovení § 31 odst. 1 TrZ ze stávajícího významu odborníka na význam postavení sportovce. Jedinci, kteří budou z hlediska fyzických možností nezpůsobilí k výkonu určité sportovní činnosti, tedy nebudou moci ani nadále konkrétní sportovní utkání podstoupit. Zároveň bude třeba, aby jedinec v postavení začátečníka disponoval veškerými dostupnými informacemi o daném sportu a možnostech prevence vzniku zranění, což bude odpovídat požadavku minimální kvalifikovanosti jedince k výkonu sportovní činnosti.

6) Je dána optimální informovanost a postup lege artis. Samotný pojem lege artis je značně problematický, což potvrzuje i Sokol, který jej ve svém článku charakterizuje,

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 356 s. ISBN 978-80-7400-109-3

jako jednání, kdy byla splněna zákonná povinnost.¹²⁰ Tento požadavek tedy předpokládá, že sportovci jednají v souladu s veškerými dostupnými informacemi, které dokážou předcházet vzniku nežádoucích zranění a zároveň se řídí zákonnými povinnostmi týkající se dotyčného oboru, případně se řídí předpisy, u nichž je v daném odvětví typická regulační funkce. Za tímto účelem jsou vyhotovena sportovní pravidla, jejichž jedním z hlavních účelů je prevence zranění a vzniku úrazů.¹²¹ Z toho důvodu by jednání v souladu se sportovními pravidly mělo být možné označit za formu postupu *lege artis*. To by ovšem fakticky znamenalo, že okolnost vylučující protiprávnost se vztahuje pouze na jednání, která nebudou v rozporu se sportovními pravidly, neboť jejich překročení dokazuje nedostatečnou prevenci vzniku zranění. Faktická situace ovšem tomuto postupu neodpovídá. Např. účast ve rvačce je postihována, jak trestním zákoníkem, tak sportovními pravidly v případě ledního hokeje a přesto u sportovců permanentně absentuje trestní odpovědnost za účast ve rvačkách. Z toho důvodu je nutné případný vliv sportovních pravidel ve smyslu *lege artis* rozšířit ve smyslu, že je dán postup v souladu s nimi, pokud na dané jednání sportovní pravidla pamatují. V tomto smyslu se vyjadřuje i Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006, kde uvádí ve své právní větě: „*Normy trestního práva je namístež uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly - pokud jde o způsobený následek na zdraví – sankcionováno.*“

7) Musí dojít k vyloučení škod na životu a zdraví. Při rozhodování zpravidla nelze volit alternativu, která by připouštěla možnost vzniku škod na zdraví či dokonce na životě. Tuto podmínku ovšem nelze absolutizovat a je třeba ji spíše podřadit pod poměřování zisků a ztrát v souvislosti s podstoupením samotného rizika, neboť nelze ve všech případech nalézt alternativu s ohrožením trestní právem chráněného zájmu. Rovněž je

¹²⁰ SOKOL, Tomáš. Znamý pojem neznámého obsahu. *Právní rádce.ihned.cz* [online]. c2010, poslední revize 21.4.2010 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z: <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-42774960-lege-artis-znamy-pojem-neznameho-obsahu>>

¹²¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 318 s. ISBN 978-80-7400-109-3

třeba rizika minimalizovat.¹²² Tato podmínka se spíše týká oblasti lékařských zákroků a její aplikace na sportovní oblast není pro účely této práce natolik přínosná jako ostatní uvedené podmínky.

8) Musí být dán soulad s požadavky právních norem. Tato podmínka sleduje požadavek, aby rizikové jednání nebylo v rozporu s jinými právními předpisy, než je samotný trestní zákoník. Tímto požadavkem je sledováno naplnění zásady zákonnosti. Případný právní předpis nelze obcházet pouhým poukazem na ustanovení o přípustném riziku.¹²³ V souladu s touto podmínkou nelze analogicky rozšířit tuto podmínku na požadavek souladu se sportovními pravidly. Sportovní pravidla nenaplnují znaky právních norem a nevztahuje se na ně ani zásada zákonnosti. Problematické v tomto případě může být ustanovení občanského zákoníku týkající se prevenční povinnosti. V souvislosti s touto podmínkou by mohlo být namítáno, že způsobení zranění je porušení obecné právní normy stanovující povinnost prevence.

Ustanovení § 2900 NOZ uvádí: *„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“* Předchozí občanský zákoník v ustanovení § 415 zák. č. 40/1964 Sb. stanovoval: *„Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“*

Za občanského zákoníku, zák. č. 40/1964 Sb., panovaly nejasnosti v souvislosti s požadavkem nerozpornosti s právními předpisy. Pokud by bylo nutné vyžadovat dodržení i ustanovení § 415 zák. č. 40/1964 Sb., bylo by přípustné riziko v případě sportovní činnosti neuplatnitelné. Přesto k tomuto gramatickému rozporu uváděl Púry a Kuchta následující: *„Takovou typickou obecnou příkazovou normou je ustanovení § 415 zák. č. 40/1964 Sb., podle něhož je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Pokud by i jejich dodržování bylo podmínkou vyloučení protiprávnosti, ztratil by institut přípustného*

¹²² KUČHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, červen 2004, č. 6, s. 168

¹²³ KUČHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, červen 2004, č. 6, s. 168-169

*rizika zcela své opodstatnění. Domníváme se proto, že příslušný pojem „zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu“ je třeba vykládat restriktivně tak, aby nezahrnoval rozpor s obecnými preventivními normami ukládajícími povinnost předcházet škodám.*¹²⁴

Stávající občanský zákoník ovšem již pamatuje i na výkon sportovní činnosti a přímo uvádí, že je třeba zohlednit atypické pohyby a údery jednotlivých sportů, přičemž ani porušení sportovních pravidel není dostatečný důvod pro porušení prevenční povinnosti. Komentář k občanskému zákoníku přímo uvádí úder na hlavu v boxu, skluz ve fotbale či bodyček v hokeji. Kontaktní ani agresivní hrou tedy nebude dán nesoulad s jinými právními normami.¹²⁵

Přestože lze upozorovat, že nelze zcela bezproblémově aplikovat přípustné riziko na sportovní oblast a problematiku odpovědnosti za sportovní úrazy, současná trestněprávní teorie spojuje absenci odpovědnosti sportovců především s touto okolností vylučující protiprávnost.

Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku přímo odkazuje problematiku odpovědnosti za sportovní úrazy na přípustné riziko, kdy v souvislosti s ustanovení § 31 TrZ uvádí: *„Definice přípustného rizika v zásadě pokrývá všechny případy tohoto rizika, neboť stranou nezůstávají ani rizika např. v souvislosti se sportovními aktivitami (boxeři, hokejisté, automobiloví závodníci apod.) či výkonem povolání (zejména lékařů, ale i horských vůdců, lyžařských instruktorů apod.) atd.*¹²⁶

I v komentáři k trestnímu zákoníku je uvedena teorie, že absenci odpovědnosti za sportovní úrazy lze pozorovat v tom, že sportovní činnost je spojena se zvýšenou mírou nebezpečí úrazu. Z toho je dovozováno, že se jedná o situaci přípustného rizika. Samotná míra tohoto rizika je podle této teorie odvislá od sportovních pravidel, které mají vzniku úrazů předcházet.¹²⁷

¹²⁴ PURÝ, František - KUČHTA, Josef. Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika. *Bulletin advokacie*, září 2011, č. 9, s. 13 a násl.

¹²⁵ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1512-1515 s.

¹²⁶ Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k § 31*

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 318 s. ISBN 978-80-7400-109-3

Naopak Císařová se k aplikaci přípustného rizika na oblast odpovědnosti za sportovní úrazy staví negativně. Ta připouští možnost aplikace přípustného rizika pouze v případě profesionální sportovní činnosti, protože riskovat může pouze profesionál. Amatér naproti tomu riskovat nemůže a není oprávněn dělat pokusy jinak trestné, pokud to není součástí jeho profesní činnosti. Císařová podotýká, že je nežádoucí definovat přípustné riziko příliš široce, bez zdůraznění profesní činnosti. V souvislosti s tím varuje před možnostmi „kutilství“ s chemickými látkami, které by bylo možné pod přípustné riziko podřadit.¹²⁸

V souvislosti s výhradami Císařové lze zdůraznit, že vystihla některé mnou uvedené výhrady, které lze jistě spojit i s amatérským výkonem sportovní činnosti. V případě amatérského utkání nelze zaručit, že utkání bude sledovat rozhodčí, utkání se bude beze zbytku řídit všemi technickými požadavky, bude postupováno podle oficiálních sportovních pravidel a sportovci budou vybaveni odpovídající ochranou výstrojí. Všechny tyto okolnosti pouze zvyšují riziko.

7.5.3 Okolnosti vylučující protiprávnost neuvedené v trestním zákoníku

Jak je uvedeno v důvodové zprávě k trestnímu zákoníku, výčet okolností vylučující protiprávnost není uzavřený a ani uzavřený být nemůže. Z toho důvodu jsou v trestním zákoníku uvedeny pouze nejfrekventovanější typy okolností vylučující protiprávnost.¹²⁹ V souvislosti s problematikou odpovědnosti za sportovní úrazy je možné zvažovat některé v zákoně neuvedených okolností vylučující protiprávnost, předně dovolenou činnost a výkon práv a povinností.

Výkon práv a povinností je někdy uváděna jako jedna samostatná okolnost vylučující protiprávnost, ale jedná se o celou skupinu těchto okolností. Jako společný znak lze uvést dovolenost jednání.¹³⁰ Pokud osoba jedná za účelem výkonu svého práva či splnění své zákonné povinnosti, nenaplňuje skutkovou podstatu trestného činu.

¹²⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. K nové koncepci okolností vylučující protiprávnost. *Trestní právo*, říjen 2000, č. 10, s. 10

¹²⁹ Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k hlavě III – Okolnosti vylučující protiprávnost činu - § 28 až § 32*

¹³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 316 s. ISBN 978-80-7400-109-3

V souvislosti s výkonem sportovní činnosti je možné uvažovat spíše o výkonu práva, neboť povinnost provozovat sportovní činnost si lze představit pouze za účelem plnění pracovněprávního závazku a takové jednání by naplňovalo spíše výkon povolání. Výkon povolání je ovšem způsobilý postihnout pouze profesionální sport a pro účely mé práce je tedy nepoužitelná, neboť nedokáže postihnout trestněprávní odpovědnost za sportovní úrazy v celé jeho šíři. Přesto se naleznou autoři, kteří výkon povolání se sportem spojují. Je možné uvést Coufalovou, která zdůrazňuje, že profesionál by měl předpokládat vyšší míru rizika ublížení na zdraví.¹³¹ Výkon práva by byl možné odvodit ze sdružovacího práva zaručeného zák. č. 2/1993, Listinou základních práv a svobod. Samostatnou úpravu garance práva na provozování sportovní činnosti nenalezneme a toto oprávnění je odvozováno ze sdružovacího práva podle čl. 20 LZPS.¹³² Formulace tohoto článku může být ovšem v souvislosti s trestněprávní odpovědností problematická, neboť čl. 20 odst. 3 zák. č. 2/1993 Sb., LZPS zní: „*Výkon těchto práv lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých.*“ Jediné zákonné ustanovení opravňující k výkonu sportovní činnosti zároveň zdůrazňuje nutnost předcházení jednání naplňující skutkovou podstatu trestných činů. Ustanovení ovšem přímo nezakazuje jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu, pouze stanovuje možnost sdružovací právo omezit. Žádné jiné zákonné ustanovení neopravňuje k provozování sportovní činnosti. Blíží se tomu pouze ustanovení § 1 zák. č. 115/2001 Sb., zákona o podpoře sportu, které označuje sport jako takový za veřejně prospěšnou činnost a ustanovení § 2 zák. č. 115/2001 Sb., které stanovuje sportovní cíle. Ani jedno z těchto ustanovení ovšem nikoho k jejímu výkonu přímo neopravňuje. V právním řádu ČR tedy nenalezneme ustanovení, které by explicitně opravňovalo k provozování sportovní činnosti, což považuji za hlavní nedostatek k soustavné aplikaci této okolnosti vylučující protiprávnost.

S absencí odpovědnosti sportovců za způsobená zranění bývá spojována i dovolená činnost. S touto okolností vylučující protiprávnost bývá spojeno určité

¹³¹ COUFALOVÁ, Bronislava – PINKAVA, J. – POCHYLNÁ, V. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014, 85 s. ISBN 978-80-87576-88-5

¹³² KUBÍČEK, Jiří. *Sport a právo*. Masarykova univerzita, fakulta sportovních studií 2012, 72 s.

nebezpečí v podobě porušení chráněného zájmu, v našem případě ohrožení zdraví, případně života. Dovolená činnost je taková, která je společensky užitečná a jež je právním řádem upravena. Pokud u této činnosti není překročena dovolená míra nebezpečnosti, nebude se jednat o trestný čin, i když dojde k poruše chráněného zájmu. Z toho důvodu jsou i stanoveny podmínky, které mají nebezpečí vyloučit. Jedná se např. o bezpečnostní podmínky, v našem případě sportovní pravidla.¹³³ Jistě bude naplněn požadavek společenské užitečnosti, která je naplněna s odkazem na výše uvedená ustanovení § 1 a § 2 zák. č. 115/2201 Sb. Problém lze spatřovat v požadavku na zákonnou úpravu sportovní činnosti. Taková úprava v českém právním řádu neexistuje. Lze pouze poukázat na sportovní pravidla, která nemají zákonnou formu. Uvedená formulace v komentáři k trestnímu zákoníku je v požadavku na přímou úpravu dovolené činnosti právním řádem až příliš tvrdá a tento požadavek je možné vysvětlit faktem, že dovolená činnost je definována společně s výkonem povolání, kde je takový požadavek méně náročný z hlediska jeho naplnění. Z hlediska naplnění problematického požadavku právní úpravy činnosti, je Císařová mnohem benevolentnější. Ta uvádí, že k naplnění dovolené činnosti postačuje, že právní řád příslušnou činnost připouští, či projevuje souhlas s nutnou mírou nebezpečí, která je spojena s příslušnou dovolenou činností.¹³⁴ Naplnění definice uváděné Císařovou, je daleko příznivější z hlediska aplikace dovolené činnosti na sportovní činnost. Přesto Císařová sportovní činnost nespojuje s výkonem dovolené činnosti. Tuto okolnost vylučující protiprávnost ovšem přímo spojuje s provozováním sportovní činnosti Jelínkova učebnice trestního práva. Bohužel sportovní činnost uvádí jako pouhý praktický příklad dovolené činnosti a tato spojitost není dostatečně rozvinuta.¹³⁵ Přesto i toto samotné tvrzení má určitou váhu a lze jej brát v potaz především v případech, kdy s odpovědností sportovců spojujeme kombinaci několika okolností vylučující protiprávnost.

¹³³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, 317 s. ISBN 978-80-7400-109-3

¹³⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. K nové koncepci okolností vylučující protiprávnost. *Trestní právo*, říjen 2000, č. 10, s. 11

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, 265 s. ISBN 978-80-87212-49-3

V komentáři k trestnímu zákoníku nalezneme přímo názor jeho tvůrců, tedy v tomto případě krom Šámala i Gřivny, kteří spatřují odpovědnost sportovců za způsobená zranění v kombinaci svolení poškozeného, dovolené činnosti a přípustného rizika. Jednotlivým okolnostem je podle nich, v praxi třeba přisuzovat potřebnou váhu podle konkrétních okolností případu. Těmito skutečnostmi budou především okolnosti, zda ke zranění došlo při zápase, zda byla porušena sportovní pravidla, povaha sportovního utkání, povaha sportovní disciplíny apod.¹³⁶

Tvůrci komentáře stanovily výše uvedené podmínky pro posuzování sportovních pravidel, na základě Solnařovy práce. Ten podmínky stanovil následovně:¹³⁷

- a) Dovolnost sportovní disciplíny (postačí nepřímá podpora ze strany státu)
- b) Dodržení pravidel sportu (roli hraje i míra porušení pravidel)
- c) Výkon sportovní činnosti za sportovním účelem (není vyloučena protiprávnost případů, kde jde o zneužití sportovních pravidel ke zranění soupeře)

¹³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 318 s. ISBN 978-80-7400-109-3

¹³⁷ SOLNAŘ, Vladimír. *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Academia, 1972, 111 s. ISBN 508-21-875

8 HLEDISKO PRÁVNÍ A SPORTOVNĚ-PRÁVNÍ DOKTRÍNY

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. předpokládá, že není možné všechny okolnosti vylučující protiprávnost vyjmenovat, a tak v něm jsou uvedeny pouze ty nejdůležitější a nejfrekventovanější. Zákon ovšem počítá i s dalšími. Seznam okolností vylučujících protiprávnost zůstává neuzavřený, a ani uzavřený být nemůže, aniž by trestní zákoník neztratil flexibilitu na změny a vývoj ve společnosti.¹³⁸

Na základě převážně zahraniční sportovně právní teorie se vykristalovalo velké množství teorií, proč nedochází k odpovědnosti sportovců za způsobená zranění. Bohužel se domnívám, že žádná z těchto teorií není dostatečně komplexní, aby dokázala postihnout odpovědnost sportovců za sportovní úrazy pro český právní řád. S nedokonalostmi jednotlivých teorií, si jednotliví autoři vypomáhají kombinacemi a vypůjčováním jednotlivých aspektů ostatních teorií. Největším problémem sportovně právních teorií je skutečnost, že nedokážou postihnout všechny druhy sportů. Tento nedostatek je zapříčiněn především rozdíly zavinění sportovce způsobující zranění v různých sportovních odvětvích. Nejčastěji jsou narušovány teorie upravující kontaktní sporty argumenty ze sféry úpolových sportů. Zvláště významným problémem je, že v kontaktních sportech je úmyslně způsobené zranění převážně spojováno s porušením sportovních pravidel a hodnot fair-play, zatímco v úpolových sportech je úmyslně způsobené zranění předpokladem dosažení vítězství.

V souvislosti s uvedenými sportovně právními teoriemi je třeba poděkovat Michalu Králíkovi, který se jako jeden z mála současných teoretiků koncepčně věnuje zkoumání poměru sportu a o rozvoj zkoumání dané problematiky v souvislosti s českým právním řádem, se zasadil zcela zásadním způsobem. Králík na základě práce nejvýznamnějších světových právních teoretiků věnující se problematice souvislosti sportovního zranění a právní odpovědnosti, zpracoval ucelený přehled nejdůležitějších a nejfrekventovanějších teorií, které se snaží poskytnout komplexní pohled na problematiku. Z jeho práce v současnosti česká právní teorie vychází a čerpá z ní i právní praxe.¹³⁹

¹³⁸Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb. *Důvodová zpráva k hlavě III – Okolnosti vylučující protiprávnost činu - § 28 až § 32*

¹³⁹ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 317 s. ISBN 978-80-7400-109-3

Nebyl však úplně prvním českým právním teoretikem, který se problematice odpovědnosti sportovců za způsobená zranění z pohledu sportovně-právní doktríny věnoval. Rovněž lze v pracích Hory a Prusáka nalézt některé z uváděných teorií. Tyto práce zmíněných autorů ovšem rozsahem uváděných teorií nedosahovaly Králíkových kvalit.

8.1 Koncepce vyloučení objektivního základu trestného činu

Tato koncepce se faktický stav snaží vysvětlit za pomoci neporušení objektu trestného činu, kterým je v případě sportovních úrazů ochrana zdraví a života. Koncepce vychází z předpokladu, že porušení tělesné integrity sportovců, není tím chráněným zájmem trestných činů poskytující ochranu života a zdraví. Na podporu svých tvrzení příznivci koncepce nabízí analogické srovnání s lékařskými zákroky, u kterých rovněž podle teorie nedochází k porušení objektu ochrany života a zdraví, přestože fakticky může docházet k trvalému poškození zdraví, jako tomu bývá např. při amputacích končetin. V souvislosti s analogií k lékařským zákrokům je zdůrazňováno, že ani ony z objektivního hlediska nemají delikttní charakter jednání proti zdraví. Lékařské zákroky tedy jsou prováděny za léčebným účelem a neporušují tím zamýšlený objekt trestných činů proti životu a zdraví. Obdobnou úvahou by měla být na základě této teorie vyloučena protiprávnost jednání během sportovních utkání.¹⁴⁰

Osobně s touto koncepcí nemohu souhlasit a jsem přesvědčen, že i v právním řádu České republiky je nepoužitelná. Tato koncepce se odvolává na analogii s lékařskými zákroky, což je pro aplikaci v českém právním řádu zásadní problém. Neodpovědnost lékařů nevychází z absence porušení objektu trestného činu, nýbrž z absence protiprávnosti, kterou způsobuje okolnost vylučující protiprávnost, konkrétně ve výkonu povolání.¹⁴¹ Analogii s lékařskými zákroky a aplikaci výkonu povolání by tedy bylo možné použít pouze v případě profesionálního sportu.

Rovněž Michal Králík považuje tuto koncepci za překonanou. Ten se odvolává na argumenty kritiků, kteří spatřují nedostatky v nemožnosti použití analogie. Lékařské

¹⁴⁰ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrínální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 65

¹⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, 263 s. ISBN 978-80-87212-49-3

a sportovní prostředí jsou dvě natolik odlišné oblasti, že je možnost použití analogie prakticky vyloučená. Tato koncepce není v současnosti ve světě přijímána pozitivně. Precedentní angloamerický systém ji nikdy nepřijal a kontinentální doktrína zaujímá převážně odmítavý postoj.¹⁴²

8.2 Teorie nedostatku zavinění

Tato teorie vychází z úvahy, že nelze osobám, které způsobí sportovní zranění, přičíst zavinění, a to ani formou nedbalosti. Tato úvaha bývá zastánci teorie podporována tvrzením, že sportovci se nedopouštějí sportovních útoků v hněvu nebo nenávisti, čímž se teorie snaží poukázat za údajný absentující motiv útoku.¹⁴³

Tuto teorii osobně považuji za zvlášť nedokonalou, neboť dostatečně neodpovídá trestnímu zákoníku a jeho ustanovením týkající se zavinění, ale ani neodpovídá svými závěry současné sportovní mentalitě. Teorii namítaná absence motivu či způsob jednání, které není vedeno v hněvu, nemají žádný vliv na samotnou existenci zavinění. Absence zavinění by bylo možné aplikovat pouze v případě, kdy by skutečně žádný sportovec nechtěl jiného zranit a ani to nemohl předpokládat. Prakticky všichni sportovci věnující se sportu po delší dobu nabyli zkušenosti o nebezpečích daného sportu. Dokážou sami předvídat situace, kdy hrozí naopak vyšší míra nebezpečí a rovněž dokážou riziko výskytu zranění zvýšit. Z toho důvodu tvrzení o absenci zavinění neodpovídá stávající sportovní praxi.

Hlavní nedostatek této teorie je možné spatřovat ve skutečnosti, že se již ze své podstaty nemůže dotýkat úmyslného jednání sportovců. K této teorii Králík uvádí: „*Pokud šlo o úmyslně způsobené zranění, nemá tato skutečnost se sportem nic společného a není tak dán důvod pro privilegované posouzení trestnost ve vztahu ke sportovnímu úrazu.*“ Pokud tedy sportovec způsobí zranění soupeři úmyslným jednáním, na základě této teorie by měl být vliv výkonu sportovní činnosti zcela irelevantní, což neodpovídá stávající praxi. Je ovšem podstatná část sportů, kdy se soupeři soustavně snaží úmyslným jednáním zasáhnout do soupeřovy tělesné integrity.

¹⁴² KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 65

¹⁴³ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 41 s. ISBN 978-80-904024-1-6

Jedná se o úpolové sporty, na které se tato teorie nebude vztahovat. Z těchto důvodů většina autorů teorii odmítá a sám Králík ji označuje za „ve své podstatě nedůslednou“. Podle odborné veřejnosti nelze považovat absenci zavinění za obecný základ vyloučení odpovědnosti za sportovní zranění.¹⁴⁴

8.3 Teorie účelu

Michal Králík tuto koncepci popsal humorným avšak výstižným obratem „účel svěťí prostředky“. A skutečně se tato teorie nese v podobném duchu. Podstata spočívá v tom, že by sportovci za nezamyšleně způsobená zranění neměli být stíháni, neboť by tím utrpěl sport jako takový, který je pro společnost jako celek prospěšnější než důsledné dodržování práva. Klady sportu jsou zejména spatřovány ve vysokém mravním, výchovném a zdravotním významu sportovní činnosti. Jinými slovy si není již možné dnešní společnost představit bez sportu, jak ho známe, a proto je podle této teorie důležité tolerovat případné nesrovnalosti s právním řádem, přestože jsou porušovány normy veřejného práva. S tímto faktem se teorie vyrovnává poukazem na jednání státu, který sportovní disciplíny povoluje, případně nezakazuje. Tím stát respektuje jejich právo na existenci a dobrovolně se vzdává právní regulace daného odvětví. Ve srovnání s předchozími koncepcemi je ovšem tato teorie podstatně komplexnější a obsahuje jistou dávku autoregulace. Teorie předpokládá dodržení sportovních pravidel, jakož i obecných zásad fair-play, jako předpoklad beztrestnosti jednání sportovců. Vybočení z těchto požadavků by automaticky znamenalo delegalizaci sportovní činnosti a nástup obecných právních norem upravující příslušné jednání. Od této teorie si její zastánci slibují vymýcení nespportovního jednání a donucení sportovců ke hře založené na hodnotách fair-play. Tento závěr logicky vyplývá z poukázaných kladů sportu pro společnost.¹⁴⁵

Krom Králíka popisoval teorii i Hruška, který se snaží definovat základní cíl teorie jako test proporcionality, kdy porovnává zájem zachování zdraví sportovce a zachování sportu ve stávající podobě. V tomto testu by mělo být zachování sportu

¹⁴⁴ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 65-66

¹⁴⁵ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 66

významnějším zájmem.¹⁴⁶ Jedná se o vcelku zajímavý pohled, přestože se nemohu ztotožnit s myšlenkou, že by bylo možné v trestním právu považovat jakýkoli jiný zájem považovat za důležitější, než ochranu života a zdraví. V této své úvaze vycházím ze systematiky samotného trestního zákoníku, kde jsou trestné činy proti životu a zdraví řazeny v hlavě prvé zvláštní části.

O prospěšné funkci sportu není třeba pochybovat. Na základě ustanovení § 1 a § 2 zák. č. 115/2201 Sb., o podpoře sportu, je postavení sportu ve společnosti vymezeno, jako veřejně prospěšná činnost, která si klade za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů. Krom cíle dosahování sportovních výkonů (který považuji za nejméně důležitý) se ostatní cíle vážou k rozvoji zdraví sportovců. Je tedy zcela nelogické, aby byla povolena činnost, která by umožňovala pravý opak cíle rozvoje zdraví, tedy způsobení zranění. Možnost umožnit sportovci beztrestně způsobit zranění, aby sám mohl své zdraví rozvíjet je zcela absurdní. Domnívám se tedy, že tato teorie může být prospěšná k podpoření jiné sportovní právní teorie, ale není vhodná jako výlučná teorie vysvětlující absenci odpovědnosti sportovců za způsobená zranění. Skvěle by se ovšem hodila, jako doplněk teorie souhlasu poškozeného.

8.4 Teorie nešťastné náhody

Tato teorie je založena na úvaze, že sportovci nemají v úmyslu svého soupeře zranit. Sportovci jsou hnáni snahou dosáhnout vítězství a zranění protihráče lze vysvětlit jako vedlejší produkt jejich snahy. Je zde zcela opomíjena možnost sportovních útoků, které se vyznačují zaviněním ve formě úmyslu. Zastánci teorie se kloní k názoru, že úmyslné zavinění vylučuje uplatnění jakékoli sportovní imunity. Teorie tedy neřeší problematiku s cílem najít komplexní okolnost vylučující protiprávnost při sportovních utkáních, ale zaměřuje se pouze na nedbalostní jednání útočníků. Teorie vylučuje možnost, aby sportovec, který způsobil soupeři zranění, byl trestně odpovědný, i když zranění způsobil nedbalostním jednáním. Vznik zranění tedy

¹⁴⁶ HRUŠKA, Jiří. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v ČR. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1, s. 10

není chybou sportovce jednajícího v nedbalosti, neboť je následkem nešťastné náhody, kterou nemohl žádný z účastníků předpokládat.¹⁴⁷

Coufalová předpokládá tři možné situace. V prvním případě se prokáže, že nešťastná náhoda nebyla dána a došlo pouze k porušení sportovních pravidel a právních norem. V takovém případě bude uplatněna trestní odpovědnost. Ve druhém případě zranění vznikne v důsledku náhody, nikoli však výlučně. V takovém případě by měla být míra trestní odpovědnosti snížena, ale musí být bráno v potaz, že k protiprávnímu jednání došlo. Ve třetím případě dojde ke zranění výlučně v následku nešťastné náhody. V takovém případě nebude sportovec trestně odpovědný.¹⁴⁸

Nyní bych rád definoval samotný pojem náhody, aby bylo jasné, zda je tuto teorii možné aplikovat v českém právním řádu. Komentář občanského zákoníku definuje náhodu následovně: „*Náhodu lze charakterizovat jako skutečnost, která vylučuje povinnost nahradit újmu.*“ Komentář dále uvádí podmínky, které je nutné všechny zároveň splnit, aby byly naplněny předpoklady vzniku povinnosti k náhradě újmy, což by vylučovalo existenci náhody. Jedná se o existenci újmy, protiprávnosti podnětu, příčinné souvislosti a zavinění. První problematickou podmínkou je protiprávnost podnětu, což bude v případě výkonu sportovní činnosti porušení příkazu. Sportovec podléhá hned několika příkazům, které mu příkazují, aby se zdržel zásahu do tělesné integrity soupeře. V mnoha případech se jedná o sportovní pravidla, která mají za úkol chránit zdraví sportovců. Nejedná se ovšem o právní normy, a tak nebude splněn požadavek protiprávnosti. Nepochybné ovšem je, že trestní zákoník příkazuje všem osobám, aby se zdrželi zásahu do tělesné integrity jiných osob, a bude tedy nepochybně naplněna podmínka protiprávnosti. Zároveň není možné, aby při výkonu sportovní činnosti jednali sportovci nezaviněně. Minimálně nedbalostní jednání bude naplněno ve většině případů, kdy sportovec neztratí kontrolu nad svým tělem. Jsou tedy porušeny dva ze čtyř předpokladů pro uplatnění náhody a z toho důvodu se domnívám, že tato teorie není pro český právní řád vhodná.

¹⁴⁷ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 66-67

¹⁴⁸ COUFALOVÁ, Bronislava – PINKAVA, J. – POCHYLNÁ, V. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014 69 s. ISBN 978-80-87576-88-5

8.5 Teorie souhlasu poškozeného

Tato teorie předpokládá, že sportovec účastníci se utkání si je dobře vědom všech nebezpečí, které mohou nastat, a svou účastí dává souhlas, že toto nebezpečí dobrovolně podstupuje. Tato teorie tedy vychází z předpokladu, že by se sportovec, který se obává zranění, do utkání vůbec nenastoupil. Teorie souhlasu poškozeného je typická především pro oblast anglo-amerického práva, přesto našla své příznivce i mezi teoretiky kontinentálního práva. Německý autor R. Maurach prosazoval myšlenku, že svolení poškozeného vylučuje jeho právní odpovědnost za zranění, jestliže jsou splněny další tři podmínky. Nejdůležitější okolností problematické situace je samozřejmě souhlas poškozeného. Krom toho Maurach požadoval, aby se jednání neprotivilo dobrým mravům, nebylo důsledkem úmyslného porušení sportovních pravidel, a aby jednání nebylo příliš brutální.¹⁴⁹

Je zde ovšem otázkou, zda lze vědomosti případného poškozeného sportovce o možných nebezpečích považovat za souhlas s ublížením na zdraví. Sportovec souhlasí se skutečností, že podstupuje zvýšené riziko výskytu zranění. Toto zranění ovšem nemusí být způsobeno pouze protiprávním jednáním soupeře. Je třeba zkoumat, zda je souhlas dán pro možný výskyt zranění vyplývající například ze zvýšené rychlosti sportovců a z nezvyklých pohybů, či pro protiprávní jednání soupeřů narušující tělesnou integritu sportovce.

Tato teorie tedy bude mít odlišnou váhu při kontaktních sportech a při úpolových sportech. Při úpolových sportech lze s jistotou tvrdit, že každý účastník zápasu bude provádět činnost, která naplňuje formální znaky trestného činu, nebo se o to alespoň pokusí. Zde je možné tvrdit, že sportovec dal souhlas se zásahem do své tělesné integrity, neboť je to samotným účelem daného sportu. Rozdílná situace ovšem nastane při kontaktním sportu, kdy bývá převážně účelem vstřelení branky či jiné formy skórování. Zde není předpoklad, že soupeř naplní formální znaky trestného činu, neboť se jedná zásadně o činnost sportovními pravidly zakázanou. Je tedy možné presumovat, že sportovec dává souhlas s možným výskytem zranění v mezích povolených sportovními pravidly, s nimiž má možnost se před utkáním seznámit. Zranění se ovšem může vyskytnout i jako následek sportovními pravidly dovoleného jednání, které má za

¹⁴⁹ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 39, 43 s. ISBN 978-80-904024-1-6

cíl pouze zranit protihráče. Z pohledu akceptace následku poškozeným se domnívám, že je zde rovněž důležitá skutečnost, zda pravidly povolené jednání bylo v rámci fair-play. Představme si situaci, kdy při hokejovém utkání několik vteřin do konce za rozhodného stavu, soupeř v rámci pravidel atakuje soupeře, který tento útok již nečeká s ohledem na značně pokročilou fázi utkání a z toho důvodu dojde ke zranění. V takovém případě se domnívám, že s takovým jednáním soupeře rozhodně poškozený souhlas nedal. Takových příkladů by bylo nepochybně možné najít nespočet. Je tedy třeba kromě dodržení pravidel rovněž jednat v rámci obecně přijímaných standardů fair-play. Teprve tehdy se bude jednat o souhlas s jednáním, které mohl poškozený reálně očekávat.

Moji úvahu o neposkytnutí souhlasu s překročením sportovních pravidel a zásad fair-play podporuje komentář trestního zákoníku, který uvádí, že sportovec nedává souhlas s možností vzniku úrazu, ale spíše akceptuje sportovní pravidla, která by měla naopak chránit zdraví sportovců. Rovněž komentář uvádí, že sportovec v žádném případě nedává souhlas se zásahem do své tělesné integrity.¹⁵⁰

K této teorii se vyjadřoval i Prusák, který ovšem zkoumal teorii v období, kdy nepanoval jasný názor na možnosti souhlasu poškozeného s ublížením na zdraví podle tehdy platného Trestního zákona. Z toho důvodu teorii zcela nezavrhoval. Prusák argumentoval možnostmi souhlasu pacienta s ambulantní léčbou, odebíráním orgánů apod., které analogicky srovnával s možnostmi souhlasu se sportovním úrazem. Stávající trestní zákoník na možnosti udělení souhlasu již myslí, a proto považují pohled Prusáka za překonaný.¹⁵¹

8.6 Teorie přípustného sportovního rizika

Tato teorie je z celosvětového hlediska zřejmě nejrozšířenější. Světová judikatura klade na sportovní riziko značný důraz. V Polsku se dokonce v minulosti uvažovalo o zařazení této okolnosti do tamního trestního zákoníku, jakožto speciální okolnosti vylučující protiprávnost. Podstata této teorie spočívá ve skutečnosti, že především v kontaktních a úpolových sportech, hrozí vyšší míra nebezpečí vzniku

¹⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 318 s. ISBN 978-80-7400-109-3

¹⁵¹ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo*. Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 192 s. ISBN 77-033-85-11-4

zranění, než v jiných sociálních oblastech. Tuto skutečnost by měl mít sportovec na zřeteli a počítat s ní. Pokud se přesto sportovec rozhodne zúčastnit sportovní činnosti, toto nebezpečí akceptuje. Případný soupeř, který by následně způsobil poškozenému sportovci zranění, nebude trestně odpovědný, přestože naplnil formální znaky trestného činu. Tento útočník rovněž nastoupil do utkání se stejnou mírou rizika a byl mu vystavěn stejnou měrou jako poškozený. Tato teorie je založena na skutečnosti, že zranění je v současnosti průvodním jevem drtivé většiny sportů a nelze je právními nástroji eliminovat, aniž by nebyla poškozena podstata sportovní činnosti.¹⁵²

Problém v souvislosti s touto teorií nastává, v případě kdy dospějeme do bodu, kde bychom chtěli určit hranice jednání chráněné touto teorií, a situace kdy se již jedná o exces. Tyto hranice však doposud nebyly právní teorií stanoveny. Domnívám se, že tuto teorii by bylo možné vztáhnout především na sportovní útoky, které by byly spáchány formou zavinění v nedbalosti a na úmyslné jednání, které ovšem nevybočuje z běžné praxe takovým způsobem, že by se jednalo o evidentní exces. Pokud by byla tato teorie beze zbytku přijata i na veškeré úmyslné sportovní útoky, snadno by se dala zneužít k ohrožování života a zdraví. Případní pachatelé by mohli podlehnout pokušení zúčastnit se sportovního utkání za účelem ublížení na zdraví, či dokonce usmrcení protihráče, aniž by sledovali cíl sportovního utkání. Touto praxí by docházelo k faktickému obcházení trestního zákoníku a ve výsledku by podobná praxe poškozovala samotný sport.

8.7 Teorie práva zvykového

Na základě této teorie se snaží její zastánci vysvětlit beztrestnost sportovců prostým tvrzením, že se vyvinul zvyk sportovní útoky netrestat. Tato praxe je označována za historický omyl, který se časem vyvinul v právo. Tuto praxi prosazoval např. L. Le Roux, který ji označil za *communis facit ius*. Tato teorie obsahuje dvě podstatné otázky, kterými je třeba se zabývat. První z nich je, zda má obyčej v trestním právu vůbec nějaký význam. Druhou otázkou je možnost tohoto obyčeje odůvodnit hledisko, na jehož základě by byla vyloučena trestní odpovědnost sportovce za způsobený úraz. Tato teorie se pokoušela prosadit především v podmínkách

¹⁵² KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 67

angloamerického právního systému, zatímco v kontinentálním právu se nesečkala s významnou podporou. Michal Králík k této teorii uvádí, že se v českých právních podmínkách nikdy neobjevila jako linie, která by měla ambice vysvětlit neodpovědnost sportovců.¹⁵³

S tímto názorem se je nutné ztotožnit, pokud se pokusíme odpovědět na výše uvedené otázky pokládané teorií. Obyčej v trestním právu právního řádu ČR není pramenem práva a nelze mu tedy ani přiřazovat nijak významnou roli.¹⁵⁴ Na základě ustanovení § 12 odst. 1 TrZ jsou trestné činy, jakož i trestní sankce vymezeny výhradně zákonem. Z toho důvodu se domnívám, že se tato teorie v českém právním řádu nemůže uplatnit. Rovněž nelze ani argumentovat názorem, že by v českých právních podmínkách panoval zvyk sportovní útoky nestíhat, což dokládá např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 3 Tdo 1355/2006.

8.8 Koncepce státního dovolení

Tato teorie je založená na myšlence, že pokud dosáhne konkrétní sport legalizace, jsou tím legalizovány i veškeré jednání, která vedou ke způsobenému úrazu. Tato legalizace je odvozena ze státního dovolení, kterým je výkon sportovní činnosti umožněn. Tato teorie si je tedy v tomto směru výrazně podobná s teorií účelu, která ovšem ve státním dovolení nespátřuje podstatu absence odpovědnosti sportovců, nýbrž jenom prostředek k dosažení prospěšného účelu. Schválení sportu státem by tedy na základě této teorie mělo zaručit toleranci sportovních úrazů. S čím se teorie dostatečně nevypořádává, je způsob, jakým by mělo docházet k toleranci či uznání sportovní disciplíny. Nabízí se speciální právní úprava, správní akt či jen faktická tolerance.¹⁵⁵

Tuto koncepci podrobil Králík kritice, se kterou se plně ztotožňuji. Ten uvedl, že pokud lze ještě založit legálnost sportu, neznamená to automaticky, že se stává netrestným i vše, co se při něm odehraje. Zároveň uvádí, že správní akty, nebo právní

¹⁵³ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 67-68

¹⁵⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, 37 a násl. s. ISBN 978-80-87212-49-3

¹⁵⁵ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 39, 42 s. ISBN 978-80-904024-1-6

předpisy nižší právní síly nemohou být způsobilé vyloučit odpovědnost, která pramení y trestního zákoníku.¹⁵⁶

Hruška spatřuje v této teorii absolutní vnímání institutu výkonu dovolené činnosti. Hruška zastává skeptický pohled na užití této okolnosti vylučující protiprávnost a poukazuje na možnosti zneužití beztrestnosti samotnými sportovci. Přesto nelze užití této okolnosti vylučující protiprávnost zcela vyloučit, neboť jak je uvedeno v kapitole 7.5, uplatnění této okolnosti je výslovně uvedeno v Jelínkově učebnici trestního práva.¹⁵⁷

8.9 Teorie dodržení sportovního pravidla

Tato teorie je z historického hlediska zvlášť významná, neboť je zastoupena ve všech vývojových obdobích teorií odpovědnosti za sportovní úrazy. Nejedná se o jednotnou teorii, kdy by se všichni autoři shodli na konkrétní podobě této koncepce. Existuje mnoho autorů, jejichž koncepce dodržení sportovního pravidla se od sebe liší. Podstata je ovšem u všech stejná. Základem neodpovědnosti sportovce za způsobený úraz je skutečnost, že jednal v rámci sportovních pravidel. V drtivé většině ovšem autoři nepokládají tuto skutečnost jako za jedinou podstatnou a pojí k ní další podmínky pro beztrestnost jednání. Právě těmito dalšími podmínkami se navzájem teorie liší.¹⁵⁸

V kontinentálním i angloamerickém právním systému vzniklo velké množství navzájem odlišných koncepcí. Z nich Králík uvádí ty nejvýznamnější. Nejvíce různých koncepcí v rámci kontinentálního práva lze sponzorovat v německé právní doktríně. První z německých autorů Karding krom dodržení sportovních pravidel rozlišoval, zda se sportovec zúčastnil utkání dobrovolně, či zda k tomu byl donucen realizací povinné tělesné výchovy ve škole. Další autor Vollrath požadoval ve své koncepci jednání v rámci standardů spravedlnosti shodných se zásadami fair-play. K těmto autorům lze přiřadit i Mauracha, který je uveden v části věnující se teorii souhlasu poškozeného.

¹⁵⁶ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, říjen 2006, č. 10, s. 20

¹⁵⁷ HRUŠKA, Jiří. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v ČR. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1, s. 11

¹⁵⁸ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, říjen 2006, č. 10, s. 20

Rovněž on vyžadoval dodržení sportovních pravidel. Zároveň považoval za důležité, aby se jednání neprotivilo dobrým mravům, nebylo důsledkem úmyslného porušení sportovních pravidel, a aby jednání nebylo příliš brutální. Splnění těchto podmínek bylo předpokladem souhlasu poškozeného, které ve výsledku znemožnilo uplatnění trestní odpovědnosti. S takovým jednáním soupeř počítá a z toho důvodu nedochází k odpovědnosti sportovce způsobující zranění. V současné francouzské právní doktríně lze uvést Grose a Verkindta, kteří rozlišují sporty na kontaktní a bezkontaktní. V případě, že se jedná o kontaktní sport a k ublížení na zdraví došlo jednáním sportovními pravidly dovoleným, nemůže být sportovec za zranění odpovědný. Z Francie je možné ještě zmínit Garraulda a Loupa, kteří požadovali kromě dodržení sportovních pravidel zároveň jednání útočníka, které je nedbalostí a neopatrností prosté a akceptaci poškozeného s rizikem spojeným se sportem. Kromě této teorie by je tedy bylo možné zařadit rovněž jako autory ztotožňující se rovněž s teorií přípustného rizika. V polské právní doktríně se otázkou spojitosti absence odpovědnosti a dodržení sportovních pravidel zabýval i Sawicki. Ten kromě dodržení pravidel požadoval, aby konkrétní sport byl státem považován za dovolený a zároveň aby účast všech sportovců byla dobrovolná.¹⁵⁹

S teorií dodržení sportovního pravidla pracovalo velké množství právních teoretiků, což je zapříčiněno, že dodržením sportovních pravidel doplňovali své teorie. Osobně jsem ovšem odpůrcem přikládání přílišného významu sportovním pravidlům. Jistě je dodržení sportovních pravidel přínosné, zvláště pro dokazování úmyslu sportovce, který způsobil zranění. Jsem ovšem přesvědčen, že na základě dodržení sportovních pravidel nelze zcela vyloučit odpovědnost za způsobené zranění.

8.10 Teorie práva sportovního

Tato teorie vychází ze Zaulího magického kruhu sportoviště, na který by se neměly vztahovat právní předpisy, a jednání účastníků by mělo být posuzováno výhradně sportovními pravidly. Trestní odpovědnost sportovce je tedy podle této teorie zcela vyloučena, neboť by podléhal výhradně disciplinární odpovědnosti. Kritici této teorie jí především vyčítají, až neúměrnou váhu sportovních pravidel, která mají

¹⁵⁹ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 39, 42-44 s. ISBN 978-80-904024-1-6

v jednotlivých případech rozhodovat o odpovědnosti za jednání naplňující formální znaky trestných činů. Sportovní pravidla, která nemají povahu právních norem, by tak fakticky měla větší váhu, než trestněprávní předpisy.¹⁶⁰

Obecně je tato teorie postavena na chatrných základech a lze jí vytknout mnoho nedostatků. Ke kritikům se připojil i Hruška, který ve své článku uvádí, že aby sportovní právo mohlo rozhodovat o trestní odpovědnosti sportovců, muselo by nejprve sportovní právo existovat jako samostatné, speciální sportovní odvětví. Tomu však faktický stav neodpovídá. Sportovní právo nedisponuje potřebnou škálou sankcí, které by měly za účel odškodnit poškozeného a potrestat pachatele. Rovněž se Hruška kriticky vyjadřuje k možnostem sportovního práva k postihování smrtelných následků.¹⁶¹

8.11 Teorie sportovní imunity

Tato teorie k problematice přistupuje vskutku pragmaticky. Tato teorie reaguje na otázku, jak by mohli sportovci zápasit, kdyby neustále čelili strachu z možného trestního stíhání. Z toho důvodu je potřeba, aby byli sportovci chráněni sportovní imunitou, která jim zaručuje beztrestnost jejich jednání. Tato teorie je prezentována belgickým teoretikem Charlesem, který popisuje koncepci následovně: *„Je shoda mezi veřejným míněním a zákonem v nazírání na to, zda jde o pohnutku čestnou, sledující jen sportovní cíl, bez postraních úmyslů, anebo o nečestnou a záměrně směřující k poranění a záměrně směřující k poranění soupeře. To je také rozhodující pro výjimečnou exempci z právního postih, tj. pro sportovní imunitu. Její hranice jsou dány obecnou prospěšností sportu, pro kterou se výkon sportu toleruje. A pokud je taková sportovní činnost prospěšná a užitečná, trvá i sportovní imunita, a to i když došlo při výkonu sportu k porušení některých ustanovení zákona. Jinak sportovní imunita místa nemá, a pak není překážek k právní represi.“*¹⁶²

¹⁶⁰ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 39, 45 s. ISBN 978-80-904024-1-6

¹⁶¹ HRUŠKA, Jiří. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v ČR. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1, s. 12

¹⁶² Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 39, 40-41 s. ISBN 978-80-904024-1-6

Je patrné, že tato koncepce vychází ze Zaulího teorie a operuje s trestní odpovědností soupeřů pouze v případě, kdy by bylo potřeba ochránit podstatu sportu, nikoli zdraví sportovců. Odvolává se především na požadavek čestné hry a operuje tedy s hodnotami fair-play. Hodnoty fair-play je značně abstraktní pojem, který se vyznačuje značnou dávkou neurčitosti, v čemž spatřuji limity použitelnosti této koncepce. Zvlášť v případě úpolových sportů je nepoužitelný požadavek, aby se sportovci záměrně nepokoušeli zranit svého soupeře, neboť vyřazení soupeře z boje je účelem těchto sportů.

9 JUDIKATURA

Přestože lze i v českém právním řádu nalézt několik zajímavých rozhodnutí týkající se odpovědnosti sportovců za způsobené zranění, zaměřuji se ve své práci pouze na trestněprávní soudní rozhodnutí týkající se odpovědnosti sportovců za způsobené zranění. Rovněž jsem se po delší úvaze rozhodl do mé práce nezařadit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.2.2010 sp. zn. 8 Tdo 68/2010 jako samostatného judikátu ve smyslu dále uvedených. Toto rozhodnutí se věnovalo nesplnění prevenční povinnosti ve smyslu tehdy platného občanského zákoníku, neboť došlo ke kolizi dvou lyžařů z důvodu, že obviněný nedodržel podmínky bezpečnosti vydané Mezinárodní lyžařskou federací. Je třeba zdůraznit, že tato pravidla nelze s ohledem na jejich povahu považovat za typická sportovní pravidla. I komentář k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb. již rozlišuje sportovní pravidla ve smyslu pravidel chování na sportovišti či na sjezdovce a „klasická“ sportovní pravidla, s nimiž pracuji v mé práci, a která jsou uvedena v kapitole 5. K těmto „klasickým“ sportovním pravidlům komentář k občanskému zákoníku č. 89/2012 uvádí, že ani porušení sportovních pravidel není dostatečný důvod pro porušení prevenční povinnosti.¹⁶³ Z tohoto hlediska je pro účely mé práce tento judikát nepoužitelný, neboť se zabývá rekreačním sportem, který se svou povahou neshoduje s pojetím sportu, zkoumaným v mé práci. V této kapitole tedy uvedu pouze následující dva klíčové judikáty týkající se odpovědnosti sportovce za způsobené zranění.

9.1 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002

Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu lze považovat za průlomové, neboť se přímo vyjadřovalo k trestněprávní odpovědnosti sportovce za způsobené zranění při výkonu sportovní činnosti. Váhu rozhodnutí lze pozorovat i v současném trestním zákoníku, který v souladu s tímto usnesením Nejvyššího soudu, spojuje trestní odpovědnost sportovce za způsobené zranění s přípustným rizikem.

¹⁶³ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1512-1515 s.

Rozsudkem okresního soudu byl obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb, tr. zákona. Uvedený trestný čin obviněný spáchal tím, že během hokejového utkání udeřil špičkou hokejky do obličeje ležícího soupeře, ačkoliv ten v té době nemanipuloval s pukem, následkem čehož poškozený utrpěl zhmoždění horního rtu, odlomení korunek zubů a zhmoždění zubů s dobou léčení nejméně 14 dní. Obviněný namítal, že předmětný skutek spáchal v nevědomé nedbalosti a argumentoval tím, že hokej je rychlá a kontaktní hra, při které dochází ke zranění protihráčů, aniž by si hráč měl možnost uvědomit, že v dané situaci může svého protihráče zranit. V následném dovolání obviněný rovněž brojil proti tomu, že tato skutková zjištění nejsou správná, že některé důkazy nebyly provedeny a současně napadal i hodnocení provedených důkazů.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se ve vyjádření k dovolání obviněného věnoval zejména otázce hodnocení formy zavinění a měl za to, že závěr, že obviněný svým jednáním jinému úmyslně ublížil na zdraví, se opírá o neúplný a nedostatečný důkazní základ. Nejvyšší soud však nemohl změnit na základě případného doplnění dokazování nebo jiného hodnocení důkazů provedených v předcházejícím řízení skutková zjištění soudu prvního a druhého stupně.

Okresní soud uvedl, že srozumění obviněného s tím, že svým jednáním může ohrozit či porušit zdraví poškozeného, dovozoval zejména ze vzájemného postavení obviněného a poškozeného v okamžiku útoku, kdy poškozený ležel na zemi, obviněný k němu přijížděl a hokejkou ho dloubl v době, v níž puk a tedy i hra byla v rohu kluziště mimo dosah poškozeného, a obviněného nikdo neatakoval. Podle okresního soudu si obviněný musel být vědom toho, že má v ruce natolik důrazný prostředek, že způsobem, kterým jednal, může ohrozit zdraví poškozeného. K tomuto závěru dospěl soud i s přihlédnutím k povaze ledního hokeje jako výrazně kontaktního sportu, přičemž zranění bylo způsobeno po překročení hranice rizika ze hry, které každý hráč při hokeji podstupuje. Soud prvního stupně na základě těchto skutečností dovedl, že se obviněný dopustil trestného činu v nepřímém úmyslu a odvolací soud toto zjištění soudu prvního stupně o formě zavinění shledal správným. S názory obou soudů se odvolací soud ztotožnil a na jejich základě vydal následující právní větu:

„Trestní odpovědnost pachatele při sportu nastupuje po překročení hranice rizika vyplývajícího ze hry, které každý sportovec podstupuje, přičemž konkrétní okolnosti, za nichž ke skutku došlo, mají zásadní význam pro závěr o zavinění.“

Závěr Nejvyššího soudu osobně nepovažuji za chybný, avšak mám jisté výhrady k aplikaci závěru na obdobné situace. Soud správně stanovil, že se jednalo o exces, kdy zranění vzniklo v situaci, kdy jednání nemohlo být spojeno se sportovním zápalem, neboť bylo jasně mimo těžiště hry. Pokud zůstanu u ledního hokeje, je otázkou, zda by mělo být vždy jednání, které naplňuje znaky trestného činu a je mimo sportovní zápolení, by mělo být trestným činem. Uvedu opět případ rvačky, kdy není neobvyklé, že se jí sportovci zúčastní i na opačném konci kluziště, než se nachází kotouč. K trestnímu stíhání takového jednání ovšem nedochází. Tento problém by ovšem bylo možné odůvodnit částí právní věty týkající se překročení hranice rizika či konkrétních okolností skutku. Jak již bylo v mé práci uvedeno, hranice rizika v případě překročení sportovních pravidel může být problematičtější. Přesto tento judikát hodnotím v zásadě pozitivně a jsem přesvědčen, že se jednalo o velmi kvalitní základ pro možnosti další konkretizace podmínek trestněprávní odpovědnosti za sportovní zranění.

9.2 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006

V tomto případě byl rozsudkem okresního soudu obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb, tr. zákona. Podle § 24 odst. 1 tr. zákona bylo upuštěno od potrestání. Podkladem výroku o vině se stalo zjištění soudu prvního stupně, že obviněný na fotbalovém hřišti při mistrovském zápasu v kopané, jako hráč při souboji o míč zezadu či z boku zasáhl s použitím nepřiměřené síly nohu a podrazil poškozeného hráče, kterému způsobil tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a přetržení deltového vazů u vnitřního kotníku levé nohy, kdy toto zranění si vyžádalo hospitalizaci na chirurgické klinice a pracovní neschopnost trvající téměř dva měsíce.

Obviněný ve svém dovolání k Nejvyššímu soudu vyslovil názor, že na správně zjištěných skutkových okolnostech učinil soud prvního a druhého stupně nesprávné právní závěry, zejména ohledně otázky subjektivní stránky trestného činu. Obviněný nesouhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že tím, že se vrhnul poškozenému pod

nohy, použil nepřiměřenou sílu, v důsledku čehož bylo jeho jednání posouzeno tak, že naplnilo nedbalostní jednání. Obviněný namítal, že podobné zákroky jsou v kopané velice četné, jde o tzv. skluzu, což ostatně uvedli i svědci, zejména rozhodčí zápasu, který potvrdil, že poškozený hráč měl míč u nohou a dělal s ním kličku. Obviněný poukazoval na výpověď rozhodčího i v tom smyslu, že obviněnému udělil žlutou kartu, a to proto, že poškozený měl míč u sebe a červená karta by byla udělena, pokud by poškozený neměl míč u sebe či by k zákroku došlo při přerušení hry. Dále obviněný upozorňoval na vyjádření rozhodčího, který uvedl, že jako příčinu vidí nešikovnost obžalovaného. Obviněný rovněž poukazoval na skutečnost, že nedošlo k výraznému excesu ze sportovních pravidel, neboť nebyl potrestán udělením červené karty, tedy nejvyššího možného trestu. Obviněný rovněž poukazoval na nesplnění materiální podmínky nebezpečnosti činu pro společnost, která ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 tr. zákona musela být tehdy splněna, aby se vůbec mohlo jednat o trestný čin. Obviněný dále argumentoval skutečností, že k výkonu sportovní činnosti se váže i nutná míra rizika vzniku zranění, kterou nelze nikdy vyloučit. Za zásadní otázku obviněný považoval, zda se jednalo o úmysl či nedbalost. Obviněný byl přesvědčen, že jeho jednání bylo nedbalostní, neboť zranění vzniklo v souvislosti se soubojem o míč.

K podanému dovolání státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství konstatoval, že fotbal jako každá jiná hra má svoje pravidla a ta je třeba dodržovat. V rámci těchto pravidel pak lze hovořit i o určitém konkludentně vyjádřeném svolení hráčů s případným zraněním utrpěným při hře. Odlišná situace však nastává při porušení pravidel hry, přičemž již méně významné je, zda jde o porušení ojediněle se vyskytující, či o porušení pravidel, kterého se hráči dopouštějí často. Státní zástupce připomněl, že účelem pravidel hry je nejen stanovit oběma soupeřícím stranám rovné podmínky, ale současně i chránit zdraví hráčů před zákroky, které zpravidla či aspoň občas vedou k jejich zranění. Na dodržení herních pravidel je tedy společenský zájem a tento zájem byl obviněným porušen. Dle názoru státního zástupce proto jednání obviněného vykazovalo stupeň nebezpečnosti pro společnost, předpokládaný ustanovením § 3 odst. 1 tr. zákona.

Nejvyšší soud se ztotožnil s tvrzením státního zástupce o účelu ochrany zdraví sportovních pravidel. Na základě tohoto účelu poukázal na nutnost posuzovat při vzniku zranění i míru porušení daných sportovních pravidel. Teprve tehdy je možné posoudit,

zda vzniklé zranění lze posuzovat ještě v rámci sportovních pravidel, či zda již připadá v úvahu aplikace trestního práva. Fotbalová pravidla však nikde neupravují a podle názoru Nejvyššího soudu také nemohou upravovat situaci, kdy v důsledku jejich porušení byla někomu z hráčů způsobena újma na zdraví. Nejvyšší soud pro tyto případy zastává zásadu subsidiarity trestního práva a je toho názoru, že normy trestního práva je namístě uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly, v případě zásahu do zdraví, sankcionováno. Nejvyšší soud tedy není zastáncem názoru obviněného, že cokoli se odehrává v rámci sportu, je nutno posuzovat toliko na základě příslušných sportovních pravidel a že ingerence práva i ve formě vyvození trestní odpovědnosti sportovců je vyloučena. Podle Nejvyššího soudu nelze rovněž omezovat trestní odpovědnost jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti.

Ze skutkových zjištění soudu je nepochybné, že obviněný svým zákrokem v rámci hry a v rozporu s jejími pravidly způsobil poškozenému popsané zranění, které dosáhlo intenzity těžké újmy na zdraví. Pokud jde o otázku zavinění, Nejvyšší soud konstatoval, že především soud prvního stupně se subjektivní stránkou jednání obviněného pečlivě zabýval a shledal, že ač šlo ze strany obviněného o úmyslný, neadekvátní a razantní zákrok za hranicí pravidel, nelze obviněnému přičítat tento úmysl (ve formě úmyslu nepřímého) i ve vztahu ke způsobené těžké újmě na zdraví. Soud prvního stupně učinil závěr, že obviněný jako obránce věděl, že při svých zákrocích může způsobit poranění protihráče, ale zřejmě spoléhal na svoji zkušenost a na to, že k poranění protihráče nedojde. Tento názor soudu prvního stupně považoval Nejvyšší soud za odpovídající a správný, pročež potvrdil, že obviněný spáchal trestný čin ve vědomé nedbalosti.

Při úvahách o tom, zda obviněný naplnil materiální znak trestného činu, tedy zda v jeho případě čin dosahoval vyššího stupně nebezpečnosti činu pro společnost, než je stupeň nepatrný, je nutno vycházet ze skutečnosti, že již stanovením formálních znaků určité skutkové podstaty zákon předpokládá, že při jejich naplnění v běžně se vyskytujících případech bude stupeň nebezpečnosti činu pro společnost zpravidla vyšší než nepatrný. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost v konkrétním případě podle

názoru Nejvyššího soudu dosáhl i stupně odpovídajícího nejméně dolní hranice typové nebezpečnosti činu pro společnost, a tedy zcela odpovídá běžně se vyskytujícím případům trestného činu této skutkové podstaty. Soudy obou stupňů totiž nemohly pominout především nepřiměřenost zákroku obviněného vzhledem k dané herní situaci, použití nepřiměřené síly, která nebyla potřebná k zákroku a zejména okolnost, že obviněný v průběhu zápasu nepodrazil soupeře zcela náhodně a ojedinele, neboť byl již za obdobný zákrok napomínán žlutou kartou. Na základě shora uvedeného následně Nejvyšší soud vydal tuto právní větu:

„Fotbalová pravidla nikde neupravují a také nemohou upravovat situaci, kdy v důsledku jejich porušení byla někomu z hráčů způsobena újma na zdraví. Pro tyto případy platí zásada subsidiarity trestního práva (vedle subsidiarity práva občanského z hlediska případného řešení škody způsobené zraněním) a normy trestního práva je namístež uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly - pokud jde o způsobený následek na zdraví - sankcionováno. Trestní odpovědnost nelze omezovat jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti.“

Rozhodnutím Nejvyššího soudu byla potvrzena důležitost jednání v souladu se sportovními pravidly, jako okolnosti důležité pro posouzení trestní odpovědnosti obviněného. Nejvyšší soud určil, že trestněprávní normy budou aplikovány v případě, kdy na následek v podobě zásahu do tělesné integrity již sportovní pravidla nemyslí a chybí tam tedy regulace poruchového jednání. Nejvyšší soud se odkázal na absenci úpravy situace, kdy v důsledku porušení sportovních pravidel vzniklo sportovci zranění. Rovněž Nejvyšší soud určil, že takovou situaci ani sportovní pravidla upravovat nemohou. K těmto závěrům Nejvyššího soudu mám ovšem jisté výhrady. Např. pravidla ledního hokeje situaci vzniku zranění upravují. Je tedy otázkou, zda by bylo možné závěry Nejvyššího soudu aplikovat na obdobnou situaci, která by se ovšem udála při jiném kontaktním sportu, který má dokonalejší sportovní pravidla. Osobně nesouhlasím s vahou sportovních pravidel, kterou jim svým rozhodnutím propůjčil Nejvyšší soud. Domnívám se, že sportovní pravidla by měla mít pouze pomocnou funkci pro posouzení formy zavinění sportovce a pro posouzení, zda se v jednotlivém případě jedná o výrazný exces z běžného jednání sportovců. Je třeba podotknout, že ani odbornou veřejností

nebyl tento judikát přijat beze zbytku pozitivně. Např. Fastner uvádí, že je zásadně proti kriminalizování výkonu sportovní činnosti a zdůrazňuje, že by trestní právo mělo být chápáno jako ultima ratio, tedy až jako nejzazší možný prostředek pro zákonodárce i soudce.¹⁶⁴

¹⁶⁴ FASTNER, Jindřich. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu. *Trestněprávní revue*, listopad 2007, č. 11 s. 330 a násl.

10 POROVNÁNÍ SE ZAHRANIČÍM

V zahraničních legislativních úpravách lze vyzorovat různé přístupy k otázkám odpovědnosti za sportovní úrazy. Problematiku odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy v zahraničních úpravách lze podle Michala Králíka pozorovat ve třech různých liniích. Jedná se o linie:¹⁶⁵

- 1) existence speciálních skutkových podstat v trestních kodexech
- 2) zákazů konkrétních sportovních disciplín
- 3) obecných právních institutů, aplikovaných do sportovního prostředí

První linii lze označit za nejméně uplatňovanou. Speciální skutková podstata v trestním kodexu je spíše výjimkou a lze se s ní setkat pouze v trestním zákonu Ekvádoru a v kubánském kodexu sociální ochrany z roku 1936. Kubánský kodex se zaměřoval pouze na způsobené úmrtí soupeře během hry, přičemž odkazoval, že takový čin má být stíhán podle ustanovení o vraždě, nespáchal-li jej pachatel úmyslně ani v rozporu s pravidly hry. Pokud pachatel splní obě podmínky, nebude trestně odpovědný. Trestní zákon Ekvádoru naproti tomu pojímal jednání sportovce v širší míře a upravoval i jednání, kdy dojde pouze ke způsobenému zranění soupeře. Na stejných dvou podmínkách kubánský kodex následně staví i neodpovědnost za způsobené zranění. V případě způsobeného zranění ovšem kodex ještě dává možnost pro mimořádné snížení trestu a to v případě, kdy sportovec způsobil soupeři zranění úmyslným jednáním, ale v důsledku emocionálního vypětí. Úvahy o možné inkorporaci speciální úpravy trestného činu postihující sportovní zranění bylo uvažováno i v Polsku. Při tvorbě trestního zákoníku vydaného v roce 1932 se uvažovalo o ustanovení upravující případné zabití a zranění v souboji. K následné realizaci ovšem nedošlo.¹⁶⁶

Druhou linií, která se v zahraničí již vyskytla, je forma zákazů konkrétních sportovních disciplín. Tento přístup ovšem není schopný regulovat zranění způsobená ve sportech, které jsou naopak povolené. Zákaz konkrétního sportu se zpravidla vztahoval k nebezpečným bojovým sportům, zejména zákazu boxu. V průběhu

¹⁶⁵ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8, s. 64

¹⁶⁶ KRÁLÍK, Michal. Legislativní a judikaturní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestní právo*, srpen 2006, č. 8, s. 229

20. století došlo zpravidla k časově omezeným zákazům organizování boxerských utkání. Jako příklad bych mohl uvést zákazy v USA v letech 1900-1911 a 1917-1920, či ve Švédsku v letech 1969-1970. K podobnému zákazu došlo i na území Československa. Jednalo se však opět o pouhé pozastavení výkonu boxerské činnosti, do doby revize sportovních pravidel. Zákazy boxerských utkání, které neměly pouze přechodnou povahu, jsou známy v druhé polovině 20. století pouze v Číně a na Islandu.¹⁶⁷

Třetí linie aplikace obecných právních institutů do sportovního prostředí je nejběžnějším přístupem. Tato linie je charakteristická přístupem, ve kterém již není třeba speciálních právních úprav odpovědnosti za sportovní zranění a problematika je regulována obecnými právními předpisy.

10.1.1 Anglie

V anglické judikatuře převažuje názor, že je nutné v souvislosti s přezkumem odpovědnosti za sportovní úrazy zkoumat okolnost, zda v době způsobení zranění existovalo svolení poškozeného či nikoli. Anglické pojetí problematiky má velmi blízko k teorii souhlasu poškozeného, uváděné v kapitole 8.5. Anglická judikatura se tedy snaží nalézt odpověď na otázku, zda a kdy je udělen souhlas poškozeného s následným zraněním, případně i usmrcením. V souladu s koncepcí svolení poškozeného byl soulad jednání se sportovními pravidly soudci považován za důkazní prostředek úmyslu pachatele. K této problematice se anglická judikatura vyjadřovala již v 19. století v případech *Královna vs. Bradshaw* a *Královna vs. Moore*, kdy došlo k usmrcení během fotbalového utkání.¹⁶⁸

V případě Bradshawa obžalovaný napadl hráče, který unikl s míčem. Obžalovaný se pokoušel zastavit hráče způsobem, kdy na poškozeného skočil. Síla, se kterou byl útok veden, byla natolik velká, že poškozenému hráči způsobila zranění natolik závažná, že na ně druhý den zemřel. V případě Moorea byl poškozeným brankář, který spolu s obžalovaným sváděl sprinterský souboj o míč. Poškozený brankář

¹⁶⁷ KRÁLÍK, Michal. Legislativní a judikaturní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestní právo*, srpen 2006, č. 8, s. 230

¹⁶⁸ KRÁLÍK, Michal. Legislativní a judikaturní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestní právo*, srpen 2006, č. 8, s. 233

byl ovšem u míče první a míč odkopl od branky. Následně ovšem rozběhnutý obžalovaný útočník vrazil do brankáře, který již klečel na zemi a způsobil mu rozsáhlá vnitřní zranění, na které brankář o několik dní později zemřel.

Oba obžalovaní v těchto případech byli obviněni ze zabití, ovšem Bradshaw byl osvobozen, neboť se dopustil jednání, které bylo součástí hry. Je nutno poznamenat, že v tehdejší době se fotbal vyznačoval podstatnou dávkou brutality a dnešnímu pojetí fotbalu byl na hony vzdálen. V případě Moorea se jednalo o exces, který nebylo možné na základě hry očekávat, neboť nastal až po odkopnutí míče, kdy již těžiště hry bylo přeneseno jinam. Soudce rozhodl, že Mooreovo jednání nebylo nutné ani účelné k úspěšnému hraní fotbalu. S takovým jednáním nemohl před hrou poškozený dát souhlas, neboť takové jednání nebylo možné očekávat. Naproti tomu v případě Bradshawa bylo napadení způsobeno v souvislosti s bojem o míč. Soudce rozhodl tak, že souboj o míč je nedílnou součástí hry a poškozený mohl očekávat, že ze hry takto nebezpečná situace vyplyne. V takovém případě byl dán poškozeným souhlas s nebezpečím pramenícím ze hry. Soudci v obou případech zkoumali, zda obžalovaný jednal v úmyslu, že činem pravděpodobně způsobí vážné zranění, či pokud pro to existovala vysoká pravděpodobnost. V obou případech soudci shodně rozhodli, že je rovněž nepodstatné, zda byla porušena sportovní pravidla, ovšem v případě Bradshawa soudce zdůraznil, že soulad jednání se sportovními pravidly, je podstatným důkazem vylučující úmysl obžalovaného způsobit zranění.¹⁶⁹

I v dalších případech bylo v anglické právní kultuře především zkoumáno, zda jednání způsobující zranění bylo možné v souvislosti s konkrétní sportovní disciplínou předvídat, či zda se jednalo o exces vybočující z mantinelů obvyklého jednání konkrétní hry. V případě excessu nebylo možné poškozeným dopředu udělit souhlas a v takových případech následoval trestněprávní postih. Jako příklady je možné uvést případy *Královna vs. Davies* a *Královna vs. Billingham*. V obou případech obžalovaný udeřil poškozeného pěstí do obličeje a způsobil mu zranění. Ani v jednom případě ovšem

¹⁶⁹ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století. *Soudní rozhledy*, říjen 2006, č. 10, s. 365

nebyla rána vedena v souvislosti se soubojem o míč, a ani se nejednalo o běžnou součást dotyčného sportu a z toho důvodu byl obžalovaný trestně odpovědným.¹⁷⁰

10.1.2 Polsko

Polská soudní praxe se v souvislosti s odpovědností za sportovní zranění opírá především o koncepci dodržení sportovního pravidla. Polský Nejvyšší soud se k otázce trestní odpovědnosti za způsobená zranění vyjádřil způsobem, že sportovní hry jsou jevem takřka každodenním, těší se ve společnosti značné oblibě a jsou státními orgány podporovány. Provádění sportovní činnosti by podle polského Nejvyššího soudu mělo být normováno především sportovními pravidly. Nejvyšší soud tedy dovedl, že pokud jednání sportovce, který způsobil zranění, neporuší sportovní pravidla, bude sledovat sportovní cíl a bude zachovávat sportovní zásady, nevznikne mu trestněprávní odpovědnost.¹⁷¹

Z teorie dodržení sportovního pravidla vychází i významný polský autor J. Sawicki, který uvedený závěr polského Nejvyššího soudu ještě rozšířil o další podmínky. Aby sportovec nebyl za způsobené zranění trestně odpovědný, považoval Sawicki za nutné nejen dodržení sportovních pravidel, ale také aby se sportovec účastnil státem dovoleného sportu a zároveň aby účast všech účastníků byla dobrovolná.¹⁷² Podle Sawickiho existují dvě skupiny sportů. V první skupině nalezneme sporty, ve kterých je důležitá především orientace a efektivnost a technika reflexivních pohybů. Jako příklad této kategorie je možné uvést tenis. Ve druhé skupině jsou sporty, kde rozhoduje především síla, jako je tomu v zápase či boxu. V první skupině není zásah do tělesné integrity příliš častý, ale ve druhé kategorii je tento zásah přímo předpokladem uskutečnění sportovní činnosti. Sawicki tedy dovozuje, že poškozený uděluje souhlas se zásahem do tělesné integrity, ovšem pouze v případě v rámci sportovních pravidel.

I Gubiński vychází ze Sawickiho dvou skupinového dělení sportů. Gubiński nachází vyloučení protiprávnosti za způsobené zranění ve třech podmínkách, které platí

¹⁷⁰ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století. *Soudní rozhledy*, říjen 2006, č. 10, s. 365

¹⁷¹ KRÁLÍK, Michal. Legislativní a judikaturní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestní právo*, srpen 2006, č. 8, s. 234

¹⁷² Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 39, 42-44 s. ISBN 978-80-904024-1-6

pro obě kategorie. Stát musí konkrétní sportovní disciplínu dovolit či alespoň nezakázat, jednání nesmí být v rozporu se sportovními pravidly a jednání musí být vedeno v souladu s cílem a smyslem sportu. Pro druhou kategorii Gubiński navíc předpokládá stejně jako Sawicki svolení poškozeného.¹⁷³

10.1.3 Německo

Německá právní doktrína je značně ovlivněna koncepcí dodržení sportovního pravidla a teorií souhlasu poškozeného. Tento závěr lze dovozovat jak z tvorby významných německých právních teoretiků, tak ze soudní praxe. Je ovšem třeba poznamenat, že německá trestněprávní praxe je značně chudá v porovnání s mnoha soukromoprávními rozhodnutími, které odpovědnost sportovce upravují. M. Reinhart tuto skutečnost vysvětluje specifickým chápáním veřejného zájmu, kdy orgány činné v trestním řízení nepovažují za nutné zakročit a snaží se sportovní činnost pokud možno ponechat sportovním pravidlům.¹⁷⁴

Dodržení sportovního pravidla bylo považováno za základ pro absenci trestní odpovědnosti za způsobené sportovního zranění mnoha německými autory. Jednání v souladu se sportovním pravidlem následně autoři doplňovali o další okolnosti, které považovali za relevantní. Ze starší německé doktríny by bylo možné uvést E. Kardinga, který vyžadoval krom dodržení sportovních pravidel skutečnost, že se sportovec utkání zúčastnil dobrovolně. Mezi zastánce koncepce dodržení sportovního pravidla by bylo možné zařadit i další významné německé autory A. Vollratha a R. Mauracha. Především Mauracha je důležité zmínit, neboť ve své koncepci vyžadoval jak dodržení sportovního pravidla, tak předpokládal souhlas poškozeného. Tento souhlas měl být udělen, pokud se jednání útočníka neprotivilo dobrým mravům, nebylo důsledkem úmyslného porušení sportovních pravidel a nebylo příliš brutální.¹⁷⁵

Udělený souhlas, tzv. sozialadequanz, je pro posouzení právní odpovědnosti rozhodující, což dokládá rozsudek BGH (Bundesgerichtshof) ze dne 5. 11. 1974, sp. zn.

¹⁷³ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo*. Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, 195 s. ISBN 77-033-85-11-4

¹⁷⁴ KRÁLÍK, Michal. Legislativní a judikaturní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestní právo*, srpen 2006, č. 8, s. 232

¹⁷⁵ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrínální úvod do problematiky). *Trestní právo*, říjen 2006, č. 10, s. 20

VIZR 100/733, který byl uveřejněn s následující právní větou: „*Ten, kdo se účastní fotbalu, počítá zásadně se zraněními, kterým se ani při hře v souladu s pravidly nelze vyhnout. Proto předpokladem nároku na náhradu škody vůči protihráči je důkaz toho, že tento se nechoval podle pravidel.* Na základě uvedeného rozhodnutí by sportovci měli být seznámeni s možným výskytem zranění a již před utkáním s ním počítat, aby mohl být poškozeným udělen souhlas. Samotné dodržení sportovních pravidel směřuje především k problematice zavinění, kdy na základě uvedeného rozsudku jednání v rozporu se sportovními pravidly můžeme považovat za jednání v nedbalosti. Není možné ovšem porušení sportovních pravidel automaticky spojovat s jednáním v nedbalosti, což je možné pozorovat např. v rozsudku LAG Köln ze dne 28. 6. 1984, sp. zn. 10 Sa 59/84, který stanovil, že ne každé porušení pravidla hry sloužící ochraně hráče odůvodňuje výtku nedbalosti. Jednání je třeba rovněž zkoumat z hlediska míry tvrdosti v konkrétní dané hře, a zda bylo jednání vedeno v duchu fair-play.¹⁷⁶

Se zajímavými názory přišel Reinhart, který se vyjádřil k možnostem uplatnění trestněprávní odpovědnosti v souvislosti s výkonem sportovní činnosti. Reinhart tvrdil, že zvláštnosti zákonů v souvislosti se sportem je možné uplatnit pouze v případě, že zranění je způsobeno sportovci jiným sportovcem při výkonu sportovní činnosti. Ve všech ostatních případech není spojitost se sportem dostatečně silná k tomu, aby mohla ovlivnit závěry orgánů činných v trestním řízení. Podle Reinharta je rovněž nutné rozlišovat mezi rekreačním a vrcholovým sportem. Zatímco rekreační sport by měl být německým trestním právem opomíjen, vrcholový sport by německé trestní právo regulovat mělo.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva, 2008. 39, 46-47 s. ISBN 978-80-904024-1-6

¹⁷⁷ KRÁLÍK, Michal. Legislativní a judikaturní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestní právo*, srpen 2006, č. 8, s. 232

11 ZÁVĚR

Cílem mé práce byl komplexní rozbor problematiky trestněprávní odpovědnosti za způsobené zranění. Práci jsem se pokoušel pojmout způsobem, kdy se pokouším postupně nalézt podstatné skutečnosti, které by byly relevantní pro objasnění stávající praxe, kdy v drtivé většině případů sportovec za jednání naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu není odpovědný. V problematice doposud panuje velké množství nejasností a nalezení odpovědi, která by komplexně obsáhla celou problematiku v současném stavu, není možné. Panování této právní nejistoty v souvislosti s trestní odpovědností za sportovní zranění, není problém pouze v právním řádu České republiky, nýbrž z celosvětového hlediska. Tento stav lze vysvětlit nepředvídatelností sportovní činnosti, kdy hrozí celá škála sportovních zranění, nevyjímaje samotnou smrt. Přesto je převážnou částí společností sportovní činnost nejenom přijímána, ale i vyžadována. Sport má v dnešní společnosti pevné místo a nelze si jeho absenci již ani představit. Právě z této populární pozice sportu ve společnosti lze tvrdit, že i přes mnohá zranění, má sport na společnost pozitivní vliv.

Danou problematiku jsem zkoumal z hlediska autonomie sportu samého, možností sportovních pravidel a z pohledu trestního práva, kdy jsem se na problematiku zaměřil z hlediska legislativní úpravy, právní a sportovně-právní doktríny a soudní praxe.

Zkoumání všech těchto hledisek považuji z hlediska práce za přínosná. Samotný pohled na autonomii sportu byl důležitý, aby došlo k objasnění obou krajních možností pohlížení na oblast sportu v souvislosti se vznikem trestní odpovědnosti. Stále v současnosti existuje mnoho lidí, kteří se domnívají, že skutečně existuje vliv „magického kruhu sportoviště“, který je chrání před právním postihem, přestože se dopouští porušování práva. Rovněž bylo přínosné uvést i opačný názor, který naopak vyžaduje důsledné uplatňování všech právních norem. Na základě těchto dvou opačných názorů jsem se pokusil demonstrovat složitý poměr sportu, který je regulován především sportovními pravidly a právním řádem, který by měl do sportu rovněž zasahovat. Právní řád ale čelí složitému problému, kdy musí své zásahy limitovat, aby nedošlo k porušení samotné podstaty sportu. V této problematice jsem pokračoval i v kapitole, věnující se sportovním pravidlům, kde jsem především řešil konkurenci

sportovních pravidel a právních norem, jakož i konkurenci sankcí z obou normativních systémů pramenících.

Následně jsem již přistoupil k samotnému přezkumu problematiky z ohledu trestního práva, což považuji za stěžejní část mé práce. Nejprve jsem považoval za nutné odpovědět na otázku, zda způsobené sportovní zranění je vůbec trestným činem. Z toho důvodu jsem rozebral všechny znaky trestného činu a subsumoval je na problematiku sportovních úrazů, pokud se to zdálo být relevantním. V této části se mi povedlo nalézt několik okolností, které by na právní posouzení vzniku odpovědnosti za způsobené sportovní zranění mohly mít v konkrétních případech vliv. Z tohoto hlediska jsem zjistil, že nejproblematictější znakem bude posouzení protiprávnosti jednání sportovce, především z důvodu množství okolností vylučující protiprávnost, které je možné v problematice uplatňovat. Právě s okolnostmi vylučující protiprávnost je v současnosti nejčastěji spojována absence vzniku trestněprávní odpovědnosti za způsobené zranění. V tomto případě jsem podrobně rozebral možnosti uplatnění svolení poškozeného, přípustného rizika, výkonu práv a dovolené činnosti. V souvislosti s každou okolností vylučující protiprávnost jsem porovnával všechny podmínky jejich uplatnění s možnostmi vzniku těchto podmínek v souvislosti se sportovní činností. Bohužel jsem zjistil, že každá z okolností vylučující protiprávnost v případě aplikace na sportovní zranění dosahuje z obecného hlediska značných trhlin a nelze tedy uvést pouze jednu z těchto okolností vylučující protiprávnost, jako právě tu, která bude ve všech případech regulovat sportovní oblast v případě vzniku zranění. V konkrétním případě bude záležet na jednotlivých okolnostech případu, jakož i na druhu provozovaného sportu. Toto porovnání jsem doplnil o názory předních právních teoretiků, kteří se k problematice trestněprávní odpovědnosti za sportovní zranění vyjádřili. Zajímavé je, že z pohledu odborné veřejnosti existuje pluralita názorů, kterou konkrétní okolnost vylučující protiprávnost by bylo vhodné na problematiku uplatnit.

Následně jsem uvedl nejvýznamnější teorie sportovně-právní doktríny, hledající odpověď na otázku trestněprávní odpovědnosti za sportovní zranění. K jednotlivým teoriím jsem uváděl možnosti uplatnění v právním řádu ČR. Bohužel žádná z těchto teorií nemůže být beze zbytku aplikována v českém právním řádu. Přesto zde lze nalézt podnětné myšlenky, které je možné v případném soudě namítat, ať již pro možný vznik trestní odpovědnosti či jako argument proti. Tento přezkum jsem zakončil pohledem

stávající českou soudní praxi, která řeší danou problematiku. V dané problematice existují dva základní judikáty, které problematiku upravují. Zatímco starší z nich lze bez významnějších připomínek přijmout, neboť stanovuje možnost vzniku trestní odpovědnosti až v souvislosti s excesem ze sportovní činnosti, novější judikát nepovažuji za natolik zdařilý. Především nesouhlasím s odkazy na sportovní pravidla a jejich naplnění jako požadavku na absenci trestní odpovědnosti. Sportovní pravidla by dle mého názoru měla mít v trestním řízení pouze pomocnou funkci a sloužit pouze jako důkazní prostředek zavinění sportovce.

V mé práci jsem podle předpokladu nedokázal nalézt univerzální důvod pro absenci trestněprávní odpovědnosti za sportovní zranění. Přesto považuji svou práci za přínosnou pro danou problematiku. Otázku trestněprávní odpovědnosti za sportovní zranění jsem pojal od nejširšího hlediska autonomie sporu přes vliv sportovních pravidel až ke konkrétním ustanovením trestního zákoníku. Detailně jsem rozebral otázku, zda se v případě sportovního zranění jedná o trestný čin a podrobně přezkoumal limity aplikace jednotlivých okolností vylučující protiprávnost. Hlavní přínos mé práce spatřuji ve skutečnosti, že jsem dokázal alespoň částečně ozřejmit problematiku, která se vyznačuje velkým množstvím nejasností.

12 SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

LZPS – zákon číslo 2/1993, Listina základních práv a svobod

NOZ – zákon číslo 89/2012 Sb., občanský zákoník

Tr. řád – zákon číslo 141/1961 Sb., trestní řád

Tr. zákon – zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákoník

Tr. zákoník – zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník

TrZ – zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník

13 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

13.1 Monografie, publikace a komentáře

BOGUSZAK, Jiří – ČAPEK, J. – GERLOCH, A. *Teorie práva. 2. přepracované vydání.* Praha: ASPI Publishing 2004. ISBN 80-7357-030-0

COUFALOVÁ, Bronislava – PINKAVA, J. – POCHYLNÁ, V. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu.* Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-88-5

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 5. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk 2009. ISBN 978-80-7380-233-2

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo, Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, 1512-1515 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-49-3

Kolektiv autorů. *Otázky sportovního práva.* Praha: Ústav státu a práva, 2008, ISBN 978-80-904024-1-6

KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu. 1. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2001, ISBN 80-7179-532-1

KUBÍČEK, Jiří. *Sport a právo.* Masarykova univerzita, fakulta sportovních studií 2012

KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo.* Auditorium Praha 2012, ISBN 978-80-87284-28-5

PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo.* Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava 1984, ISBN 77-033-85-11-4

SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Právní aspekty násilí ve sportu.* Praha: Nakladatelství Karolinum 2010, ISBN 978-80-246-1836-4

SOLNAŘ, Vladimír – FENYK, Jaroslav – CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti podstatně přepracované a doplněné vydání.* Nakladatelství Orac, 2003, ISBN 80-86199-74-6

SOLNAŘ, Vladimír. *Základy trestní odpovědnosti.* Praha: Academia, 1972, 111 s. ISBN 508-21-875

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-109-3

13.2 Odborné články

CÍSAŘOVÁ, Dagmar. K nové koncepci okolností vylučující protiprávnost. *Trestní právo*, říjen 2000, č. 10, s. 10

FASTNER, Jindřich. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu. *Trestněprávní revue*, listopad 2007, č. 11

HERCZEG, Jiří. Zavinění a omyl v novém trestním kodexu. *Bulletin advokacie*, listopad 2009, č. 10

HRUŠKA, Jiří. Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v ČR. *Trestní právo*, leden 2013, č. 1, s. 10

KLAPAL, Vít. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. *Trestněprávní revue*, listopad 2005, č. 10

KRÁLÍK, Michal. Legislativní a judikturní východiska trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (úvod do problematiky). *Trestní právo*, srpen 2006, č. 8

KRÁLÍK, Michal. Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. *Právní rozhledy*, 2006, č. 15

KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, červenec-srpen 2006, č. 7-8

KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, říjen 2006, č. 10,

KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století. *Soudní rozhledy*, říjen 2006, č. 10,

KUCHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, červen 2004, č. 6, s. 166-169

PURÝ, František - KUCHTA, Josef. Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika. *Bulletin advokacie*, září 2011, č. 9, s. 13 a násl.

13.3 Internetové zdroje

ADLER, Peter. Bitkaři dokazují, že pravidla jsou od toho aby se porušovala. *nhl.cz* [online]. c2013, poslední revize 21.9.2013 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z: <http://www.nhl.cz/CZ/32667/bitkari_dokazuji_ze_pravidla_jsou_od_toho_aby_se_obchazela.html>

HLAVÁČ, Jakub. Na Jágra poštvál Kanadány ruský mafián. *iSport.cz* [online]. c2010, poslední revize 12.1.2010 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z:

<<http://isport.blesk.cz/clanek/hokej-khl/86025/na-jagra-postval-kanadany-rusky-mafian.html>>

IFAF Football rules – Pravidla fotbalu 2015. Dostupné z:

<<http://caaf.cz/?path=kontakty/normyCAAF/>>

Pravidla fotbalu 2011. Pravidlo 2. Dostupné z:

<http://nv.fotbal.cz/assets/pravidla_fotbalu_vnitrek_CB_1.pdf>

Pravidla hry ragby 2012. Pravidlo č. 4, výstroj hráčů. Dostupné z:

<http://www.ragby.cz/common/download/pravidla_ragby_2012.pdf>

Pravidla ledního hokeje 2010-2014. Dostupné z:

<<http://www.cslh.cz/text/119-pravidla-ledniho-hokeje.html>>

SOKOL, Tomáš. Známy pojem neznámého obsahu. *Právní rádce.ihned.cz* [online]. c2010, poslední revize 21.4.2010 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z:

<<http://pravniradce.ihned.cz/c1-42774960-lege-artis-znamy-pojem-neznameho-obsahu>>

VAŠÍČEK, Libor. Nová éra trestního práva hmotného: starý zákon vs. nový zákon. *epravo.cz* [online]. c2009, poslední revize 31.12.2009 [cit. 2015-3-26]. Dostupné z:

<<http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-era-trestniho-prava-hmotneho-stary-zakon-vs-novy-zakon-59450.html>>

13.4 Další zdroje

Důvodová zpráva k zák. č. 40/2009 Sb.

14 RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá problematikou trestněprávní odpovědnosti sportovce v případě, kdy způsobí soupeři zranění nebo se o to pokusí a naplní znaky skutkové podstaty trestného činu směřujícímu proti životu a zdraví. Problematika je po vysvětlení základních pojmů a historickém exkurzu zkoumána z hlediska autonomie sportu, poměru sportovních pravidel a právních norem a z pohledu trestního práva. Těžiště práce leží právě ve zkoumání problematiky z pohledu trestního práva, která je zkoumána z pohledu legislativní úpravy, právní a sportovně-právní doktríny a soudní praxe. Z pohledu trestního práva je nejprve podrobena přezkumu samotná otázka, zda je způsobené sportovní zranění trestným činem. Tento přezkum je prováděn způsobem, kdy jednotlivé znaky trestného činu jsou podrobeny možnému vlivu sportovní činnosti. Podstatná část této části spočívá v aplikaci jednotlivých okolností vylučující protiprávnost na oblast sportovních zranění. Jedná se o svolení poškozeného, přípustné riziko, výkon práv a dovolenou činnost. Podrobně jsou rozebrány jednotlivé podmínky konkrétních okolností vylučující protiprávnost a tyto podmínky jsou poměřovány s okolnostmi panující ve sportovní oblasti v souvislosti s problematikou sportovního zranění. Práce se dále věnuje jednotlivým teoriím, které se problematikou odpovědnosti sportovce za způsobené zranění zabývají. Práce rovněž neopomíjí stávající soudní praxi soudů v ČR. Následně práce nabízí porovnání se zahraničím, které se nesoustředí pouze na judikaturu jiných států, ale poukazuje i na možná netradiční řešení, ke kterým bylo v zahraničí přistoupeno.

15 ABSTRACT

Criminal liability in sports area

This thesis is dealing with the issue of a sportsman criminal liability in situations where he causes or attempts to cause injury and commits the offence against the health and life of a person. The thesis aims to describe and explain fundamental terms of the issue together with its the historical review, with regards to the autonomy of sport, the relationship of the sport rules with the legal rules of criminal law. The core part of the thesis devoted to the research of the issue with respect to relevant statutes, sport self governing rules, legal literature and judicial decisions. First part of the thesis is consisted of legal analysis on whether injury caused during sport can amount to criminal offence. Such legal analysis is conducted in a manner whereby the the individual ingredients of an offence are confronted with conduct of sportsmen. The author does not forget to apply circumstances excluding criminal liability in the field of sport injuries. The applicable circumstances are the consent of the injured, excusable risk, exercise of rights and permitted activity. The conditions for individual circumstances to apply are thoroughly analysed. These condition are confronted with the circumstances in sport`s field in light of sport injury. The thesis also deals with the theories of the criminal liability in sport and their approaches to this issue. The thesis includes analysis on the court decisions in the Czech Republic followed by a comparation on how is the issued dealt with in different jurisdictions.

16 KLÍČOVÁ SLOVA - KEYWORDS

sportovní zranění, trestněprávní odpovědnost, okolnosti vylučující protiprávnost -
sport's injury, criminal liability, legal defenses